

Energi

21

Förslag till statsbudget för 2006

Energi

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Energi	9
2.1	Omfattning.....	9
2.2	Utgiftsutveckling	9
2.3	Skatteutgifter.....	10
3	Energipolitik	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	14
3.3	Skatteutgifter.....	15
3.4	Mål	17
3.4.1	Mål för energipolitiken	17
3.4.2	Mål för verksamhetsområdena inom energipolitiken	17
3.4.3	Resultatindikatorer	18
3.5	Insatser	18
3.5.1	Insatser inom politikområdet.....	18
3.5.2	Insatser utanför politikområdet	18
3.6	Resultatbedömning.....	19
3.6.2	Analys och slutsatser	25
3.7	Revisionens iakttagelser.....	26
3.8	Politikens inriktning	26
4	Elmarknadspolitik	29
4.1	Omfattning.....	29
4.2	Mål	29
4.2.1	Mål för verksamhetsområdet.....	29
4.2.2	Resultatindikatorer	29
4.3	Insatser	30
4.3.1	Insatser inom verksamhetsområdet	30
4.3.2	Insatser utanför verksamhetsområdet	33
4.4	Resultatbedömning.....	35
4.4.1	Resultat	35
4.4.2	Analys och slutsatser	39
4.5	Politikens inriktning	40
5	Övrig energimarknadspolitik.....	43

5.1	Omfattning	43
5.2	Mål	43
5.2.1	Mål för verksamhetsområdet	43
5.2.2	Resultatindikatorer	43
5.3	Insatser	43
5.3.1	Insatser inom verksamhetsområdet.....	43
5.3.2	Insatser utanför verksamhetsområdet	47
5.4	Resultatbedömning.....	47
5.4.1	Resultat.....	47
5.4.2	Analys och slutsatser.....	48
5.5	Politikens inriktning.....	49
6	Politik för ett uthålligt energisystem	51
6.1	Omfattning	51
6.2	Mål	51
6.2.1	Mål för verksamhetsområdet	51
6.2.2	Resultatindikatorer	52
6.3	Insatser	52
6.3.1	Insatser inom verksamhetsområdet.....	52
6.3.2	Insatser utanför verksamhetsområdet	64
6.4	Resultatbedömning.....	64
6.4.1	Resultat.....	64
6.4.2	Analys och slutsatser.....	74
6.5	Deltagande i GRETA International Limited	78
6.6	Politikens inriktning.....	79
7	Förslag	81
7.1	Budgetförslag	81
7.1.1	35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	81
7.1.2	35:2 Insatser för effektivare energianvändning.....	83
7.1.3	35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion	84
7.1.4	35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft.....	85
7.1.5	35:5 Energiforskning	86
7.1.6	35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser.....	87
7.1.7	35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat.....	88
7.1.8	35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	88
7.1.9	Investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus.....	89
7.1.10	Investeringsstöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus.....	91
7.2	Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet	91
7.2.1	Investeringsplan.....	91
7.2.2	Finansiella befogenheter	94

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	8
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet	9
2.2 Härledning av ramnivån 2006 – 2008. Utgiftsområde 21 Energi.....	10
2.3 Ramnivå 2006 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 21 Energi	10
2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 21 Energi.....	11
3.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet	14
3.2 Skatteutgifter och skattesanktioner netto.....	15
3.3 Energibalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 2000, 2003 och 2004 (TWh) ..	20
3.4 Elbalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 2000, 2003 och 2004 (TWh).....	21
4.1 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden.....	38
4.2 Översikt av de ekonomiska målen.....	39
6.1 Omfattning och utfall av stöden för konvertering till fjärrvärme, resp. individuell bränsleledning, samt investeringsstödet för solvärme	65
6.2 Antal anläggningar godkända för tilldelning av elcertifikat den 1 maj 2004 uppdelat per kraftslag.....	66
6.3 Antal beviljade projekt och beviljade medel fördelade på de sexton utvecklingsområdena.....	69
6.4 Omfattningen i miljoner kronor av insatserna inom det långsiktiga energipolitiska programmet för de olika myndigheterna	70
6.5 Energimyndighetens beviljningar respektive företagens eller branschorgans motfinansiering av forskning, utveckling och demonstration för 2002 – 2004	70
6.6 Energimyndighetens beviljningar resp. näringslivets motfinansiering av forskning, utveckling och demonstration fördelat per temaområde för perioden 2002 – 2004	70
6.7 Beviljade medel för forskning, utveckling och demonstration 2002 – 2004 fördelade på anslagsmottagare, procent	71
6.8 Antal forskningsprogram med huvudsaklig finansiering från Energimyndigheten fördelat på temaområden, samt antalet utvecklingsprogram och Kompetenscentra (KC) 2002 - 2004	71
6.9 Organisatorisk hemvist för styrgruppers/ programråds ledamöter under perioden 2003 – 2004	72
6.10 Antal hel/del finansierade licentiat- och doktorsexamina 2002 – 2004 fördelat på utvecklingsområde/temaområde	72
6.11 Finansierade licentiat- och doktorsexamina 2002 – 2004 fördelat på kvinnor respektive män, procent av totala antalet finansierade licentiat- och doktorsexamina	73
7.1 Anslagsutveckling 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader.....	81
7.2 Utvecklingen av de samlade förvaltningskostnaderna vid Statens energimyndighet.....	81
7.3 Offentligrättslig verksamhet vid Statens energimyndighet	81

7.4	Uppdragsverksamhet vid Statens energimyndighet.....	82
7.5	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader.....	82
7.6	Anslagsutveckling 35:2 Insatser för effektivare energianvändning.....	83
7.7	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:2 Insatser för effektivare energianvändning.....	83
7.8	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:2 Insatser för effektivare energianvändning.....	83
7.9	Anslagsutveckling 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion.....	84
7.10	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion.....	84
7.11	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion.....	84
7.12	Anslagsutveckling 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft.....	85
7.13	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft.....	85
7.14	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft.....	85
7.15	Anslagsutveckling 35:5 Energiforskning.....	86
7.16	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:5 Energiforskning.....	86
7.17	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:5 Energiforskning.....	86
7.18	Anslagsutveckling 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser.....	87
7.19	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser.....	87
7.20	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser.....	87
7.21	Anslagsutveckling 35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat.....	88
7.22	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat.....	88
7.23	Anslagsutveckling 35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket.....	88
7.24	Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket.....	89
7.25	Investeringsplan.....	93
7.26	Avgiftsinkomster.....	93
7.27	Beräknade inleveranser.....	94

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner vad regeringen föreslår om deltagande i GRETA International Limited (avsnitt 6.6),
2. bemyndigar regeringen att under 2006 för ramanslaget 35:2 *Insatser för effektivare energianvändning* besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 105 000 000 kronor under 2007 (7.1.2),
3. bemyndigar regeringen att under 2006 för ramanslaget 35:3 *Teknikupphandling och marknadsintroduktion* besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 65 000 000 kronor under 2007 (avsnitt 7.1.3),
4. bemyndigar regeringen att under 2006 för ramanslaget 35:4 *Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft* besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 50 000 000 kronor under 2007 och högst 50 000 000 under 2008 (avsnitt 7.1.4),
5. bemyndigar regeringen att under 2006 för ramanslaget 35:5 *Energiforskning* besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 779 000 000 kronor under 2007 och högst 825 000 000 kronor under perioden 2008 – 2010 (avsnitt 7.1.5),
6. bemyndigar regeringen att under 2006 för ramanslaget 35:6 *Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser* besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 18 100 000 kronor under 2007 och högst 21 900 000 kronor under åren 2008 – 2010 (avsnitt 7.1.6),
7. godkänner regeringens förslag om investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus (avsnitt 7.1.9),
8. godkänner förslaget till investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät för perioden 2006 – 2008 (avsnitt 7.2.1),
9. bemyndigar regeringen att för 2006 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.2),
10. för 2006 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 *Energi* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		Anslagstyp	
35:1	Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	ramanslag	193 780
35:2	Insatser för effektivare energianvändning	ramanslag	168 000
35:3	Teknikupphandling och marknadsintroduktion	ramanslag	65 000
35:4	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	ramanslag	89 400
35:5	Energiforskning	ramanslag	815 100
35:6	Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	ramanslag	18 100
35:7	Statlig prisgaranti elcertifikat	ramanslag	59 520
35:8	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	ramanslag	313 050
Summa			1 721 950

2 Energi

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet Energi sammanfaller med politikområdet energipolitik.

2.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsutvecklingen framgår i tabell 2.1 nedan och kommenteras i avsnitt 3.2.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

<i>Miljoner kronor</i>	Utfall 2004	Budget 2005 ¹	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Politikområde Energipolitik	2 069	1 397	1 643	1 722	1 617	1 442
Totalt för utgiftsområde 21 Energi	2 069	1 397	1 643	1 722	1 617	1 442

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Härledningen av ramnivån för utgiftsområdet Energi som utgår från 2005 års anslagsnivå framgår nedan för 2006–2008.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2006 – 2008. Utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor			
	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	1 396	1 396	1 396
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning	9	27	46
Beslut	315	192	-2
Överföring till/från andra utgiftsområden	1	1	1
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	1 722	1 617	1 442

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Realekonomisk fördelning av ramnivån för 2006 avseende utgiftsområde 21 Energi framgår i tabell 2.3 nedan.

Tabell 2.3 Ramnivå 2006 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor	
	Prognos 2006
Transfereringar ¹	883 942
Verksamhetsutgifter ²	833 025
Investeringar ³	4 982
Summa ramnivå	1 721 950

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Ramen för 2006 prognostiseras att realekonomiskt fördelas mellan i huvudsak transfereringar och verksamhetsutgifter. Transfereringarna omfattar främst olika former av stöd som utbetalas till företag, t.ex. vad gäller stöd för demonstrationsanläggningar avseende ny energiteknik samt för marknadsintroduktion av vindkraft och energieffektiv teknik. Verksamhetsutgifterna omfattar bl.a. Energimyndighetens förvaltningskostnader samt stöd till forskning och utveckling vid universitet och högskolor.

2.3 Skatteutgifter

Förutom de stöd till ett visst utgiftsområde som redovisas via anslag på statsbudgetens utgiftssida förekommer även stöd på statsbudgetens inkomstsida i form skatteutgifter.

Definitionen av en skatteutgift är att skatteuttaget är lägre än en viss angiven norm. Om en skatteutgift slopas leder det till ökade skatteintäkter och därmed till en budgetförstärkning för offentlig sektor på samma sätt som om en utgift på statsbudgetens utgiftssida slopas.

Vid sidan av skatteutgifter finns det även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen. Ett exempel på skattesanktioner är den särskilda skatten på el från kärnkraftverk.

När det gäller punktskatter på energi finns en mängd specialregler. Endast en mindre del av de skatteutgifter som dessa särbestämmelser ger upphov till faller dock under utgiftsområde 21 *Energi*. Skatteutgifter vid användningen av energi inom transportområdet redovisas således under utgiftsområde 22 *Kommunikationer*, inom de areella näringarna under utgiftsområde 23 *Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar* samt inom industrin under utgiftsområde 24 *Näringsliv*. Vidare redovisas skatteutgifter till följd av reducerad energiskatt på el i vissa kommuner i främst norra Sverige under utgiftsområde 19 *Regional utveckling*.

Det förekommer inom utgiftsområde *Energi* även skatteutgifter i form skattereduktioner för utgifter för miljöförbättrande åtgärder i småhus samt investeringsstimulanser genom skattekreditering för vissa energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet. Vidare föreslås i denna proposition ett särskilt investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus som utgör en motsvarande skatteutgift (se avsnitt 7.1.9).

Nettot av de skatteutgifter och skattesanktioner som hänförs till utgiftsområde 21 *Energi* redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	Prognos 2005	Prognos 2006
Politikområde Energipolitik	9 305	9 575
Totalt för utgiftsområde 21	9 305	9 575

De enskilda skatteutgifterna och skattesanktionerna inom politikområdet Energi politik redovisas närmare i avsnitt 3.3, där det även ges en kort förklaring av respektive skatteavvikelse.

3 Energipolitik

3.1 Omfattning

Politikområdet Energipolitik omfattar de tre verksamhetsområdena Elmarknadspolitik, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem. Elmarknadspolitiken syftar till att skapa goda ramvillkor för en effektiv och väl fungerande elmarknad. Insatserna inom verksamhetsområdet Övrig energimarknadspolitik fokuserar i första hand på motsvarande frågor när det gäller övrig ledningsburen energi, dvs. på naturgas och fjärrvärme, liksom på bränsle- och drivmedelsmarknaderna.

Politik för ett uthålligt energisystem utgörs i huvudsak av de energipolitiska åtgärder som riksdagen godkänt i juni 2002 för omställningen och utvecklingen av energisystemet (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317), som ersatt de flesta av åtgärderna inom 1997 års

kortsiktiga energipolitiska program (1998 – 2002). Vidare bedrivs inom verksamhetsområdet insatser för ett långsiktigt uthålligt energisystem i enlighet med riktlinjerna som beslutades i och med Budgetpropositionen för 2005 (prop. 2004/05:1, bet. 2004/05:NU3, rskr. 2004/05:120) som ersatt flera av åtgärderna inom 1997 års långsiktiga program (1998 – 2004) som riksdagen beslutade om i juni 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272).

Det är främst Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som har ansvaret för att genomföra åtgärderna inom energipolitiken. Även Boverket, Konsumentverket, Elsäkerhetsverket och länsstyrelserna bidrar med att genomföra insatser inom energipolitiken. Omfattningen beskrivs närmare under respektive verksamhetsområde.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet

Miljoner kronor	Utfall 2004	Budget 2005 ¹	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	148,1	189,2	186,6	193,8	197,1	200,5
35:2 Insatser för effektivare energianvändning	127,2	166,0	160,4	168,0	136,0	3,0
35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion	27,3	85,0	82,4	65,0	65,0	-
35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	52,1	100,0	84,4	89,4	49,4	70,0
35:5 Energiforskning	536,1	440,0	484,4	815,1	829,9	842,4
35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	192,5	19,5	33,7	18,1	18,1	18,1
35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat	0,0	80,0	0,0	59,5	39,5	19,5
35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor vid Barsebäcksverket	305,6	317,2	315,0	313,1	282,2	288,4
2004 21 35:6 Energiteknikstöd	186,2	-	64,5	-	-	-
2004 21 35:7 Introduktion av ny energiteknik	235,4	-	178,7	-	-	-
2003 21 35:9 Skydd för småskalig elproduktion	0,0	-	0,0	-	-	-
2002 21 35:2 Bidrag för att minska elanvändning	111,4	-	52,1	-	-	-
2002 21 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	147,0	-	1,0	-	-	-
2002 21 35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning	0,0	-	0,0	-	-	-
1999 21B9 Åtgärder för el- och värmeförsörjningen i Sydsverige	-	-	0,0	-	-	-
Totalt för politikområde Energipolitik	2 069,0	1 396,9	1 643,1	1 722,0	1 617,2	1 441,9

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Utfallet för 2004 uppgick till 2 069 miljoner kronor, vilket var 406 miljoner kronor högre än anslagna resurser för året. De högre utgifterna jämfört med anslagna resurser förklaras i huvudsak av utgifter inom 1997 års kortsiktiga program avseende bidrag för minskad elanvändning och bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor. Vidare var utgifterna inom anslaget för energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser 143 miljoner kronor högre än anslagsnivån. Även inom anslagen inom 1997 års långsiktiga program var utgifterna något högre än anslagna resurser för budgetåret.

Resurserna inom utgiftsområdet *Energi* föreslås uppgå till 1 722 miljoner kronor för 2006, vilket är en ökning med 325 miljoner kronor jämfört med 2005. Anslaget för energiforskning föreslås tillföras sammantaget 1 110 miljoner kronor under perioden 2006–2008 för att bidra till omställningen till ett långsiktigt uthålligt energisystem. De utökade satsningarna innebär att insatser inom nuvarande

program inom energiforskningen, inbegripet förnybara energikällor såsom solenergi, bioenergi och vindkraft, skall kunna fullföljas samt att utvecklings- och demonstrationsprojekt inom området biodrivmedel och förgasning av biomassa, svartlut och avfall främjas. Åtgärderna inom ramen för 2002 års energipolitiska program om totalt beräknat 1 710 miljoner kronor under en sexårsperiod fortsätter under 2006.

Elcertifikatsystemet ersatte den 1 maj 2003 huvuddelen av tidigare stöd till förnybar elproduktion som finansierats över statsbudgeten. Inom ramen för elcertifikatsystemet finns en statlig prisgaranti för elcertifikat som successivt trappas ned under fem år. Sammanlagt har 300 miljoner kronor avsatts för prisgarantin under perioden. Som ett komplement till elcertifikatsystemet finns ett avtrappat driftstöd till vindkraften genom ett avdrag på energiskatten på elektrisk kraft. Som en del av 2002 års energipolitiska program satsas även 350 miljoner kronor under en femårsperiod på ett särskilt stöd till marknadsintroduktion av

storskalig vindkraft till havs och i fjällen. I denna proposition aviserar regeringen sin avsikt att stödet förlängs i ytterligare fem år under perioden 2008-2012 med en ram om sammanlagt 350 miljoner kronor.

Åtgärderna för en effektivare energianvändning inom ramen för 2002 års energipolitiska program fortsätter och sammanlagt ca 1 000 miljoner kronor satsas under femårsperioden 2003-2007. Åtgärderna fördelas på anslaget för insatser för effektivare energianvändning med ca 675 miljoner kronor för programperioden och anslaget för teknikupphandling och marknadsintroduktion med ca 325 miljoner kronor för programperioden. Vidare finansieras de tillkommande kostnaderna vid berörda myndigheter för att administrera det tidsbegränsade investeringsstödet för energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet som infördes under våren 2005 inom anslaget 35:2 *Insatser för effektivare energianvändning* med sammantaget 60 miljoner kronor under 2005 och 2006. Slutligen tillförs anslaget 35:2 *Insatser för effektivare energianvändning* sammantaget 16 miljoner kronor under 2006-2010 för att finansiera motsvarande kostnader för det investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus som föreslås i denna proposition.

3.3 Skatteutgifter

I kapitel 2, avsnitt 2.3, redogjordes för vad en skatteutgift är och varför den redovisas. Dessutom gavs en samlad bild av det totala stödet i form av skatteutgifter inom utgiftsområde 21 *Energi*. I detta avsnitt redovisas de enskilda skatteutgifterna och skattesanktionerna inom utgiftsområdet, vilka sammanfaller med dem som hör till politikområdet Energipolitik.

Tabell 3.2 Skatteutgifter och skattesanktioner netto

Miljoner kronor

	2005	2006 ¹
Skatteutgifter		
Skatt på el för gas-, värme-, vatten- och elförsörjning	160	105
Differentierat skatteuttag på fossila bränslen för uppvärmning	310	330
Energiskattebefrielse för biobränslen, torv, m.m.	3 340	3 390
Avdrag för energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk	190	190
Återbetalning av energiskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin	260	260
Miljöbonus för el producerad i vindkraftverk	80	70
Återbetalning av koldioxidskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin	640	640
Koldioxidskattebefrielse för elproduktion	2 160	2 240
Nedsättning av koldioxidskatt på bränsle i kraftvärmeverk	1 370	1 410
Koldioxidskattebefrielse för torv	1 530	1 560
Skattereduktion för vissa miljöförbättrande installationer i småhus	50	50
Investeringsstöd för energi- och miljöinvesteringar i offentliga lokaler	985	985
Skattesanktioner		
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	-1 770	-1 710
Summa	9 305	9 575

¹ Beräkningarna baseras på skattesatserna för 2005. Hänsyn har således inte tagits till förändringar i energibeskattningen som föreslås i kapitel 8, Förslag till statsbudget finansplan m.m. (Vol.1).

Summan i tabell 3.2 är ett netto av skatteutgifter (dvs. positiva avvikelser) och sanktioner (dvs. negativa avvikelser). Den beloppsmässigt största skatteutgiften gäller befrielse från energiskatt för biobränslen, torv, m.m.

Nedan redovisas definitionerna av skatteutgifter och skattesanktioner. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifter finns i bilaga 2 i 2005 års ekonomiska vårproposition.

Skatteutgifter

Skatt på el för gas-, värme-, vatten- och elförsörjning

Skattesatsen för denna förbrukning är, med vissa undantag, nedsatt till 22,8 öre per kWh i de län och kommuner som inte omfattas av den regionala nedsättningen på elanvändning till 19,4 öre per kWh (Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt i kommunerna Sollefteå, Ånge, Örnsköldsvik, Malung, Mora, Orsa, Älvdalen, Ljusdal och Torsby). Undantagen gäller el som används i elpannor (>2MW) under perioden den 1 november – 31 mars. I ovannämnda län och kommuner är nedsättningen begränsad till 21,4 öre per kWh för sådan förbrukning. I övriga delar av landet gäller normalskattesatsen på 25,4 öre per kWh för sådan förbrukning. Normen är 25,4 öre per kWh.

Differentierat skatteuttag på fossila bränslen för uppvärmning

Skatteavvikelseberäkningen beräknas som skillnaden mellan skattesatserna för de olika energislagen och skattesatsen på eldningsolja. Skattesatsen 2005 är för gasol 1,1 öre per kWh, för naturgas 2,4 öre per kWh och för kol till 4,1 öre per kWh. För eldningsolja uppgår skattesatsen till 7,1 öre per kWh, vilket utgör normen.

Energiskattebefrielse för biobränslen, torv, m.m.

Ingen skatt utgår på biobränslen, torv m.m. som används för uppvärmning, vilket innebär en avvikelse på 7,1 öre per kWh 2005. Energiskatt utgår dock på råttolja med en skattesats som motsvarar summan av energi- och koldioxidskatten på eldningsolja.

Avdrag för energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk

För bränsle som förbrukas för samtidig produktion av värme och el i ett kraftvärmeverk medges avdrag för hela energiskatten på den del av bränslet som motsvarar värmeproduktionen.

Återbetalning av energiskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin

Fjärrvärme som levereras till industrin medges fullt avdrag för energiskatten på bränsle och el. Normen utgörs av full skattesats.

Miljöbonus för el producerad i vindkraftverk

För 2005 får ett skatteavdrag motsvarande 9,0 öre per kWh göras för el från landbaserad vindkraft. För el från havsbaserad vindkraft får avdrag göras med 16,0 öre per kWh. Avdraget upphör när den sammanlagda elproduktionen i vindkraftverket uppnått 20 000 timmar beräknad som drift med full last.

Återbetalning av koldioxidskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin

Fjärrvärme som levereras till industrin medges avdrag för 79 procent av koldioxidskatten på bränsle. Normen utgörs av full skattesats.

Koldioxidskattebefrielse för elproduktion

För bränsle som åtgår vid elproduktion utgår ingen koldioxidskatt. Normen utgörs av full skattesats.

Nedsättning av koldioxidskatt på bränsle i kraftvärmeverk

För bränsle som förbrukas för samtidig produktion av värme och el i ett kraftvärmeverk får avdrag göras för 79 procent av koldioxidskatten på den del av bränslet som motsvarar värmeproduktionen. Nedsättningen gäller fr.o.m. 2004.

Koldioxidskattebefrielse för torv

Torv är ett bränsle som är befriat från koldioxidskatt. Normen utgörs av full skattesats.

Skattereduktion för vissa miljöförbättrande installationer i småhus

Skattereduktion medges för privatpersoner med ett belopp som motsvarar en viss andel av den utgift som en fastighetsägare har vid installation av energieffektiva fönster i ett befintligt eller nyproducerat småhus eller ett biobränsleeldat uppvärmningssystem i ett nyproducerat småhus. Vid installation av energieffektiva fönster kan reduktion även ges till privatbostadsföretag som äger småhus. Åtgärden är tidsbegränsad och gäller för installationer som påbörjas tidigast den 1 januari 2004 och avslutas senast den 31 december 2006. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av tjänst/näringsverksamhet.

Investeringsstöd för energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet

Ett särskilt investeringsstöd för energi- och miljöinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet infördes den 15 maj 2005. Åtgärden är tidsbegränsad och gäller t.o.m. den 31 december 2006, förutom vad gäller installation av solcellsystem som gäller t.o.m. den 31 december 2007. Investeringsstödet ges via en kreditering på skattekontot. Till följd av att stödet kunde träda i kraft först den 15 maj 2005 efter kommissionens godkännande av stödet ur statsstödssynpunkt redovisas en lägre prognos för 2005 och en motsvarande högre för 2006 jämfört med prognosen i 2005 års ekonomiska vårproposition.

Skattesanktioner

Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer

För el som produceras i kärnkraftverk tas en skatt ut på den tillståndsgivna termiska effekten med 5 514 kronor per MW och månad. Skatten kan likställas med en extra skatt som lagts på vissa företag och är därför att betrakta som en skattesanktion.

3.4 Mål

3.4.1 Mål för energipolitiken

Den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom främjas en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige.

Energipolitiken skall bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Övriga relevanta mål för energipolitiken framgår av riksdagens beslut i juni 2002 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317).

3.4.2 Mål för verksamhetsområdena inom energipolitiken

Inom politikområdet finns de tre verksamhetsområdena Elmarknadspolitik, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem.

Elmarknadspolitik

Målet för elmarknadspolitiken är att åstadkomma en effektiv elmarknad som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser.

Övrig energimarknadspolitik

Målet är att energipolitiken skall utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång på energi – värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser.

Målet för naturgasmarknadspolitiken är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med verklig konkurrens kan uppnås.

Målet för värmemarknadspolitiken är att genom ökad genomlysning stimulera till konkurrens och högre effektivitet.

Som vägledande mål gäller att användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel i Sverige från och med 2005 skall utgöra minst 3 procent av den totala användningen av bensin och diesel för transportändamål beräknat på energiinnehåll.

Politik för ett uthålligt energisystem

Målet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid omvandling och utveckling av all energiteknik.

Målet för de långsiktiga energipolitiska insatserna är att bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna, instituten, myndigheterna och i näringslivet som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt att utveckla teknik och tjänster som genom svenskt näringsliv kan kommersialiseras och därmed bidra till energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader.

3.4.3 Resultatindikatorer

Övergripande resultatindikatorer för energipolitiken redovisas i avsnitt 3.5.1. I övrigt framgår de resultatindikatorer som används under respektive verksamhetsområde. Energimyndigheten har på regeringens uppdrag tagit fram indikatorer som kan tjäna som underlag för årlig uppföljning av de energipolitiska målen. I årets publikation, *Energiindikatorer 2005*, läggs särskilt fokus på uppföljning av energianvändningen (dnr M2005/3743/E). Resultatindikatorerna för verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem bygger bl.a. på den plan för uppföljning och utvärdering som beskrivs under avsnitt 6.2.2 och den strategi för uppföljning och resultatredovisning av det långsiktiga energipolitiska programmet som Energimyndigheten redovisade 2000 och som därefter fortlöpande har utvecklats. Därutöver redovisas vad gäller elcertifikatsystemet antal godkända

anläggningar fördelat per kraftslag, installerad effekt och elproduktion.

3.5 Insatser

3.5.1 Insatser inom politikområdet

Inom verksamhetsområdena Elmarknadspolitik och Övrig energimarknadspolitik inriktas insatserna på att skapa goda ramvillkor för väl fungerande marknader genom bl.a. en ändamålsenlig lagstiftning och en effektiv tillsyn. I verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem ingår åtgärder för att stimulera en ökad användning av förnybara energikällor och en effektivare användning av energi, liksom insatser för forskning, utveckling och demonstrationsprojekt inom energiområdet. Huvuddelen av bidragen för att stimulera användningen av förnybara energikällor ersattes den 1 maj 2003 av ett kvotbaserat elcertifikatsystem. Elcertifikatsystemet innebär att elanvändarna ålagts en skyldighet att köpa elcertifikat i förhållande till sin elförbrukning. Denna skyldighet kallas kvotplikt. Elcertifikat ges till producenter av el från förnybara energikällor, s.k. förnybar el. Producenterna kan avyttra certifikaten för att få ersättning för de merkostnader det innebär att producera förnybar el i förhållande till konventionell sådan. Även andra administrativa styrmedel, t.ex. krav på energieffektivitetsmärkning av vissa produkter, bidrar till att uppfylla målen inom verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem.

3.5.2 Insatser utanför politikområdet

En strategi för grön skatteväxling presenterades i budgetpropositionen för 2001. Strategin innebär att höjda skatter på energi och miljöfarliga utsläpp balanseras med en sänkning av skatter på arbete. De fyra första stegen togs under åren 2001 – 2004 då skatteväxlingen omfattade sammanlagt 10,3 miljarder kronor. För 2005 beslutades ett femte steg i skatteväxlingen om ca 3,3 miljarder kronor. Sammanlagt beräknas skatteväxlingsstrategin omfatta 30 miljarder kronor under en tioårsperiod. Regeringen driver vidare ett arbete med reformering av energiskattesystemet (se vidare *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*, vol. 1).

Utrikespolitiken medverkar till att bekosta den internationella samverkan i International Energy Agency (IEA) och delar av det nordiska energisamarbetet (se utgiftsområde 5 *Internationell samverkan*).

Beredskapsfrågorna inom el- och energiområdet har en nära koppling till energipolitiken. Säkerheten i el- och energiförsörjningen måste vara god såväl i fredstid och vid svåra påfrestningar på samhället i fred som vid höjd beredskap. Såväl Svenska kraftnät som Energimyndigheten ansvarar för insatser inom energiberedskapsområdet.

Krisberedskapsmyndigheten svarar för att samordna insatserna (se vidare utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*).

Energipolitiken måste utformas utifrån hänsyn till dess effekter på miljön. Inom de lokala investeringsprogrammen (LIP), och sedan 2003 klimatinvesteringsprogrammen, har olika energipolitiska åtgärder som bidrar till en bättre miljö finansierats, såsom investeringar för att utnyttja spillvärme, liksom investeringar i biobränslebaserade värmeanläggningar och energieffektiviseringsåtgärder (se utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård*).

Övriga insatser utanför politikområdet, t.ex. inom konsumentpolitiken, framgår under verksamhetsområdena.

3.6 Resultatbedömning

Utvecklingen och tillståndet inom energiområdet

Energibalanser

Sveriges energitillförsel har ökat med ca 44 procent från början av 1970-talet, från 457 TWh år 1970 till 660 TWh år 2004 (se tabell 3.2). Samtidigt har betydande förändringar skett där förnybara energislag och elproduktionen ökat samtidigt som oljans andel av försörjningen minskat. Jämfört med 1970-talet uppvisar således energiförsörjningen en ökad diversifiering. Oljan utgjorde 1970 drygt 75 procent av energitillförseln medan andelen 2004 var 32 procent. Denna utveckling har möjliggjorts genom en utbyggnad av vatten- och kärnkraft i kombination med statlig politik för bl.a. minskat oljeberoende. Elproduktionen från vattenkraft har, räknat på ett normalår, ökat med ca 50 procent sedan 1970. Införandet av koldioxid-

skatt 1991 har i kombination med höjda energiskatter lett till en kraftig ökning av biobränslen i framför allt värmesektorn. Bioenergi står i dag för ca 16 procent av den totala tillförseln och tillgången till denna energi är generellt mycket god i Sverige. Naturgasen står för en liten del av den totala tillförseln men är betydelsefull i de delar av landet, i Syd- och Västsverige, där gasnätet byggts ut. Tillförsel av naturgas sker genom endast en ledning från Danmark, och endast en leverantör finns. Den svenska naturgasmarknaden är således, till skillnad från i de flesta övriga länder inom EU, liten. Importen av kol har halverats sedan mitten av 1980-talet. Vindkraft utgör fortfarande en liten andel av den totala elförsörjningen, men kan lokalt svara för en betydelsefull andel.

Kärnkraft utgör (brutto) drygt 30 procent av den totala energitillförseln (tabell 3.3). Här måste observeras att cirka två tredjedelar av det tillförda bränslet i ett kärnkraftverk omvandlas till värme, vilken inte tillvaratas. Till stor del förklaras alltså ökningen i den totala energitillförseln sedan början av 1970-talet med omvandlingsförluster i kärnkraftproduktionen.

Samtidigt som och i än högre grad än vad oljeanvändningen minskat har beroendet av olja från Mellanöstern också kunnat minska. Importen av olja sker i dag huvudsakligen från Europa. Även på detta område har således en diversifiering skett. Den minskade oljeanvändningen medför att exponeringen för prisstegringar på olja och därav direkt följande konsekvenser för samhällsekonomin har minskat. Senare års oljepriser har sannolikt medfört en övergång från olja till el på sådana områden där substituering kan ske, t.ex. i uppvärmning och vissa industriprocesser.

Bostads- och servicesektorn har minskat sin energianvändning något. Variationer i energianvändningen förekommer dock mellan åren, beroende främst på konjunktur- och temperaturskillnader. Inom industrin ligger energianvändningen i dag på ungefär samma nivå som 1970 efter en nedgång i början av 1990-talet. Bortsett från tillfälliga nedgångar har transportsektorn ökat sin energianvändning kontinuerligt.

I ett kortare perspektiv har energitillförseln 2004 stigit med 34 TWh jämfört med året innan, främst beroende på att kärnkraftproduktionen och därmed även omvandlingsförlusterna i kärnkraftverken ökat. Dessa förluster stod för

21 TWh eller över 60 procent av ökningen i energitillförseln. Genom den höga kärnkraftproduktionen förbyttes underskottet på 13 TWh i elutbytet med andra länder 2003 till ett överskott 2004.

Den totala energianvändningen (dvs. slutlig användning, distributions- och omvandlingsförluster samt bunkeroljor för utrikes sjöfart) har ökat med ca 44 procent sedan 1970. Den inhemska energianvändningen i sektorerna

industri, transporter samt bostäder och service har under perioden 1970 till 2004 endast ökat med ca 8 procent. Samtidigt har BNP ökat med 74 procent och befolkningen med 10 procent. Såväl tillförsel som användning av energi har således successivt effektiviserats under perioden samtidigt som en ökad diversifiering skett, vilken varit gynnsam för såväl ekonomin som försörjningstryggheten.

Tabell 3.3 Energibalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 2000, 2003 och 2004 (TWh)

ENERGITILLFÖRSEL	1970	1980	1990	2000	2003	2004
Tillförsel av bränslen:	411	352	296	322	352	361
Därav						
Oljor	350	285	191	197	209	210
Naturgas	-	-	7	8	9	10
Kol/koks	18	19	31	26	31	32
Biobränslen, torv m.m.	43	48	67	91	103	109
Vattenkraft, brutto	41	59	73	79	53	60
Kärnkraft ¹ brutto	-	76	202	168	201	233
Vindkraft				0,46	0,62	0,76
Spillvärme m.m. i fjärrvärme	-	1	7	7	7	7
Nettoimport av el	4	1	-2	5	13	-2
Total tillförd energi	457	489	576	581	626	660
ENERGIANVÄNDNING	1970	1980	1990	2000	2003	2004
Inhemska energianvändning	375	381	373	388	406	406
Därav:						
Industri	154	148	140	153	154	159
Inrikes transporter	56	68	83	87	96	99
Bostäder, service m.m.	165	165	150	148	156	151
Omvandlings- och distributionsförluster ¹	49	84	171	154	180	205
Varav förluster i kärnkraft	0	53	134	111	131	152
Utrikes sjöfart och energi för icke energiändamål	33	25	31	38	40	46
Total energianvändning	457	489	576	581	626	660

¹ I enlighet med den metod som används av FN/ECE för att beräkna tillförseln från kärnkraften.
Källa: Energimyndigheten

Elbalansen

Sveriges elproduktion har mer än fördubblats från 1970 till slutet av 1980-talet (se tabell 3.4). Därefter har produktionen varit nära nog konstant, bortsett från de variationer som främst beror på vattentillgången. Vatten- och kärnkraften svarar vardera för knappt hälften

av elproduktionen under normala förhållanden. Den övriga produktionen sker i huvudsak i kraftvärmeanläggningar i fjärrvärmenäten och inom industrin. Ett antal oljekondensanläggningar och gasturbiner stängdes under de första åren efter elmarknadsreformen 1996. Delar av denna kapacitet har åter satts i drift och ingår nu i en

särskild effektereserv. Den första reaktorn i Barsebäck stängdes den 30 november 1999 och den andra den 31 maj 2005. Kärnkraftproduktion var 75 TWh år 2004 vilket är den högsta produktionen någonsin. Vattenkraftsproduktionen uppgick till 59,5

TWh, vilket är under normalårsproduktionen på 65 TWh. Den låga vattenkraftsproduktionen berodde på att nivån i vattenmagasinen under stor del av året var lägre än normalt.

Tabell 3.4 Elbalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 2000, 2003 och 2004 (TWh)

ELPRODUKTION	1970	1980	1990	2000	2003	2004
Total nettoproduktion	59,1	94,0	141,7	142,0	133,3	148,2
Varav:						
Vattenkraft	40,9	58,0	71,4	77,8	52,8	59,5
Vindkraft	-	-	0	0,46	0,6	0,8
Kärnkraft	-	25,3	65,2	54,8	65,5	75,0
Industriellt mottryck	3,1	4,0	2,6	4,2	4,7	5,4
Kraftvärme	2,4	5,6	2,4	4,7	7,9	7,5
Kondens, gasturbiner	12,7	1,1	0,0	0,1	0,6	0,0
Nettoimport av el	4,3	0,5	-1,8	4,7	12,8	-2,1
Total eltillförsel netto	63,4	94,5	139,9	146,6	145,1	146,1
ELANVÄNDNING	1970	1980	1990	2000	2003	2004
Inhemsk elanvändning	57,7	86,4	130,8	135,6	134,5	134,9
Däruv:						
Industri	33,0	39,8	53,0	56,9	54,5	56,0
Transporter	2,1	2,3	2,5	3,2	2,8	2,8
Bostäder, service m.m.	22,0	43,0	65,0	69	72,1	72,3
Fjärrvärme	0,6	1,3	10,3	6,5	5,1	3,8
Distributionsförluster	5,8	8,2	9,1	11,1	10,6	11,2
Total elanvändning netto	63,4	94,5	139,9	146,6	145,1	146,1

Källa: Energimyndigheten

Sveriges utlandshandel med el varierar från år till år, främst beroende på vattentillgången. Under 2004 visade utlandshandeln med el ett nettoöverskott på 2 TWh. Elexporten skedde framför allt till Norge. Största importen kom från Finland.

Den mycket snabba ökningen i elanvändningen under 1970- och 1980-talen speglar till en del en övergång från olja till el inom såväl industrin som bostadssektorn. Från slutet av 1980-talet har ökningstakten mattats av väsentligt. Under 1990-talet var elanvändningen i det närmaste konstant vilket bl.a. hänger samman med den kraftiga lågkonjunkturen och strukturomvandlingen i början av 1990-talet. Under senare år har användningen av el dock ökat något, framför allt driftel i bostads- och servicesektorn. Under 2003 sjönk dock elanvändningen med knappt en procent, främst till följd av de höga

elpriserna. Under 2004 har elanvändningen ökat något bl.a. på grund av ökad produktion i industrin. Prognoser visar på stigande elanvändning, såväl i Sverige som i övriga Norden. Samtidigt vidtas för närvarande ett antal åtgärder som ska bidra till att minska elanvändningen främst för uppvärmningsändamål. Trots detta kan viss ny elproduktionskapacitet komma att efterfrågas.

Försörjningstrygghet

Grunden för en god försörjningstrygghet är väl fungerande energimarknader som bidrar till ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Sedan 1970-talets oljekriser har som framgått ovan det höga svenska importberoendet av olja kunnat halveras och importen härrör nu till övervägande delen från Nordsjön. Importen av kol har halverats sedan mitten av 1980-talet och tillförseln av naturgas

från Danmark ligger på en tämligen stabil nivå sedan början av 1990-talet. Införandet av elcertifikatsystemet 2003 och den förändrade kraftvärmebeskattningen 2004 har i stor utsträckning haft avsedd effekt; el- och värmeproduktionen har ökat samtidigt som produktionen i ökande grad baserats på förnybart biobränsle.

Internationellt samarbete inom IEA och EU är grundläggande för försörjningsstryggheten. International Energy Agency (IEA) är OECD-ländernas samarbetsorganisation på energiområdet. Sverige är en av organisationens 26 medlemsländer. Den centrala uppgiften för IEA är att bidra till medlemsländernas försörjningstrygghet vid störningar i oljetillförseln. Inom IEA samarbetar medlemsländerna även om information och statistik och om forskning och utveckling på energiområdet (se även avsnitt 5.4).

International Energy Agency (IEA) genomförde under 2003/2004 en utvärdering av Sveriges energipolitik. Dessa s.k. In Depth Reviews görs regelbundet för samtliga IEA:s medlemsstater. Rapporten *Sweden 2004 Review* (OECD/IEA 2004) presenterades i juni 2004. Utvärderingen ger en bild av Sveriges energipolitik som en framgångsrik avvägning mellan statlig reglering och varsamt reglerade marknadskrafter. Politiken har bidragit till en kostnadseffektiv, tillförlitlig och miljövänlig energitillförsel. Särskilt Sveriges avreglering av elmarknaden får gott betyg. Dessutom ges ett antal rekommendationer inför de utmaningar som Sverige nu står inför. IEA framhåller bl.a. vikten av en allmänt accepterad långsiktig plan för kärnkraften för att undvika osäkerhet om förutsättningarna för framtida investeringar i energisystemet.

När det gäller beredskapsfrågor innebär Sveriges åtaganden gentemot IEA att vi, liksom övriga medlemsländer, bl.a. skall kunna genomföra fördelning av olja på såväl internationell som nationell nivå, och upprätta en beredskapsorganisation härför, NESO (National Emergency Sharing Organisation), som ständigt skall vara utbildad och övad. Sverige skall även hålla beredskapslager av olja motsvarande 90 dagars normal nettoimport, samt ha program för förbrukningsdämpande åtgärder. Även ett EU-direktiv om lagrings-skyldighet föreskriver att medlemsstaterna

måste hålla lager av olja motsvarande 90 dagars konsumtion. En diskussion om hur IEA:s och EU:s krismekanismer kan samverka pågår.

Oljemarknaden har fortsatt att präglas av viss oro och stigande priser på råoljemarknaden till följd av ett flertal faktorer. Produktionen i Mellanöstern hotas fortfarande av oron för terroristdåd och den politiska utvecklingen i bland annat Saudiarabien. Även efterfrågesidan har påverkat situationen starkt då marknaden har mött en fortsatt stor efterfrågan, främst från Kina, Indien och USA. Utöver detta är den tillgängliga raffinaderikapaciteten en begränsande faktor, och reservkapaciteten för oljeproduktion är mycket låg vilket ökar effekterna av eventuella bortfall. I dialogen mellan IEA och OPEC som har fortsatt under 2005, har bl.a. behovet av investeringar för att öka kapaciteten i hela försörjningskedjan diskuterats, samt förutsättningarna för att sådana skall kunna äga rum. I detta sammanhang nämns förbättrade investeringsbetingelser med främst ett stabilare geopolitiskt läge, samt fungerande legala och finansiella regelverk.

Sverige deltar i Östersjöländernas samarbete på energiområdet, BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation). Vid ett ministermöte i november 2002 angavs i en deklARATION riktlinjer för det fortsatta arbetet vilket bland annat berörde behovet av en säker energiförsörjning i regionen som helhet, integrering av energimarknaderna i regionen, stöd till introduktion och användning av förnybara energikällor samt energieffektivisering. Ministrarna beslutade att etablera Östersjöområdet som ett försöksområde (s.k. Testing Ground) för Kyotoprotokollets s.k. flexibla mekanismer. Under hösten 2003 undertecknades ett samarbetsavtal om detta försöksområde (Testing Ground Agreement). Avtalet trädde i kraft i februari 2004. I oktober 2005 kommer energiministrarna att mötas för att ta ställning till inriktningen på det fortsatta samarbetet 2006-2009.

De satsningar på energieffektiviseringar och förnybar elproduktion som genomförs inom ramen för de energipolitiska programmen har också en positiv effekt på den långsiktiga försörjningstryggheten. Vad avser försörjningstryggheten för el på kort sikt antogs riktlinjer för hur effektfrågan skall lösas

på sikt och en lag om effektreserv på elmarknaden genom propositionen *Vissa elmarknadsfrågor m.m.* som godkändes av riksdagen i juni 2003 (prop. 2002/03:85, bet. 2002/03:NU11, rskr. 2002/03:233). Enligt riktlinjerna förutsätter en långsiktig och kostnadseffektiv hantering av effektfrågan en öppen marknadsbaserad lösning. En sådan lösning bör ha utvecklats till senast den 1 mars 2008. Svenska kraftnät skall i samarbete med branschen arbeta för att utveckla effektsäkringsprodukter och en handelsplats för sådana produkter. Även åtgärder för att stimulera utvecklingen mot en mer effektiv styrning av elförbrukningen bör beaktas. En hantering av frågan på nordisk nivå bör fortsatt eftersträvas.

Industrins konkurrenskraft

Den energiintensiva industrin i Sverige består till övervägande del av tung processindustri som bearbetar och förädlar råvaror. Dit hör bl.a. skogs-, järn- och stål- samt kemisk industri. Många företag i dessa branscher förädlar inhemska råvaror och skapar betydande sysselsättning, förädlingsvärde och exportinkomster för Sverige och enskilda regioner. Många branscher inom energiintensiv industri verkar på marknader som kännetecknas av stark global konkurrens som nödvändiggör fortlöpande rationalisering och effektivisering av produktionen för att konkurrenskraften och lönsamheten skall bibehållas. Den energiintensiva industrin i Sverige är utsatt för konkurrens från råvarubaserad industri i såväl Europa som övriga världen och kännetecknas allmänt av en mycket hög energieffektivitet och därmed låg energiförbrukning per producerad enhet. En viktig förutsättning för att kunna bibehålla konkurrensförmågan hos denna industri är en god tillgång till energi på konkurrenskraftiga villkor. Därför utgör dessa faktorer en viktig del i de energipolitiska målen. Vid valet av styrmedel är jämförelser med konkurrentländerna viktiga när staten utformar de insatser som riktas mot eller har konsekvenser för den energiintensiva industrin. Bland annat är industrins konkurrenskraft en viktig betingelse för en omprövning av klimatpolitiska mål och åtaganden.

Regeringen genomförde under perioden 1998 – 2003 ett förberedelsearbete för ett nytt

styrmedel inom energipolitiken. I juni 2004 överlämnade regeringen propositionen *Program för energieffektivisering, m.m.* (prop. 2003/04:170) till riksdagen. Riksdagen godkände propositionen i december 2004 (bet. 2004/05:NU7, rskr. 2004/05:90). Energiintensiva företag som i sina industriella verksamheter använder el i tillverkningsprocessen ges enligt lagen en möjlighet att delta i femåriga program för energieffektivisering. Ett deltagande i ett sådant program är uppdelat i två perioder. Under den första perioden om två år skall företaget bland annat införa och certifiera ett standardiserat energiledningssystem, göra fördjupade kartläggningar och analyser av sin energi-användning samt åta sig att genomföra eleffektiviserande åtgärder. Efter denna periods utgång skall företagen, till tillsynsmyndigheten, lämna en redovisning av programtidens första två år och ge förslag på eleffektiviserande åtgärder. Om tillsynsmyndigheten fastställer företagets redovisning skall de, under den andra perioden om tre år, genomföra dessa eleffektiviserande åtgärder. Efter programtidens utgång skall företagen, till tillsynsmyndigheten, lämna en slutlig redovisning och myndigheten skall pröva om företagen uppnått en ökad effektivisering av elanvändningen. De företag, som så önskar, kan därefter påbörja en ny femårig programperiod.

Programmet innebär också ändringar i lagen om skatt på energi, som föranleds av lagen om program för energieffektivisering. Dessa ändringar innebär att elektrisk kraft befrias från energiskatt, om den förbrukats i sådan industriell verksamhet i tillverkningsprocessen som omfattas av ett godkännande att delta i program för energieffektivisering. Befrielsen är begränsad till elektrisk kraft som inte används i sådana processer som är befriade från skatt enligt andra bestämmelser om skattefrihet. Lagen om program för energieffektivisering och övriga lagstiftningsförändringar trädde i kraft den 1 januari 2005. Programtiden kan dock räknas från den 1 juli 2004 så att skattebefrielse för den elektriska kraft som förbrukas kan ges från samma tidpunkt.

Till och med den 31 mars 2005 inkom ansökningar om deltagande i programmet från 125 företag till tillsynsmyndigheten. Av dessa hade 109 blivit godkända i slutet av maj 2005.

Två anläggningar som ansökt om deltagande hade fått sin ansökan avslagen. Ansökningar har inkommit från företag inom massa- och pappersvaruindustrin, trävaruindustrin, den kemiska industrin, järn-, stål-, metallverk och metallvaruindustri, utvinning av mineraler, livsmedelsindustri m.m. Den största andelen ansökningar kommer från företag inom massa- och pappersvaruindustrin, som står för ca 35 procent av ansökningarna. Sammanfattningsvis kan konstateras att det har funnits ett intresse i industrin för att delta i programmet och att branscher som sågs som viktiga målgrupper för programmet också utgör en väsentlig andel av de företag som ansökt om deltagande.

Miljö, hälsa och klimat

Energipolitiken skall skapa villkoren för bl.a. en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat.

En stor del av energitillförseln i Sverige kan hänföras till uppvärmning av byggnader. Den expansion av fjärrvärmens som skett senaste tjugofemårsperioden och det ökade antalet värmepumpar har inneburit minskade nivåer av luftföroreningar i tätorter. Användningen av förnybar energi är hög i fjärrvärmesektorn och en stadig minskning av fossila bränslen, och därmed utsläpp av bl.a. koldioxid, har skett. Tillförseln av elenergi baseras i dag huvudsakligen på kärnkraft och vattenkraft, vilka båda är fördelaktiga när det gäller de utsläpp som bidrar till luftföroreningar och växthuseffekten.

I Energimyndighetens indikatorrapport framgår även att utsläppen av svaveldioxid minskat under den senaste tioårsperioden, men att de inom energisektorn varierar över åren bl.a. beroende på tillgången på vattenkraft och temperaturförhållandena. De åtgärder som genomförs inom ramen för de energipolitiska programmen har generellt positiva effekter på hälsa och klimat. Dock kan övergång från el till småskalig förbränning av biobränsle leda till ökade utsläpp av partiklar.

Kärnkraften

Enligt riktlinjerna för energipolitiken skall kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck stängas. Den 30 november 1999 stängdes den första reaktorn i Barsebäck. Den andra reaktorn skulle enligt 1997 års energipolitiska beslut

ställas av före den 1 juli 2001. För stängningen ställdes dock ett villkor att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. 1997 års energipolitiska program omfattade därför åtgärder för att under en femårsperiod stimulera användningen av förnybara energislag och en minskad elanvändning. I skrivelse 2000/01:15 redovisade regeringen sin bedömning att riksdagens villkor för en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Enligt villkoren får stängningen inte medföra påtagligt negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet.

I skrivelse 2001/02:22 redovisade regeringen i oktober 2001 sin bedömning att den förnyade prövning som regeringen gjort under 2001 visade att förutsättningarna inte förändrats sedan prövningen 2000. Riksdagen behandlade skrivelsen i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2002 (bet. 2001/02:NU3, rskr. 2001/02:113) och delade denna bedömning.

I regeringens proposition *Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning* (prop. 2001/02:143) presenterade regeringen sin avsikt att söka nå en överenskommelse med industrin om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta kärnkraftavvecklingen och omställningen av energisystemet. I juni 2002 beslutade regeringen att utse en förhandlingsman med uppdrag att för statens del genomföra överläggningar med industrin i syfte att förbereda en sådan överenskommelse.

En förnyad prövning av om villkoren för en stängning av Barsebäck 2 är uppfyllda genomfördes vintern 2003. I propositionen *Vissa elmarknadsfrågor m.m.* (prop. 2002/03:85, bet. 2002/03:NU11, rskr. 2002/03:233) bedömde regeringen att riksdagens villkor för en stängning inte var helt uppfyllda vad avser effektbalanssituationen och påverkan på miljön och klimatet. Regeringen ansåg att frågan om stängningen av Barsebäck 2 borde hanteras tillsammans med förhandlingarna om de övriga kvarvarande reaktorerna och frågan om energiomställningen i sin helhet. Därvid borde möjligheterna till en snabb stängning av Barsebäck 2 inom ramen för en förhandlings-

lösning särskilt prövas. Regeringen beslutade den 27 mars 2003 om tilläggsuppdrag till förhandlingsmannen i denna del. Förhandlingsmannen redovisade den 4 oktober 2004 att det inte varit möjligt att uppnå en förhandlingslösning mellan staten och ägarna till kärnkraftverken om formerna för successiv avveckling av kärnkraften. I samband med avslutande av uppdraget lämnade förhandlingsmannen en rapport om förutsättningarna för en omställning av energisystemet till näringsministern.

Den 4 oktober 2004 presenterades även en partiöverenskommelse mellan centerpartiet, vänsterpartiet och socialdemokraterna om en strategi för den fortsatta avvecklingen av kärnkraften. Strategin redovisas i propositionen *Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.* (prop. 2004/05:62). I strategin slogs fast att Barsebäck 2 skulle stängas under 2005. Efter stängningen av Barsebäck 2 är nästa steg en prövning av de äldsta reaktorerna. En sådan prövning bör ske ett par år efter stängningen av Barsebäck 2.

Regeringen beslutade i december 2004 om att rätten att driva Barsebäck 2 för att utvinna kärnenergi upphör att gälla i och med utgången av maj 2005. Frågor om finansieringen av kostnaderna för avställnings- och servicedrift avseende Barsebäck 2 behandlas vidare i avsnitt 7.1.8.

Resursförbrukningen inom utgiftsområdet

Utgifterna för åtgärderna inom utgiftsområde 21 *Energi* uppgick till knappt 2,1 miljarder kronor under 2003, vilket kan jämföras med ca 1,9 miljarder kronor under 2002. Det är främst slutförandet av åtgärder inom 1997 års långsiktiga program och ökade utbetalningar inom 2002 års energipolitiska program som förklarar de ökade utgifterna.

Beslut om bidrag inom energipolitiken är svåra att direkt härleda till utgifterna för verksamheten, vilket medför osäkerheter vid utgiftsprognoser. Det kan ta flera år från det att en myndighet har fattat ett beslut om bidrag, till dess ett beviljat belopp har betalats ut då åtgärden slutförts. Detta beror på att flera åtgärder bedrivs i form av fleråriga projekt och vissa beslutade bidrag betalas ut först när åtgärderna slutförts till fullo.

Anslagssparandet inom utgiftsområde 21 *Energi* uppgick till ca 1,0 miljarder kronor vid utgången av 2004, vilket är en minskning med ca 0,4 miljarder kronor jämfört med utgången av 2003. Anslagssparandet är till största delen uppbundet av fattade beslut. Anslagssparandet förklaras bl.a. av att ledtiderna mellan beslut om bidrag till utbetalning av medel då den bidragsberättigade åtgärden slutförts är långa.

3.6.2 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att förutsättningarna för att upprätthålla en säker elförsörjning på det hela taget är tillfredställande. Flera faktorer har emellertid en påverkan på tillgången till el i det nordiska systemet; vattentillrinningen, överföringsförbindelserna, tillgänglig produktionskapacitet och flexibiliteten i förbrukningen. Stormen i januari 2005 medförde omfattande och långvariga avbrott i elförsörjningen i delar av södra Sverige. Regeringen avser därför återkomma med förslag till åtgärder för ökad driftsäkerhet genom att bl.a. ställa funktionskrav på eldistributörerna som ska säkerställa elförsörjningen med driftsäkrare nät.

De åtgärder som genomförs inom energipolitiken har generellt positiva effekter på hälsa, miljö och klimat samtidigt som vissa åtgärder kan kräva en noggrann avvägning mellan olika typer av miljöpåverkan.

I enlighet med de energipolitiska riktlinjerna har de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck stängts. Den första reaktorn stängdes den 30 november 1999 och den andra reaktorn den 31 maj 2005. I enlighet med den strategi om den fortsatta avvecklingen av kärnkraften som redovisats är nästa steg en prövning av de äldsta reaktorerna. En sådan prövning bör ske ett par år efter stängningen av Barsebäck 2.

Medelsförbrukningen inom utgiftsområdet har varit högre än anslagna resurser under 2004, främst beroende på att utgifterna för de flesta åtgärder utfaller först efter att åtgärderna genomförts. 1997 års kortsiktiga energipolitiska program avslutades under 2002 och det långsiktiga energipolitiska programmet avslutades under 2004. Utgifterna för åtgärderna inom 1997 års energipolitiska programs kortsiktiga del beräknas fasas ut under 2005

och för den långsiktiga delen under 2007. Åtgärderna inom 1997 års kortsiktiga program har i de flesta fall ersatts av motsvarande åtgärder inom 2002 års energipolitiska program och införandet av elcertifikatsystemet under 2003.

3.7 Revisionens iakttagelser

Statens energimyndighet

Riksrevisionen har inte haft någon invändning i revisionsberättelsen för 2004 avseende Statens energimyndighet. Någon effektivitetsrevisionsrapport inom myndighetens verksamhetsområde har inte lämnats.

Affärsverket svenska kraftnät

Riksrevisionen har inte haft någon invändning i revisionsberättelsen för 2004 avseende Affärsverket svenska kraftnät. Någon effektivitetsrevisionsrapport inom myndighetens verksamhetsområde har inte lämnats.

3.8 Politikens inriktning

Energipolitiken är inriktad på att skapa förutsättningar för effektiva energimarknader, en god försörjningstrygghet och en långtgående hänsyn till miljö, hälsa och klimat. Detta görs huvudsakligen genom insatser inom de tre verksamhetsområden som redovisats för politikområdet. Insatser inom andra politikområden bidrar även till att uppfylla de energipolitiska målen. Samtidigt medverkar energipolitiken bl.a. till genomförandet av den innovationsstrategi för Sverige som redovisas under utgiftsområde 24 *Näringsliv*.

Riktlinjerna för energipolitiken i 2002 års energipolitiska beslut (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317) ligger fast. Åtgärderna för den fortsatta omställningen av energisystemet inom ramen för 2002 års energipolitiska beslut innebär en långsiktig inriktning för såväl främjande av elproduktion från förnybara energikällor som en effektivare energianvändning. En vision är att förnybara energikällor på sikt svarar för hela energitillförseln.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet överenskom i oktober 2004 en strategi för den fortsatta avvecklingen av kärnkraften som innebär att Barsebäck 2 skulle stängas under 2005. I enlighet med regeringens beslut i december 2004 stängdes den andra reaktorn i Barsebäck i och med utgången av maj 2005.

Riksdagen beslutade våren 2003 i enlighet med regeringens proposition *Elcertifikat för att främja förnybara energikällor*, vilket innebär att elcertifikatsystemet trädde i kraft den 1 maj 2003 (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6, rskr. 2002/03:133). Elcertifikatsystemet syftar till att öka användningen av förnybar el med 10 TWh till 2010. Regeringen avser återkomma med förslag till förlängning av systemet och vissa förändringar av systemet utifrån den översyn som har genomförts. Satsningarna på vindkraft fortsätter, bl.a. avser regeringen föreslå att det särskilda stödet för marknadsintroduktion av vindkraft förlängs i ytterligare fem år fr.o.m. 2008 med 70 miljoner per år.

I december 2004 godkände riksdagen propositionen *Program för energieffektivisering, m.m.* (prop. 2003/04:170, bet. 2004/05:NU7, rskr. 2004/05:90). Programmet trädde i kraft den 1 januari 2005 och syftar till att främja en effektiv energianvändning i den energiintensiva industrin samtidigt som industrins konkurrenskraft värnas. Regeringen avser vidare återkomma med förslag till ett system för energideklaration av byggnader i enlighet med EG-direktivet om byggnaders energiprestanda. Regeringen förbereder därutöver förslag till ett samlat nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande som planeras att presenteras under våren 2006.

Regeringen föreslår i denna proposition utökade satsningar på forskning, utveckling och demonstrationsprojekt för att bidra till omställningen till ett långsiktigt uthålligt energisystem. Regeringen avser återkomma med närmare riktlinjer för de fortsatta långsiktiga energipolitiska insatserna.

Regeringen beslutade i februari 2005 att överlämna propositionen *Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas m.m.* som godkändes av riksdagen i maj (prop. 2004/05:62, bet. 2004/05:14, rskr. 2004/05:246). Beslutet innehöll bl.a. en

ny naturgaslagstiftning som innebar att regler för en ytterligare marknadsöppning av naturgasmarknaden samt vissa preciserade krav på utformningen av elnätstariffer trädde i kraft den 1 juli 2005. Regeringen avser vidare

att under hösten 2005 presentera en proposition med förslag som syftar till att öka leveranssäkerheten i de svenska elnäten mot bakgrund av effekterna av stormen Gudrun i januari 2005.

4 Elmarknadspolitik

4.1 Omfattning

Elmarknadspolitiken syftar till att skapa goda ramvillkor för en effektiv och väl fungerande elmarknad.

Statens energimyndighet (Energimyndigheten) är central myndighet för elmarknadsfrågor och utövar tillsyn över elnätsföretagen. Energimyndigheten följer utvecklingen på elmarknaden och verkar för att elmarknadens funktion förbättras. I verksamhetsområdet ingår också Affärsverkets svenska kraftnät (Svenska kraftnät) verksamhet som systemansvarig myndighet enligt ellagen (1997:857). Detta innebär att Svenska kraftnät ansvarar för det svenska kraftsystemets övergripande driftsäkerhet, den momentana nationella elbalansen och för den balansavräkning som krävs för en väl fungerande elmarknad. Svenska kraftnät är även ansvarigt för samordningen av beredskapsarbetet inom elförsörjningsområdet.

4.2 Mål

4.2.1 Mål för verksamhetsområdet

Målet för elmarknadspolitiken är att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Målet innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med effektivt utnyttjande av resurser och effektiv prisbildning. Målet omfattar en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden. Detta innebär en fortsatt satsning på harmonisering av

regler och ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna.

4.2.2 Resultatindikatorer

Uppföljning av resultatet under verksamhetsområdet Elmarknadspolitik sker främst genom att viktiga skeenden på elmarknaden bevakas och analyseras. Mer specifikt följer regeringen prisutvecklingen på den nordiska elbörsen, elpriser till slutanvändare, strukturutvecklingen, nät-tariffer, antalet ärenden vid tillsynsmyndigheten, elleverantörsbyten, elavbrott och leveranssäkerheten samt effekt- och elbalanser. Energimyndigheten har regeringens uppdrag att minst två gånger per år redovisa analyser av utvecklingen på elmarknaden och föreslå åtgärder som kan behöva vidtas för att uppnå en effektiv elmarknad. Vidare skall Svenska kraftnät till regeringen redovisa hur kraftbalansen upprätthållits den gångna vintern samt lämna prognos inför kommande vinter. Utöver detta har Energimyndigheten i uppdrag att ta fram en rapport med indikatorer för en systematisk årlig uppföljning av de energipolitiska målen. I juni 2005 inkom Energimyndigheten med rapporten *Energiindikatorer 2005 – För uppföljning av Sveriges energipolitiska mål*. Indikatorerna redovisas närmare under respektive avsnitt.

4.3 Insatser

4.3.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Elmarknaden

Den nordiska elmarknaden har under 2002-2003 präglats av liten nederbörd, låg tillrinning i vattenmagasinen och höga elpriser. Trenden vände dock 2004 som blev ett mer normalt år vad gäller nederbörd och tillrinning. Nivåerna i de svenska och norska vattenmagasinen var i början på året under det normala men tack vare god tillrinning återgick nivån i magasinerna till normal nivå under andra kvartalet. Tillrinningen till vattenmagasinen under 2004 blev fortsatt god. Vattenkraftproduktionen ökade därför under 2004 jämfört med 2003 men blev ändå ca 12 TWh lägre än normalt.

Spotpriserna låg under 2004 på en betydligt lägre nivå än föregående år. Systempriset på Nord Pool låg under året i genomsnitt på 26,4 öre/kWh, att jämföra med i genomsnitt 33,5 öre/kWh under 2003. Under senare delen av 2004 föll spotpriset ytterligare och det relativt låga priset höll sig under vintern för att sedan stiga något under våren 2005. Under året har också slutkundspriserna sjunkit till följd av den rådande situationen på marknaden. Enligt Energimyndighetens rapport *Energimarknaden 2005* sjönk elpriset för tillsvidareavtal till slutkund med ca 10 procent under året.

Sverige drabbades av ett omfattande elavbrott under vintern 2004/2005. Avbrottet orsakades av stormen Gudrun som drog fram över södra Sverige i början på januari. Stormen ledde till stora störningar i elförsörjningen. Som mest var cirka 450 000 hushåll utan elförsörjning. Elnäten fick mycket omfattande skador. På flera ställen skadades eller förstördes både regionnätledningar och lokalnätledningar. I vissa områden har elnäten inte kunnat repareras utan elnäten måste byggas upp helt från grunden. Myndigheter, länsstyrelser, kommuner och kraftbolag arbetade tillsammans med att ta hand om de skador som stormen orsakade. Svenska kraftnät stödde de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som uppkom genom stormen dels med de resurser som de själva förfogar över inom den egna organisationen och dels via avtal med t.ex. Försvarmakten och försvarets frivilliga organisationer.

Stormen och dess effekter samt samhällets ökade elberoende har uppmärksammat behovet av lagstiftning för att säkerställa driftsäkerheten i eldistributionen i Sverige.

På regeringens uppdrag redovisade Energimarknadsinspektionen i april 2005 en rapport, *En leveranssäker elöverföring* (dnr M2005/2950/E), med förslag till de ändringar som krävs i ellagen för att säkra eldistributionen. Syftet med lagstiftningen är att staten skall ställa tydliga krav på driftsäkerhet genom sådana funktionskrav på eldistributörerna som säkerställer elförsörjningen med driftsäkra nät. Energimarknadsinspektionen föreslår i sin rapport att funktionskrav införs i lagstiftningen vilket innebär att ett elavbrott för en kund inte skall överstiga 24 timmar. För större kunder föreslås denna tid vara kortare. Nätbolagen skall uppfylla dessa krav senast den 1 januari 2011. Dessutom skall alla luftburna regionnätledningar vara trådsäkra senast den 1 januari 2006.

I rapporten föreslår Energimarknadsinspektionen även en ny ersättningsmodell för de konsumenter och näringsidkare som drabbas av elavbrott. Förslaget till ersättningsmodell ger kunder som drabbas av avbrott som varat 12 timmar rätt till ersättning. Ersättningen stiger sedan ju längre tid avbrottet varar. Denna ersättning föreslås införas den 1 januari 2006. Rapporten har remissbehandlats och regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen under hösten 2005.

I alla stamnät finns det fysiska begränsningar, s.k. flaskhalsar, där ledningarnas tekniska kapacitet vid vissa tidpunkter understiger marknadens önskemål om överföring av el. Metoderna för att tekniskt och ekonomiskt hantera flaskhalsar skiljer sig åt mellan de nordiska länderna på grund av skillnader i lagstiftning, regelverk och praxis. På den nordiska elmarknaden används i princip två metoder för att hantera flaskhalsar; marknadsdelning och mothandel.

Det är angeläget att den nordiska elmarknaden långsiktigt kan fortsätta utvecklas på ett positivt sätt. Det finns bl.a. behov av att identifiera och analysera skillnader i hur flaskhalsar hanteras och deras påverkan på den gemensamma nordiska elmarknaden. Energimyndigheten har på regeringens uppdrag belyst konsekvenserna av olika metoder för att hantera begränsningar i det svenska överföringsnätet för

el. Rapporten *Hantering av begränsningar i det svenska överföringssystemet för el* (dnr M2005/140/E) lämnades i december 2004 och har remissbehandlats. Rapporten handläggs för närvarande inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.

El- och gasmarknadsutredningen slutbetänkande lämnades i januari 2005, *El – och naturgasmarknaderna – Energimarknader i utveckling* (SOU 2004:129). Slutbetänkandet innehåller bl.a. en analys av och förslag till eventuella förbättringar av de svenska el- och naturgasmarknaderna samt analyser av olika frågor om marknadernas funktion. Utredningens slutbetänkande har remissbehandlats och handläggs för närvarande inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.

I budgetpropositionen för 2005 framhöll regeringen att ambitionen skall ökas när det gäller insatser för att omsätta resultaten från forsknings- och utvecklingsinsatser på energiområdet i kommersiella produkter, vilka kan bidra till såväl omställningen till ett hållbart energisystem som till Sveriges ekonomiska tillväxt. Svenska kraftnät fick därför i januari 2005 regeringens uppdrag att utreda i vilken omfattning och på vilket sätt verket kan medverka i och stödja teknisk forskning, utveckling och demonstration inom dels allmänna eltekniska områden, dels teknikområden av direkt betydelse för elöverföring och distribution. Målet bör vara att åstadkomma en samverkan med forskningsmiljöer och tillverkningsindustri för att främja ekonomisk och industriell tillväxt i vårt land. I utredningen skall redovisas en lämplig omfattning av en sådan verksamhet, i vilken utsträckning en successiv uppbyggnad av verksamheten är lämplig, vilka teknikområden som är av störst intresse och hur samverkan mellan forskningen och industrin skall kunna åstadkommas. Svenska kraftnät har i maj 2005 redovisat huvudsaklig omfattning och inriktning samt förslag till finansiering av sådan verksamhet (dnr M2005/2962/E). I delrapporten föreslår Svenska kraftnät att de får möjlighet att medverka i en förstärkt forsknings-, utvecklings- och demonstrationsverksamhet inom elteknikområdet i en omfattning av ca 40 miljoner kronor per år. Svenska kraftnät föreslår att 35 miljoner kronor per år disponeras till demonstrationsprojekt och 5 miljoner kronor per år ges som stöd till att stärka verksamhet vid

kompetenscentra. Verksamheten föreslås av Svenska kraftnät finansieras genom att avkastningskravet på Svenska kraftnät sänks från 6,0 procent till 5,5 procent. Uppdraget skall redovisas slutligt senast den 15 oktober 2005.

Under 2004 har arbetet med att åstadkomma harmoniserade nordiska regler för hantering av överföringsbegränsningar fortsatt. Vid Nordiska Ministerrådets möte i Akureyri 2004 ombads stamätsoperatörerna att utreda hur ytterligare samordning av funktioner kan etableras. Ett sådant arbete påbörjades under hösten 2004 och redovisades till Nordiska Ministerrådet i februari 2005 i rapporten *Enhancing Efficient Functioning of the Nordic Electricity Market*. Rapporten innehåller bl.a. förslag till definition av systemansvaret, harmonisering av balansreglering och avräkning, samarbete mellan systemoperatörerna vid störningar och bristsituationer, förslag till hur marknadsmekanismerna kan stärkas vid höglast samt förslag om att intäkter till följd av flaskhalsar i transmissionssystemet skall användas för investeringar i ny transmissionskapacitet. Rapporten behandlades vid Nordiska Ministerrådets möte på Grönland i augusti 2005. De nordiska energiministrarna uttalade där sitt stöd för de förslag Nordel tagit fram och bad Nordel och de kompetenta myndigheterna att senast den 1 mars 2006 rapportera hur det konkreta arbetet med att genomföra förslagen framskrider. Myndigheterna skall också senast den 1 mars 2006 redovisa förutsättningar för hur en gemensam slutanvändarmarknad skall kunna genomföras.

Nätverksamhet och tillsyn

Under 2004 har Energimyndigheten driftsatt den så kallade nätnyttomodellen, vilken är det verktyg som myndigheten tagit fram för att bedöma om nätavgifterna är skäliga eller inte. Nätnyttomodellen möjliggör en skälighetsprövning som utgår från företagets prestation enligt den lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2002. Den innebär att det är nätföretagets intäkter som skall bedömas i förhållande till företagets prestation. Den 31 mars 2004 började nätföretagen att rapportera in uppgifter för den första prövningen till myndigheten i enlighet med de föreskrifter myndigheten beslutade den 1 juni 2003 (STEMFS 2003:3). Under hösten har

myndigheten kvalitetsgranskat de uppgifter företagen lämnade in och i vissa fall utfärdat förelägganden för att få in rapporter. Under december 2004 fattade myndigheten beslut om fördjupad granskning av 43 nätföretag vad gäller 2003 års nättariffer.

Den 1 januari 2005 trädde lag (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar ikraft. Lagen innebär att ett nätföretags ledningsnät kan ställas under särskild förvaltning om ett elnätsföretag allvarligt missköter sig. Särskild förvaltning får inte tillgripas förrän alla andra möjligheter att få nätföretaget att bättra sig, såsom vitesförelägganden, är uttömda. Syftet med den särskilda förvaltningen är i båda fallen att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning, dvs. att den misskötsamhet som föranlett den särskilda förvaltningen skall upphöra. Särskild förvaltning beslutas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten.

Europaparlamentet och rådet antog den 26 juni 2003 direktivet 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphörande av direktiv 96/92/EG, förordningen 2003/1228/EG om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel. Elmarknadsdirektivet innehåller dels kvantitativa ändringar, som en ökad marknadsöppning, dels kvalitativa ändringar om rättslig åtskillnad för systemoperatörer för överföring och distribution, krav på särredovisning, regler för nättillträde samt inrättandet av en självständig tillsynsmyndighet som i förväg godkänner åtminstone metoderna för tariffsättningen. Därutöver innehåller direktivet vissa nyheter som gäller allmännyttiga tjänster, angivande av elens ursprung, försörjningstrygghet, upphandling av ny kapacitet, regler för anskaffande av el för att täcka nätförluster, rapportering samt handel med tredje land.

Förordningen, som trädde i kraft den 1 juli 2004, innehåller bl.a. regler om en kompensationsmekanism mellan systemansvariga för gränsöverskridande elhandel, principer för bestämmande av nationella nättariffer och upplysningar om sammanlänkningskapacitet samt principer och riktlinjer för tilldelning av tillgänglig kapacitet på sammanlänkningsförbindelser.

Riksdagen beslutade den 25 maj 2005 om den proposition om genomförandet av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna

för el och naturgas m.m. som regeringen lämnat (prop. 2004/05:62, bet. 2004/05:NU14, rskr. 2004/05:246). Reglerna trädde ikraft den 1 juli 2005. I lagrådsremissen ansåg regeringen att metoden för överföringstariffer borde utformas så att den kompletterar de regler om tariffers utformning som redan finns i ellagen och att metoden för företagens tariffsättning skulle anges direkt i ellagen. Lagrådet konstaterade i sitt yttrande att den ståndpunkt som intogs i lagrådsremissen – att Sverige inte skall införa en förhandsprövning av företagens tariffer utan endast ha ett system med tillsyn i efterhand – står i strid med elmarknadsdirektivet. För att det inte skall råda någon tvekan om att den svenska lagstiftningen uppfyller kraven i elmarknadsdirektivet bedömde regeringen att förslaget behöver kompletteras med bestämmelser som innebär att tillsynsmyndigheten skall göra en förhandsprövning av tarifferna för överföring av el. Regeringen avser under hösten 2005 tillkalla en särskilt utredare med uppdrag att föreslå hur ett system med en förhandsprövning av tariffer skall utformas. För att genomföra elmarknadsdirektivet i den svenska lagstiftningen infördes det, under en övergångsperiod, en ordning där metoden för tariffsättningen anges direkt i lagen.

Kommissionen beslutade i december 2003 om förslag till det s.k. infrastruktur- och försörjningstrygghetspaketet inom energiområdet. I kommissionens förslag föreslås att medlemsstaterna skall säkerställa att stamnätsoperatörerna för elnäten följer vissa fastställda minsta driftsäkerhetskriterier. För att undvika effektproblem, dvs. att efterfrågan på el vid ett givet tillfälle överstiger tillgången på el, föreslås att medlemsstaterna inför särskilda regler som hanterar såväl tillförsel som förbrukning av el. Rådet har behandlat förslaget under 2004 och våren 2005. Vid informella kontakter mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen kom de tre institutionerna överens om ett antal förslag till ändringar till direktiv. Direktivförslaget har därefter kunnat antas i juli 2005 utan att en andra behandling har krävts.

Energimyndigheten deltar i ett omfattande internationellt arbete, främst inom de europeiska tillsynsmyndigheternas samarbetsorgan, CEER (Council of European Energy Regulators). Arbetet har under 2004 ökat markant från tidigare år och fokus har framförallt legat på det faktiska fullbordandet av EU:s inre marknad för el och naturgas. På elområdet har insatserna

fokuserats på utvecklingen av de riktlinjer som föreskrivs i förordningen 2003/1228/EG om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel. Incitament för investeringar har under året även varit en viktig fråga inom CEER.

På nordisk basis samarbetar Energimyndigheten med sina nordiska kollegor inom ramen för FNER (Forum of Nordic Energy Regulators). Under 2004 har samverkan fördjupats och tydliga mål och prioriteringar för framtida samarbete har tagits fram.

Svenska kraftnäts verksamhet

En tillräcklig effektbalans är en grundläggande förutsättning för att en säker elförsörjning skall kunna upprätthållas. Regeringen förtydligade 2001 Svenska kraftnäts roll och ansvar i denna fråga i verkets regleringsbrev. Fram till 2008 svarar Svenska kraftnät för att tillse att en effektreserv hålls tillgänglig i det svenska elsystemet genom lagen (2003:436) om effektreserv. Därefter skall frågan om att upprätthålla effektbalansen klaras genom en marknadsbaserad lösning. Svenska kraftnät har i sin årliga redovisning till regeringen i augusti 2005 redovisat den svenska effektbalansen inför vintern 2005/2006 (dnr M2005/4418/E). Svenska kraftnät bedömning är att effektbalansen en normal vinterdag ska kunna upprätthållas med goda marginaler.

Även under mycket kalla vinterdagar bedömer Svenska kraftnät att elförsörjningen kan klaras under förutsättning av att produktions- och överföringssystem är intakta, att tillräcklig import kan erhållas och att en dämpning av förbrukningen kan ske. Om dessa förutsättningar inte kan uppfyllas, t.ex. att ett eller flera kärnkraftverk tas ur drift, kan de mest ansträngda timmarna under en mycket kall vinter med svårighet klaras.

Svenska kraftnät har under 2004 arbetat vidare för att långsiktigt trygga effektillgången i elsystemet genom flera åtgärder, bl.a. information, nordiskt samarbete samt utveckling av instrument för flexibilitet i förbrukningen. Inför vintern 2005/2006 kommer Svenska kraftnät att ha ingått avtal om effektreserv om 2 000 MW.

På internationell nivå bedriver Svenska kraftnät ett omfattande arbete inom de nordiska

stamnätoperatörernas samarbetsorgan Nordel, och på europeisk nivå genom ETSO.

4.3.2 Insatser utanför verksamhetsområdet

Konsumentfrågor

En väl fungerande elmarknad kräver aktiva konsumenter. Som expertmyndighet på elmarknaden skall Energimyndigheten bidra till att konsumenter samt små och medelstora företag har tillräcklig information för att kunna agera på den avreglerade elmarknaden. Energimyndigheten har funnit det angeläget att i högre grad än tidigare anlägga ett konsumentperspektiv på verksamheten. Tillsammans med Konsumentverket har myndigheten etablerat ett årligt forum med elbranschens kundombudsmän. Vidare har Energimyndigheten fortsatt att utveckla sin hemsida med vanligt förekommande frågor och svar.

Regeringen avser att lämna en proposition om en ny konsumentpolitisk strategi till riksdagen. Ett av de konsumentpolitiska målen har varit att konsumenterna ska ges bättre förutsättningar att agera på nyligen konkurrensutsatta marknader. Elmarknaden är ett område där frågor med konsument- och konkurrensanknytning diskuteras (se vidare utgiftsområde 24 *Näringsliv*).

I december 2004 redovisade Konsumentverket på regeringens uppdrag en rapport om konsumenternas ställning på nyligen konkurrensutsatta marknader, *Nyligen konkurrensutsatta marknader – en erfarenhetssummering* (dnr Jo2004/2860/KO). Rapporten är en uppföljning av tidigare års rapporter och innehåller dels en lägesrapport om insatser med konsumentintresse på el- och telemarknaderna, dels förslag på åtgärder till förbättringar på de båda marknaderna. Konsumentverket konstaterar i rapporten att sedan verkets tidigare rapport om elmarknaden år 2002 har ett flertal positiva åtgärder från elbranschen noterats, men att en del problem fortfarande kvarstår. (se vidare utgiftsområde 24 *Näringsliv*).

I januari 2005 presenterade Regelutredningen sitt betänkande *Liberalisering, regler och marknader* (SOU 2005:4). Utredningen har,

utifrån de tidigare utvärderingar som gjorts av regelreformer inom tele-, el-, post-, inrikesflyg-, taxi- och järnvägsmarknaden, utvärderat de långsiktiga effekterna för bl.a. konsumenterna. Slutbetänkandet innehåller även förslag till åtgärder för att ytterligare förbättra marknadernas funktion. Betänkandet har remissbehandlats och handläggs för närvarande inom Näringsdepartementet (se vidare utgiftsområde 24 *Näringsliv*).

Beredskapsfrågor

I stort sett alla delar av det svenska samhället är i dag beroende av en väl fungerande elförsörjning med god leveranssäkerhet. Därmed minskar toleransen för avbrott och störningar i elförsörjningen i hela samhället. Elavbrott kan leda till omfattande störningar i viktiga samhällsfunktioner och förorsaka betydande materiella skador och ekonomiska förluster hos kunderna.

Det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är extrema väderförhållanden samt sabotage mot vitala delar av elsystemet. Sådana angrepp kan leda till stora konsekvenser i samhället genom omfattande elavbrott. Fredstida störningar i elförsörjningen, som drabbar elkunder i form av elbortfall sammanhänger oftast med fel i elnäten på grund av storm eller snöoväder. Störningar i stam- och regionnät förekommer, men de medför sällan elbortfall för elkunder. Extrema väderförhållanden kan medföra omfattande skador och särskild kraftsamling av reparationsresurser kan krävas för att återställa elsystemets funktion.

Standarden på de svenska ledningsnäten är generellt sett hög med låga avbrottsfrekvenser och relativt korta avbrottstider. Elsystemet är dock sårbart och svårt att skydda från omfattande och målmedveten förstörelse. Organiserade angrepp mot vitala anläggningar kan medföra svåra störningar i elsystemet och kräva omfattande insatser för att återställa systemets funktion.

När det gäller elförsörjningen har under året fortsatt verksamhet bedrivits för att vid svåra påfrestningar på samhället i fred och under höjd beredskap totalförsvarets och det övriga samhällets behov av elkraft skall kunna tillgodoses. Insatser har gjorts för investeringar i anläggningar, för åtgärder inom drift och

underhåll, för forskningsinsatser samt för utveckling och utredningar. Inom området har vidare fortsatt verksamhet bedrivits för planering och uppföljning, för utbildning och övning, samverkan och information samt för internationell verksamhet.

Telekomverksamhet

För att styra och övervaka stamnätet har Svenska kraftnät en landstäckande telekommunikationsnät. Sedan tio år tillbaka har ett optofibernet installerats i kraftledningarnas topplinor. Utbyte av äldre telekommunikationsutrustning har fortsatt under 2004 och av stamnätets totalt 135 stationsanläggningar har nu 111 stycken anslutits till Svenska kraftnäts optobaserade bredbandsnät. På ett antal ledningssträckor har optokabel installerats vilket medfört att flertalet stamnätsstationer i norra Sverige fått redundant optokabelanslutning. Svenska kraftnät har fortsatt arbetat med att skapa s.k. redundant anslutning, vilket ger ökad robusthet och säkerhet i Svenska kraftnäts telenät. Utbyggnaden har lett till att ett antal kommuner har eller kommer att få möjlighet att ansluta sig till Svenska kraftnäts optonät. Ytterligare utbyggnad av optokabel planeras under 2005 och 2006, bl.a. förstärks drifttelenätet mellan mellersta Norrland och Mälardalen/Vänernområdet. I Västerbotten, Västernorrland och Jämtlands län har Svenska kraftnät tillsammans med regionala aktörer byggt ut nätet så att de flesta kommuner är anslutna eller inom en nära framtid kommer att bli anslutna till optofibernet. Svenska kraftnäts optonät bestod vid utgången av 2004 av ca 5 000 km i egna kablar och ca 2 500 km inhyrda från andra aktörer.

Svenska kraftnät har – efter Roslunds utredning *Bredbandsnät i hela landet* (SOU 2003:78) som överlämnades i september 2003 – inlett en upphandling av extern förvaltning av telenätet. Svenska kraftnät skulle då övergå till att enbart ha en beställarorganisation på telekomområdet. En förutsättning för att det skall bli ett samarbete med en extern förvaltare är att de klarar Svenska kraftnäts höga driftsäkerhetskrav.

Ett anbudsförfarande har avslutats under februari 2005 och anbudet har behandlats under våren 2005. Tre företag lämnade anbud på extern

förvaltning. Svenska kraftnät valde att inte anta något av anbuderna då inget av dem var ekonomiskt fördelaktigare än att bedriva telekomverksamheten i egen regi. Det avgörande var dock att ingen anbudsgivare kunde ge de säkerhetsmässiga garantier som högst prioriterad kund som är nödvändigt för Svenska kraftnäts verksamhet.

4.4 Resultatbedömning

4.4.1 Resultat

Utvecklingen på elmarknaden

Elmarknaden har sedan elmarknadsreformen genomfördes 1996 genomgått stora förändringar. Syftet med elmarknadsreformen var att stimulera till ett effektivare resursutnyttjande och öka valfriheten för konsumenterna. Genom att konkurrens introducerades i elproduktionen och handeln med el skulle effektivitetsvinster kunna uppstå både för samhället i stort och för de enskilda konsumenterna. Till stor del har detta också blivit resultatet av reformen.

En viktig del av den nordiska elmarknaden utgörs av den nordiska elbörsen Nord Pool som är en organiserad handelsplats för el. Under 2004 omsattes nästan 34 procent av all el som förbrukades i Norden via elbörsen, en ökning med 2 procent från 2003. En anledning till uppgången var det ökade antalet nya aktörer på börsen. Nord Pools aktörer består av kraftproducenter, distributörer, industriföretag och andra slutförbrukare samt portföljförvaltare. Antalet aktörer på Nord Pools marknader vid årsskiftet 2004/05 var 397 stycken, en ökning med 13 procent från samma tid föregående år. Aktörerna kommer huvudsakligen från Norden, men de senaste åren har andelen utomnordiska aktörer ökat. Tendensen är att en allt större andel av den svenska elförbrukningen sker via elbörsens spotmarknad. På Nord Pool finns en spotmarknad (fysisk dygnsmarknad) och en terminsmarknad (finansiella prissäkringar). Priset bestäms både för nästkommande dag och för längre perioder. De dagliga priserna görs upp på elspotmarknaden. Långsiktiga överenskommelser träffas på terminsmarknaden.

Elpriset på Nord Pool är offentligt och publiceras dagligen. Det utgör därför en prisreferens för den nordiska elmarknaden. Det första året med den reformerade elmarknaden i Sverige var ett torrår, vilket medförde att systempriset steg ända fram till slutet av året. Det genomsnittliga priset 1996 var i Sverige 26,0 öre per kWh. Därefter sjönk priset kraftigt ända fram till slutet av 2000 då priset var 12,0 öre per kWh. Prisfallet kan främst förklaras av riklig nederbörd under dessa år, men också av ökad konkurrens på den gemensamma elmarknaden. Under våren 2001 vände trenden och priset steg till 21,1 öre. Det högsta genomsnittspriset sedan avregleringen såg vi 2003 då priset var 33,3 öre per kWh. Under 2004 vände trenden och genomsnittspriset sjönk till 25,6 öre per kWh. Under perioden januari – juli 2005 har det genomsnittliga systempriset varit 25,5 öre per kWh.

Det finns en tydlig koppling mellan elpriset och vattenkraftens produktionsförutsättningar, vilket kan förklaras med att ju mer vattenkraft som finns till förfogande, desto mindre elproduktion behövs från produktionsanläggningar med högre kostnader. (Energimyndighetens indikatorrapport, indikator 18). Detta förklarar även det sjunkande elpriset under det senaste året till följd av god tillrinning och magasinsfyllnadsgrad.

År 2004 ökade handeln på den finansiella marknaden åter efter att ha minskat mellan 2002 och 2003. Handeln på den finansiella marknaden uppgick till 590 TWh under året, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2003. Handelsvolymen på Nord Pools fysiska spotmarknad ökade markant från 2003 till 2004. Under 2004 omsattes 167 TWh el på den fysiska marknaden, vilket är en ökning med 48 TWh, eller 41 procent, jämfört med 2003. Priserna på Nord Pools spotmarknad varierar kraftigt under året medan konsumentpriserna har varit mer stabila.

På grund av den ökade konkurrensen har elhandelsföretagen varit tvungna att anpassa sina priser. Detta har resulterat i att elhandelspriserna sjunkit stadigt sedan 1996. Under början av 2001 och 2002 bröts dock trenden och priserna började stiga till följd av utvecklingen på spotmarknaden. Elpriserna har fortsatt att stiga under 2003. Elpriset ökade för privatkunder under 2003, i löpande penningvärde, cirka 8 procent och för de större industrikunderna

ungefär lika mycket. Kunden kan genom att byta elleverantör påverka priset på elen och elcertifikatavgiften. Aktiva konsumenter är en förutsättning för en effektiv och fungerande marknad. I Sverige har drygt 40 procent av hushållskunderna bytt elleverantör eller omförhandlat elpriset med sin befintliga leverantör. Tendensen är att aktiviteten på elmarknaden ökar. Ökningen var dock relativt liten. Det totala elpriset för en kund med elvärme fördelades med cirka 40 procent elpris, 20 procent nätavgift, 40 procent energiskatt och moms samt 2 procent elcertifikatavgift (indikator 13).

Vid en nordisk jämförelse har Danmark de högsta elpriserna för samtliga kundtyper. Danska hushållskunder betalar upp till tre gånger så mycket för elen jämfört med övriga nordiska hushållskunder. Detta förklaras till stor del av de höga skatterna för hushållskundernas elkonsumention. När det gäller industrikunder är elpriserna lägst i Sverige och Norge, medan priserna för hushållskunder är lägst i Finland. Elpriserna i Sverige, Norge och Finland är dock relativt samstämmiga.

Koncentrationen av ägande i elproduktionen har ökat sedan elmarknadsreformen 1996 och elproduktionen i Sverige är i hög grad koncentrerad (indikator 19). De tre största producenterna, Vattenfall, Sydkraft och Fortum, står för cirka 88 procent av elproduktionen i Sverige. I ett nordiskt perspektiv utgjorde de tre största svenska producenternas marknadsandelar 35 procent av den samlade nordiska produktionen. Hur dominerande de tre största svenska elproducenterna är beror på vilken geografisk marknad som betraktas som den relevanta, Sverige eller Norden.

Inom elhandeln är koncentrationen av ägandet inte lika stor. Trenden har de senaste två åren varit att koncentrationen minskar. De tre stora bolagen har en gemensam marknadsandel på drygt 55 procent. De dominerar således även elhandelsverksamheten. Marknadsandelen har dock minskat från en marknadsandel på 70 procent år 2000 (indikator 6). Energimyndigheten anger att orsakerna till minskning sannolikt är att delar av försäljningen sålts till andra företag och att elhandelsföretag utanför de tre stora företagen tagit marknadsandelar. Energimyndigheten har även följt upp koncentrationen på marknaden för elhandel genom ett så kallat Herfindahl-index. Detta

indikerar att den svenska elhandelsmarknaden är moderat koncentrerad.

Energimyndigheten anger att handelsmarginalerna för elhandelsföretagens försäljning av inköpt el till slutkund minskat markant under åren 2001 och 2002 (indikator 4). Minskningen kommer efter en period med ökande handelsmarginaler. Den undersökta perioden är mellan 1996 – 2002. Den långsiktiga trenden var under perioden 1996 – 2000 att handelsmarginalen ökade. Från 2000 till 2002 visas en kraftig minskning av handelsmarginalen, från ca 3 öre/kWh till mindre än 1 öre/kWh. Sett över hela perioden 1996 – 2002 visas minskande handelsmarginaler för elhandelsföretagen. Energimyndigheten anger att en orsak till detta kan vara ökad konkurrens på marknaden. Att marknadsandelen för de tre största elhandelsföretagen har minskat efter 2000 antyder ökad konkurrens.

Nätverksamhet och tillsyn

En av de grundläggande uppgifterna för Energimyndigheten som nätmyndighet är att säkerställa att nätföretagen bedriver sin verksamhet effektivt, så att kostnaderna för överföring av el kan hållas låga. För att ge tillsynsmyndigheten en mer fristående roll och därigenom skapa en självständig och stark myndighet och öka fokus på tillsyn över elmarknaden bildades Energimarknadsinspektionen inom Energimyndigheten den 1 januari 2005. Tillsynen under 2004 har präglats av att myndigheten driftsatt den s.k. nätnyttomodellen som tillsynsmetod för att bedöma tariffernas skälighet. Genom nätnyttomodellen får myndigheten fram en s.k. debiteringsgrad, vilken visar relationen mellan fakturerade intäkter och den prestation nätföretagen utfört år sina kunder. En debiteringsgrad över 1,0 indikerar att nätföretaget kan ha fakturerat sina kunder för mycket. Modellen har utvecklats under flera år i samarbete med branschen och företrädare för konsumenterna. Arbetet med utvecklingen av modellen har försenats kraftigt främst på grund av att det gått åt stora personella resurser i det avslutande skedet samt att frågor om sekretess väckts i ett sent skede, även efter det att föreskrifterna om rapportering trätt ikraft. Under hösten 2004 har myndigheten lagt stora

resurser på att utreda frågan för att åstadkomma en korrekt hantering av känslig information och hjälpa nätföretagen att följa regler och föreskrifter. Samtliga nätföretag utom ett har lämnat rapport till myndigheten. Medeldebiteringsgraden för 2003 års tariffer blev 1,12. Under december 2004 fattade myndigheten beslut om fördjupad granskning i 43 fall med hjälp av nätnyttomodellen. Några nätföretag har lämnat in handlingsplaner där de talar om hur de avser att sänka sina nättariffer.

Vad gäller koncessionsprövning har antalet inkomna ärenden ökat från 146 under 2003 till 155 under 2004. Under året avslutades 173 koncessionsärenden. När det gäller prövningsärenden är antalet inkomna ärenden 183 vilket är betydligt fler än föregående år då antalet inkomna prövningsärenden var 31 stycken. Det ökade antalet prövningsärenden beror till största del på det stora antalet ärenden som inkommit rörande prövning av anslutningsavgifter av 3G-master till elnäten. Under året avslutades 34 prövningsärenden. Handläggningstiden för prövningsärenden är fortfarande lång. Den genomsnittliga handläggningstiden överstiger 180 dagar. Under 2004 har 109 förelägganden meddelats. 69 av dessa har avsett föreläggande om vite att inkomma med provningsprotokoll angående krav på mätare i produktionsanläggningar. Flertalet förelägganden har lett till att korrekta protokoll lämnats in. 36 förelägganden har gällt inkommande med uppgifter som underlag för nätnyttomodellens tillämpning, tre förelägganden har avsett ekonomisk rapportering och ett föreläggande har avsett besked om anslutning av nya kunder. Inget föreläggande har överklagats. I tre av ärendena har utdömande av vite begärts.

Under 2004 har Energimyndigheten för första gången tillämpat nätnyttomodellen för bedömning av nättariffernas skälighet. Energimyndigheten har under 2004 beslutat om fördjupad granskning i 41 fall. Under våren har 9 ärende avskrivits. I juni 2005 beslutade Energimarknadsinspektionen att 16 elnätsföretag skall betala tillbaka 152 miljoner kronor som de tagit ut i för höga nättariffer 2003. Efter sommaren skall granskningen av de 15 elnätsföretag som återstår slutföras.

Under våren 2005 har Energimarknadsinspektionen lagt stora resurser på det regeringsuppdrag myndigheten fick med

anledning av det omfattande elavbrottet till följd av stormen Gudrun. Rapporten, *En leveranssäker elöverföring* (dnr M2005/2950/E) som redovisades i april 2005, har remissbehandlats. Regeringen avser att lämna en proposition om dessa frågor till riksdagen under hösten 2005.

Systemansvar och stamnätet

Ett av målen med Svenska kraftnäts affärsverksamhet är att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverförings-system. Antalet driftstörningar på stamnätet under 2004 var 187 stycken, varav 10 stycken medförde leveransavbrott för elkunder. Motsvarande värde för 2003 var 198 respektive 27 stycken. Den energi som inte levererats uppgick till 25 MWh. Flertalet störningar berodde på åska under sommaren.

I egenskap av systemansvarig skall Svenska kraftnät ansvara för den momentana nationella elbalansen och den balansavräkning som krävs för en väl fungerande marknad. Under 2004 hade Svenska kraftnät avtal om balansansvar med 30 företag i Sverige.

Svenska kraftnät skall verka för en ökad integration och harmonisering av de nordiska ländernas elmarknader och vidareutveckla elmarknadssamarbetet inom Europa för att främja en inre marknad för el. I princip utgör Sverige, Finland, Norge och Danmark en nordisk elmarknad. Länderna arbetar aktivt för att utveckla den gemensamma marknaden. Det pågår löpande ett samarbete mellan de systemansvariga företagen i Norden genom Nordel. Arbetet under 2004 har varit intensivt. Nordel presenterade under 2004 ett program med investeringar för att förstärka det nordiska transmissionsnätet där fem projekt identifierats. Dessa är förbindelsen Hallsberg-Hurva mellan centrala och sydliga Sverige, Stora Bält-förbindelsen i Danmark, Fenno-Skan mellan Finland och Sverige, Nea-Järpströmmen mellan Norge och Sverige samt Skagerak-förbindelsen mellan Danmark och Norge. De kan alla vara genomförda omkring 2010, och är ett viktigt steg mot en ännu bättre nordisk infrastruktur. Den totala investeringen uppgår till cirka 1 miljard euro. Nordel har även under 2004 lagt fram ett förslag till gemensam målsättning för att säkra tillgången på effekt vid höglast samt

redovisat resultatet av en översyn av dimensionerings- och driftskriterierna i det nordiska elsystemet.

Inom ETSO, de europeiska systemoperatörernas samarbetsorgan, fortsätter arbetet med att skapa förutsättningar för en gränsöverskridande handel med el. Då EU-kommissionens arbete med riktlinjer är försenat har ETSO beslutat att förlänga det tillfälliga systemet för transitkompensation ytterligare ett år. Inom ETSO arbetas det även med frågor om flaskhalshantering, harmonisering av stamnätstaxor samt kommissionens förslag till direktiv för att förstärka försörjningstryggheten för el.

Landsbygdens elektrifiering

Under åren 1999-2004 har Svenska kraftnät beviljat bidrag till restelektrifiering inom en ram om sammanlagt 62 miljoner kronor. Under hela bidragsperioden 1999-2004 har 164 ansökningar inkommit. Totalt har 107 ansökningar (113 fastigheter) beviljats bidrag med sammanlagt 59,6 miljoner kronor. Femtio ansökningar har avslagits där den vanligaste orsaken har varit att fastigheten inte uppfyllt kravet på permanentboende från den 1 januari 1994. Sju ansökningar har återtagits.

Under de första bidragsåren beviljades endast bidrag till elproduktionsanläggningar i två fall. Det är först under de sista bidragsåren, när investeringskostnaderna för nätanslutning hos de kvarvarande ansökningarna har ökat, som frågan om elproduktionsanläggningar blivit mer aktuell. Bidrag till elproduktionsanläggningar har beviljats till 25 fastigheter. För hela landet är det genomsnittliga bidraget ca 527 000 kronor per fastighet. För ca 25 procent av fastigheterna redovisas någon form av näringsverksamhet.

Svenska kraftnäts ekonomiska resultat

Svenska kraftnäts verksamhet är i huvudsak uppdelad på affärsverksamhet och elberedskapsverksamhet. Affärsverksamheten finansieras genom nät- och systemavgifter medan elberedskapen är anslagsfinansierad. Vidare finansieras verksamheten rörande elcertifikat och ursprungsgarantier med offentligrättsliga avgifter som disponeras av Svenska kraftnät.

Svenska kraftnäts omsättning ökade med 8 miljoner kronor till 3 990 (3 982) miljoner kronor. Svenska kraftnäts resultat för 2004 uppgår till 519 miljoner kronor, vilket är en avsevärd förbättring med 231 miljoner kronor jämfört med 2003. Detta förklaras av höjd energiavgift och mer normalt överföringsmönster än föregående år. Intäkterna för såld balanskraft minskade med 274 miljoner kronor och kostnaderna för köpt balanskraft minskade med 306 miljoner kronor jämfört med 2003, vilket beror på ett lägre elpris under året. De sista åtgärderna för bidrag till s.k. restelektrifiering beräknas slutföras under 2005.

Tabell 4.1 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Rörelseintäkter		Rörelseresultat	
	2004	2003	2004	2003
Nät	2 477	2 233	613	486
Systemansvar	1 193	1 416	-47	-124
Telekom	94	96	29	27
Andra konkurrensutsatta bolag	-	-	23	19
Myndighetsverksamhet	245	267	0	0
Elcertifikat	13	2	2	0
Segmentseliminering ¹	-32	-32	-	-
Summa	3 990	3 982	620	408

¹ Telekomverksamheten har utfört tjänster åt Nätverksamheten för 32 (32) miljoner kronor, vilket redovisas som rörelseintäkt för Telekom och motsvarande andel av rörelsekostnaden för Nät.

Målen för 2005 är, liksom för 2004, att Svenska kraftnät skall uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital¹, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent. Svenska kraftnät skall även ha en skuldsättningsgrad² på högst 55 procent och kostnadseffektiviteten skall vara lika hög som i jämförbara företag.

Räntabiliteten på justerat eget kapital efter skatt uppgick under 2004 till 6,2 procent (3,5 procent) och skuldsättningsgraden blev 43 (49) procent. Avkastningskravet har därmed uppnåtts med viss marginal liksom målet för skuldsättningsgraden. Svenska kraftnäts samlade resultat skall ses över en flerårsperiod eftersom

¹ Justerat eget kapital definieras som genomsnittet av in- och utgående bundna egna kapital samt 72 procent av det fria egna kapitalet.

² Med skuldsättningsgrad avses räntebärande skulder dividerat med justerat eget kapital inklusive minoritetsandelar.

de hydrologiska förhållandena kan få stora genomslag enskilda år.

Tabell 4.2 Översikt av de ekonomiska målen

Mått	Mål 2004	Utfall 2004	Mål 2005
Räntabilitet på justerat eget kapital, %	6,0	6,2	6,0
Skuldsättningsgrad, ggr	0,55	0,43	0,55

Kostnadseffektiviteten ska enligt regeringens mål vara lika hög som i jämförbara företag. Kostnadseffektivitet mäts kontinuerligt i jämförande studier med andra motsvarande företag. Sådana studier visar att Svenska kraftnät hör till de mest kostnadseffektiva stamnätsföretagen i världen vilket gör att stamnätsavgifterna kan hållas låga jämfört med andra länder. Under 2004 gjorde ETSO, de europeiska stamnätsoperatörernas organisation, en jämförelse av stamnätsavgifterna i medlemsländerna. Jämförelsen visar att den svenska stamnätsavgiften är låg. Regeringens bedömning är att kostnadseffektiviteten är god. Utfallet för elberedningsverksamheten, som finansieras via utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*, uppgick till ca 245 miljoner kronor för 2004. En utgiftsbegränsning som regeringen beslutade under hösten 2004 innebar att ca 20 miljoner kronor av årets disponibla medel ej kunde utbetalas.

Mot bakgrund av utvecklingen av den nordiska elmarknaden till en allt mer integrerad och väl fungerande marknad samt Svenska kraftnäts mångfacetterade verksamhet anser regeringen att finansiell och redovisningsmässig genomlysning med en tydlig uppdelning på verksamhetsgrenar är av stor vikt. Kostnader för mer renodlade myndighetsuppgifter samt kostnader för annan verksamhet bör fortsatt särskiljas på ett tydligt sätt. Regeringen har tidigare konstaterat att ett behov av ökad genomlysning också fanns när det gäller att särskilja kostnader och intäkter för balanstjänst respektive nättjänst. Därför har Svenska kraftnät i sin årsredovisning med början år 2003 återrapporerat intäkter och kostnader per verksamhetsgren. Svenska kraftnät har även under våren 2005 slutfört den ratingprocess som påbörjades under 2004. En årlig rating av Svenska kraftnät tillsammans med den fortsatta utvecklingen av redovisningen och uppföljningen per verksamhetsgren skall

förbättra genomlysningen av verksamheten samt kommunikationen gentemot elmarknaden och andra intressenter. Från och med den 1 juli 2005 tillkommer även Svenska kraftnäts uppgift som systemansvarig på naturgasmarknaden som skall redovisas som en särskild verksamhetsgren.

4.4.2 Analys och slutsatser

Utvecklingen på elmarknaden

Regeringen gör bedömningen att Sverige har en säker tillgång på el till konkurrenskraftiga priser, även om det under extremt kalla dagar kan uppstå prissvängningar till följd av risk för effektbrist. Erfarenheterna från bl.a. den nordiska elmarknaden visar att såväl försörjningstryggheten som konkurrenskraften stärks genom att våra nationella marknader stegvis integreras med våra grannländer. Den nordiska elmarknaden har under senare år präglats av liten nederbörd, låg tillrinning i vattenmagasinen och höga elpriser. Trenden vände dock 2004 som blev ett mer normalt år vad gäller nederbörd och tillrinning. Nivåerna i de svenska och norska vattenmagasinen var i början på året under det normala men tack vare god tillrinning återgick nivån i magasinerna till normal nivå under andra kvartalet. Detta resulterade i att elpriserna sjönk under 2004, vilket även slog igenom i priserna till konsumenterna. Trots att nivån i vattenmagasinen återgått till normal nivå finns på några års sikt risk för en ansträngd effekt- och energisituation. Det är därför av stor vikt att en långsiktig marknadsmässig lösning utvecklas för att hantera effektsituationen. De senaste åren visar dock att elmarknaden fungerar väl även vid oväntade nederbördsförhållanden. Elmarknaden fungerar i huvudsak väl. Det är emellertid av stor vikt att reglerna för tillsynen av elnäten vidareutvecklas. Fokus på tillsyn av elnätsverksamhet har dock stärkts genom inrättandet av Energimarknadsinspektionen i januari 2005.

Nätverksamhet och tillsyn

En av de grundläggande uppgifterna för Energimyndigheten som tillsynsmyndighet är

att säkerställa att nätföretagen bedriver sin verksamhet effektivt, så att kostnaderna för överföring av el kan hållas låga samt att förhindra oskäligen höga nättariffer och diskriminering vid tillträdet till elnätet.

Under 2004 har Energimyndigheten för första gången tillämpat nätnyttomodellen för bedömning av nättariffernas skälighet. Energimyndigheten har under 2004 beslutat om fördjupad granskning i 41 fall. Det är angeläget och väsentligt för tilltron till elmarknadsreformen att Energimarknadsinspektionen fortsätter sitt arbete med att aktivt granska skäligheten i nätföretagens tariffer. Det är också av stor vikt att myndigheten i sin expertroll på elmarknaden ser till att konsumenterna på elmarknaden har tillräcklig information för att kunna agera samt att det ökade fokuset på konsumenternas villkor på elmarknaden bibehålls.

Regeringen bedömer att den omorganisation av Energimyndigheten som gjordes i och med inrättandet av Energimarknadsinspektionen samt det ökade anslaget som myndigheten fick för verksamhetsåret 2005 kommer att bidra till att skapa en självständig och stark myndighet och öka fokus på tillsyn över elmarknaden. Leveranssäkerheten i elnäten har under året varit en mycket viktig fråga. Sverige skall ha en säker elförsörjning. Regeringen har under flera år följt utvecklingen noga och konstaterar att det nu är dags att skärpa lagstiftningen på området. Regeringen avser att lägga fram en proposition med det syftet under hösten 2005.

Systemansvar och stamnätet

Regeringen bedömer att verksamheten vid Svenska kraftnät har bedrivits i enlighet med de mål och den inriktning som affärsverket ålagts. Det är av stor vikt att arbetet med att vidta åtgärder för att ytterligare stärka stamnätets driftssäkerhet fortsätter samt att det nordiska arbetet är fortsatt prioriterat framöver. Förslag till investeringsplan och finansiella befogenheter för Svenska kraftnät redovisas i avsnitt 7.2.

4.5 Politikens inriktning

En effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens på lika villkor förutsätter att inga eller få marknadshinder finns på den svenska och nordiska elmarknaden. För att elmarknaden skall fungera väl är det viktigt att kunderna har möjlighet att vara aktiva konsumenter. Därför eftersträvas även bättre villkor för elkonsumenterna.

Elnätsverksamheten bedrivs som monopol. Elnätsföretagen har stor betydelse för den konkurrensutsatta elmarknaden eftersom de äger och förvaltar elnätet och därigenom har ansvar för att den nödvändiga infrastrukturen fungerar. En effektiv tillsyn av nätverksamheten är därför nödvändig bl.a. för att se till att nätföretagens priser är skäliga och att olika aktörer inte diskrimineras, genom t.ex. villkoren för överföring av el eller tillträdet till nätet. Samhällets ökade krav på tillgängligheten i elnäten har även lett till ökat fokus på leveranssäkerheten. Sverige skall ha en säker elförsörjning. Det är viktigt att långsiktigt komma tillrätta med de många och omfattande strömavbrotten som skett till följd av snöoväder.

Regelverket på elmarknaden har successivt utvecklats sedan 1996 då produktion av och handel med el konkurrensutsattes. Det är nu angeläget att regelverket för och tillsynen över elmarknaden kan förbättras och bli effektivare. Det stärker också konsumenternas förtroende för elmarknadens funktioner.

Regeringen delade den bedömning Statskontoret gjorde i rapporten *Effektivare tillsyn över energimarknaderna* där Statskontoret ansåg att tillsynen kunde bli effektivare och tillsynens status och resurser bör stärkas. Den 1 januari 2005 bildades därför Energimarknadsinspektionen inom Energimyndigheten. Syftet med inrättandet av Energimarknadsinspektionen är att ge tillsynsmyndigheten en mer fristående roll för att därigenom skapa en självständig och stark myndighet och öka fokus på tillsyn över elmarknaden. Samtidigt tillfördes Energimyndigheten utökade resurser om 25 miljoner kronor till tillsyns- och analysverksamheten avseende energimarknaderna.

För att skapa goda marknadsförutsättningar inriktas elmarknadspolitikerna också mot att vidareutveckla den gemensamma nordiska elmarknaden och främja en fortsatt integrering med övriga elmarknader inom Europa. På detta

sätt skapas en elmarknad med fler aktörer, vilket stimulerar till ökad konkurrens och ett effektivt utnyttjande av gemensamma produktionsresurser. Den nordiska elmarknaden bör kännetecknas av få gränser och hinder samt ha

en väl fungerande och effektiv handel med omvärlden. Fortsatt och fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna och marknadens aktörer ger Norden och de nordiska länderna fördelar och skapar tillväxt för samhället.

5 Övrig energimarknadspolitik

5.1 Omfattning

Insatserna inom verksamhetsområdet Övrig energimarknadspolitik fokuserar i första hand på annan ledningsbunden energi än elektricitet, dvs. på naturgas och fjärrvärme. De syftar till att, på motsvarande sätt som på elmarknaden, utveckla effektiva och väl fungerande marknader för dessa energiformer. Vidare bedrivs insatser för att följa och analysera utvecklingen inom bränsle- och drivmedelsmarknaderna.

Energimyndigheten har i uppdrag att följa utvecklingen på naturgas- och värmemarknaderna och utöva tillsyn över de företag som bedriver verksamhet med överföring av naturgas. Svenska kraftnät trädde den 1 juli 2005 i funktion som systemansvarig myndighet för naturgasmarknaden.

5.2 Mål

5.2.1 Mål för verksamhetsområdet

Målet är att energipolitiken skall utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång på energi – värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser.

Målet för naturgasmarknadspolitikerna är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med verklig konkurrens kan uppnås.

Målet för värmemarknadspolitikerna är att genom ökad genomlysning stimulera till konkurrens och högre effektivitet.

Som vägledande mål för användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel i

Sverige gäller att denna från och med 2005 skall utgöra minst 3 procent av den totala användningen av bensin och diesel för transportändamål beräknat på energiinnehåll.

5.2.2 Resultatindikatorer

Verksamhetsområdet Övrig energimarknadspolitik följs främst upp genom att regeringen följer strukturförändringar, prisutveckling och konkurrensförhållandena på naturgas- och värmemarknaderna. För värmemarknaderna sker uppföljningen bl.a. genom att kostnaderna för olika värmeslag för tre olika typfastigheter årligen följs upp. Uppföljningen av naturgasmarknaden sker främst genom att naturgasföretagens årsrapporter analyseras.

Andelen biodrivmedel och andra förnybara drivmedel följs upp årligen och rapporteras till EU-kommissionen i enlighet med biodrivmedelsdirektivet. Vidare redovisar Energimyndigheten i årets indikatorrapport *Energiindikatorer – För uppföljning av Sveriges energipolitiska mål* som en av årets temaindikatorer antal nyregistrerade biodrivmedelsfordon och använd mängd biodrivmedel.

5.3 Insatser

5.3.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Naturgasmarknaden

Den svenska naturgasmarknaden är förhållandevis liten med en årlig förbrukning på

ca 10 TWh naturgas som i dag uteslutande importeras från Danmark. Naturgas används i kraft- och värmeproduktion, som energikälla för industrin och direkt i industriella processer samt som fordonsbränsle. Det svenska naturgasnätet sträcker sig längs Västkusten från Trelleborg upp till Stenungssund, med förgreningar österut. Nätet omfattar ett 30-tal kommuner i vilka naturgasen svarar för i genomsnitt 20 procent av energianvändningen, vilket är jämförbart med förbrukningen på kontinenten där naturgasnätet är utbyggt. På nationell nivå svarar naturgasen för ca 2 procent av den totala energi-användningen med totalt ca 55 000 slut-användare. Naturgasnätet bidrar till att öka försörjningstryggheten och kan, på sikt, möjliggöra distribution och användning av andra gasbränslen som t.ex. biogas och vätgas. För närvarande uppgår antalet aktiva aktörer på marknaden till ett 10-tal. Det nya gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG trädde i kraft i juli 2003 och genomfördes i svensk rätt genom en helt ny naturgaslag (SFS 2005:403)

Den nya naturgaslagen innebär bl.a. att tillämpningsområdet utvidgas till flytande naturgas och annan gas, om det är tekniskt möjligt och säkert att transportera gasen i systemet, att marknaden skall öppnas för företagskunder den 1 juli 2004 och för hushållskunder senast den 1 juli 2007, skärpta krav på åtskillnad och tillsyn, komplettering med konsumentskyddsbestämmelser samt en systemansvarig myndighet och regler om balansansvar vilka i huvudsak överensstämmer med nuvarande regler på elmarknaden. Regeringen bedömer att frågan om hur marknaden organiseras, bl.a. i fråga om systemansvar är av avgörande betydelse för konkurrensen och försörjningstryggheten, inte bara för naturgasmarknaden utan även för elmarknaden.

Svenska kraftnät påbörjade förberedelsearbetet för att träda i funktion som systemansvarig myndighet under hösten 2004 och har fortlöpande till regeringen redovisat hur arbetet fortskrider. Regeringen utsåg den 1 juli 2005, enligt bemyndigande i naturgaslagen, Svenska kraftnät till systemansvarig myndighet för naturgasmarknaden. En närmare beskrivning av hur verksamheten kommer att bedrivas finns i myndighetens rapport *Organisation av systemansvaret* (dnr M2005/2932/E).

Den 1 januari 2005 inrättades Energimarknadsinspektionen vid Statens

energimyndighet som bl.a. svarar för tillsyns- och uppföljningsverksamheten avseende naturgasmarknaden. Syftet med inrättandet av Energimarknadsinspektionen är att ge tillsynsmyndigheten en mer fristående roll för att därigenom skapa en självständig och stark myndighet och öka fokus på tillsynsverksamheten.

Energimarknadsinspektionen har enligt regleringsbrevet för år 2005 regeringens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden, särskilt avseende strukturförändringar inom gasanvändning, handel med naturgas och överföringsverksamhet samt prisutvecklingen på gas och på transporttjänster. Myndigheten skall årligen till regeringen redovisa resultatet av dessa analyser samt föreslå de ändringar av regelverket och andra åtgärder som kan behövas för att främja en vidareutveckling av gasmarknadsreformen, så att en effektiv naturgasmarknad med verklig konkurrens kan uppnås. Syftet med dessa årliga redovisningar är att snabbt kunna identifiera och belysa de problem som kan finnas på marknaden för att på ett tidigt stadium kunna åtgärda dessa. Myndigheten har i rapporten *Energimarknad 2005* följt och analyserat utvecklingen av naturgasmarknaden samt i rapporten *LNG i Sverige – En explorativ samhällsekonomisk studie* behandlat förutsättningarna för en introduktion av flytande naturgas i det svenska naturgassystemet (dnr M2005/3958/E).

Myndigheten har påbörjat arbetet med informationsinsatser för att berättigade kunder skall kunna agera på den konkurrensutsatta naturgasmarknaden. Myndigheten har redovisat arbetet med utvecklingen av en metodik för att utöva tillsyn över överförings-, lagrings- och LNG-tariffer enligt direktivets krav. Metodiken är avsedd att tillämpas vid myndighetens skälighetsprövning av tariffer. Detta arbete avslutas nu och naturgasföretagens metoder för tariffsättning för 2006 skall vara godkända senast den 30 november 2005.

Gasförsörjningsdirektivet skall vara implementerat i maj 2006. Direktivet medför att en översyn av naturgaslagen, lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet och anslutande förordning (1985:536) behöver göras, för att precisera aktörernas ansvar för försörjningstryggheten. Energimyndigheten fick uppdraget att i samråd med Svenska kraftnät lämna förslag till det regelverk som behövs för

att genomföra direktivet i svensk rätt. Uppdraget skall redovisas till regeringen den 14 oktober 2005 och därefter beredas inom Regeringskansliet.

Såväl gasmarknadsdirektivet som gasförsörjningsdirektivet innebär att frågor om försörjningstrygghet skall övervakas särskilt och avrapporteras till kommissionen. Energi-marknadsinspektionen har i uppdrag att följa utvecklingen på naturgasmarknaden och årligen rapportera resultatet av sin övervakning till regeringen. För att uppfylla kraven i nämnda direktiv avser regeringen att komplettera detta uppdrag så att det även omfattar frågor om försörjningstrygghet. Denna uppgift skall utföras i samråd med Svenska kraftnät.

Det befintliga naturgasnätet bidrar till att öka försörjningstryggheten. Regeringen bedömer att under den omställningsperiod som kärnkraftsavvecklingen innebär kommer en utbyggnad av infrastrukturen för naturgas sannolikt att behövas. El- och gasmarknadsutredningen har i sitt slutbetänkande SOU 2004:129 föreslagit att en motsvarighet till den områdeskoncession som finns på elsidan skall introduceras på naturgasmarknaden för att främja att en eventuell utbyggnad av infrastrukturen sker på ett balanserat sätt. Förslaget har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Värmemarknaden

Insatserna inom värmemarknadsområdet har fortsatt främst varit inriktat på att öka genomlysningen av värmemarknaderna. Energimyndigheten har regeringens uppdrag att årligen redovisa utvecklingen på värmemarknaden med avseende på priser, konkurrensförhållanden och miljöpåverkan. Energimyndigheten har inriktat uppföljningen på värmeslagen elpanna, värmepump, fjärrvärme, naturgas, olja samt biobränslen/pellets och kostnaderna för dessa alternativ för tre olika typfastigheter. Energimyndigheten redovisade den 30 juni 2005 en femte årlig uppföljningsrapport - *Värme i Sverige 2005*.

Regeringen beslutade den 12 december 2002 att tillsätta en utredning med uppdrag att belysa fjärrvärmens konkurrenssituation på värmemarknaderna, föreslå åtgärder för att bättre skydda konsumenten mot oskäligen prissättning på

fjärrvärme, analysera om det är lämpligt att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten samt analysera behovet av tydligare avgränsning mellan verksamhet på elmarknaden och fjärrvärmeverksamhet (dir. 2002:160). Regeringen beslutade den 12 juni 2003 i tilläggsdirektiv till utredningen att komplettera uppdraget när det gäller förslag till hur förbikoppling av värmemätare i fjärrvärmesystem kan beivras. Vidare beslutade regeringen den 11 september 2003 om ytterligare ett tilläggsuppdrag (dir. 2003:102). Utredaren fick i tilläggsuppdrag att utvärdera behovet av koncessionsplikt för att bygga och använda rörledningar som utnyttjas för transport av fjärrvärme utifrån det regelverk som i dag finns i rörledningslagen (1978:160). Regeringen beslutade den 6 maj 2004 om ännu ett tilläggsuppdrag (dir. 2004:58). Utredaren skulle enligt tilläggsuppdraget lämna förslag till hur Europaparlamentets och rådets direktiv (2004/8/EG) om främjande av kraftvärme m.m. skall genomföras i Sverige.

Utredningen lämnade i december 2003 delbetänkandet *Tryggare fjärrvärmekunder – Ökad transparens och åtskillnad* mellan el- och fjärrvärmeverksamhet (SOU 2003:115). Regeringen lämnade i propositionen *Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el, naturgas, m.m.* förslag till en skyldighet för samtliga som bedriver fjärrvärmeverksamhet att ekonomiskt särredovisa denna verksamhet (prop. 2004/05:62). Riksdagen godkände regeringens förslag och reglerna trädde i kraft den 1 juli 2005 (bet. 2004/05:NU14, rskr. 2004/05:246).

I december 2004 lämnades betänkandet *Skäligt pris på fjärrvärme* (SOU 2004:136) och i april 2005 redovisades betänkandet *Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden* (SOU 2005:33) med förslag till bl.a. ett förbättrat kundskydd för fjärrvärmekunderna och en särskild lagstiftning om ursprungsgarantier avseende kraftvärme-producerad el. Betänkandena har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.

Därutöver fick utredaren den 7 april 2005 i tilläggsuppdrag att utreda och lämna förslag till lämplig reglering i syfte att säkra leveranser av värmeenergi vid obeståndssituation i ett fjärrvärmeföretag (dir. 2005:41). Detta mot

bakgrund av att ett antal fjärrvärmeföretag under vintern 2004/2005 försattes i konkurs. Tilläggsuppdraget redovisades den 30 juni 2005 i betänkandet *Tryggare leveranser – Fjärrvärme efter konkurs* (SOU 2005:63). I betänkandet lämnas förslag till en lagstiftning om att inrätta en särskild fond, Fjärrvärmefonden, som skall kunna lämna stöd för att finansiera nödvändiga kostnader för en fortsatt drift av en fjärrvärmeverksamhet som försatts i konkurs under en period om upp till ett år. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Torvmarknaden

Totalt användes 4,77 miljoner kubikmeter (4,3 TWh) energitorv i Sverige under 2004 vilket motsvarar knappt en procent av den totala energiförsörjningen. Användningen var den högsta noterade sedan skörd av energitorv återupptogs 1980 efter att ha legat nere sedan 1960-talet. Den svenska skörden av energitorv var 1,87 miljoner kubikmeter vilket är lägre än 2003 då skörden var 2,64 miljoner kubikmeter. Den huvudsakliga produktionen sker i Jämtlands, Östergötlands och Jönköpings län. Även importen av torv har ökat. Totalt importerades 1,35 miljoner kubikmeter torv, huvudsakligen för energiändamål, från framför allt Lettland och Estland. Motsvarande siffra 2003 var 1,28 miljoner kubikmeter.

Vid riksdagsbehandlingen av regeringens förslag till införande av elcertifikatsystemet (prop. 2002/03:40) anförde näringsutskottet (bet. 2002/03:NU6) att torv bör ingå i elcertifikatsystemet mot bakgrund av att utskottet ansåg det finnas en risk att torven konkurreras ut av kol. Riksdagen tillkännagav som sin mening vad utskottet anförde. Regeringen återkom därför med ett förslag (prop. 2003/04:42) om att torv också ska vara ett certifikatberättigande bränsle när bränslet används för elproduktion i kraftvärmeverk. Lagen (2004:98) om ändring i lagen om elcertifikat trädde i kraft den 1 april 2004. Ändringen innebär dock att elcertifikatsystemets syfte utvidgats till inte bara främja elproduktion med användande av förnybara energikällor utan även torv. Energimyndigheten har under 2004 gjort en översyn av elcertifikatsystemet (dnr. M2005/81/E). I uppdraget ingick att värdera effekterna för elcertifikatsystemet och

för kvotnivåerna av att torv är ett certifikatberättigande bränsle. Därtill ingick att belysa om det finns ett mer ändamålsenligt sätt att främja användning av torv som bränsle i det svenska energisystemet. Energimyndigheten skriver i sin redovisning att nivån på torvanvändningen bedöms vara måttlig (ca 0,2 TWh) på kort sikt men att det på lång sikt bedöms att uppemot 2 TWh torv kan komma in i elcertifikatsystemet. Myndigheten konstaterar att torven skapar trovärdighetsproblem för elcertifikatsystemet på grund av att systemet får dubbla syften och att kvotnivåerna behöver justeras. Dock konstateras att utan stöd finns en risk att torv kommer att försvinna som bränsle i elproduktionen på grund av förändrad kraftvärmebeskattning och utsläppshandels-systemet. Energimyndigheten ger några exempel på alternativa former av stöd. I juli 2005 skickades skrivelsen *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29) ut på remiss. I skrivelsen föreslås att torven bör behållas som ett certifikatberättigande bränsle och att hänsyn för detta tas i de framtida kvoterna. Skälen till detta är bl.a. att risken för att torven skulle tränga ut biobränslen ur elcertifikatsystemet bedöms vara relativt begränsad och att det är svårt att hitta en alternativ stödform.

Regeringen presenterade i maj 2005 propositionen *Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag* (prop. 2004/05:150). Vad gäller miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker gör regeringen bl.a. bedömningen att torvbrytning inte skall ske på platser med höga natur- eller kulturvärden eller på ett sådant sätt att det leder till stora negativa effekter på den biologiska mångfalden. I propositionen framgår vidare att regeringen är positiv till de tankar som har förts fram om att fokusera det framtida torvbruket till dikad beskogad torvmark, där torven naturligt bryts ner till koldioxid. För att kunna bedöma förutsättningarna för och utformningen av ett sådant mer hållbart torvbruk krävs ett fördjupat underlag. Det är en viktig uppgift för den torvproducerande branschen att ta fram ett sådant underlag.

Drivmedelsmarknaden

Sverige deltar i det internationella samarbetet på energiområdet inom International Energy Agency (IEA). Genom IEA görs förberedelser

och insatser för att upprätthålla system för att motverka störningar i import av olja och oljeprodukter i krissituationer. Tillsammans med andra samverkansinsatser såsom teknikutveckling, styrmedelsanalys och projektioner av framtida energianvändning och tillförsel bidrar IEA på detta sätt till att främja en trygg energiförsörjning och en stabil tillgång på olja och drivmedel och på lång sikt till ett minskande oljeberoende.

Ett sätt att minska oljeberoendet och transportsektorns klimatpåverkan är att introducera alternativa drivmedel. Staten främjar användningen av biodrivmedel i Sverige främst genom skattenedsättning och genom forskning och utveckling.

Huvudkomponenterna i den svenska skattestrategin för alternativa drivmedel lades fast genom beslut om budget för 2002 (bet. 2001/02:FiU10, rskr. 2001/02:137). Skattestrategin har sedan utvecklats genom beslut i enlighet med budgetpropositionen för 2004 (bet. 2003/04:FiU10, rskr. 2003/04:132). Den samlade strategin innebär att skattenedsättning kan ske genom s.k. pilotprojekt, vilka medges total punktskattebefrielse, eller genom generell skattebefrielse för koldioxidneutrala drivmedel inom ramen för ett program som är avsett att sträcka sig över en femårsperiod. Detta gäller med förbehåll för att skattebefrielsen godkänns av kommissionen såsom förenlig med EG-fördragets statsstödsregler.

I Europaparlamentets och rådets direktiv (2003/30/EG) av den 8 maj 2003 om främjande av användningen av biodrivmedel eller andra förnybara drivmedel ges allmänna riktlinjer innebärande att varje medlemsland skall sätta nationella, vägledande mål för introduktionen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel utifrån referensvärden gällande för gemenskapen som helhet. Referensnivåerna är satta till 2 procent för 2005 och 5,75 procent för 2010 och avser energiinnehåll av på marknaden ersatt bensin och dieselolja för transporter.

Den svenska regeringen tillkallade den 3 juli 2003 en särskild utredare med uppgift att föreslå mål och strategier för en fortsatt introduktion av förnybara fordonsbränslen (dir. 2003:89). Den 30 januari 2004 överlämnade utredaren ett delbetänkande (SOU 2004:4) med förslag bl.a. till det nationella, vägledande målet för 2005.

Det svenska vägledande målet för 2005 fastlades genom beslut om budget för 2005 (bet. 2004/05:NU3, rskr. 2004/05:120) i enlighet med utredningens förslag till 3 procent.

Slutbetänkandet (SOU 2004:133) *Introduktion av förnybara fordonsbränslen* överlämnades den 12 januari 2005. Slutbetänkandet innehåller bl.a. förslag till nationellt för 2010. Betänkandet har remissbehandlats och arbete med sammanställning av inkomna remissynpunkter pågår. Det nationella vägledande målet för 2010 skall redovisas till kommissionen före halvårsskiftet 2007.

5.3.2 Insatser utanför verksamhetsområdet

Regeringen tillkallade i mars 2002 en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av den lagstiftning som rör allmänna vatten- och avloppsanläggningar (dir. 2002:46). I utredningens uppdrag ingick även att göra en utvärdering av lagen (1981:1354) om allmänna system. Utredaren överlämnade i juni 2004 betänkandet *Allmänna vattentjänster* (SOU 2004:64) och lämnar bl.a. förslag om att lagen om allmänna värmesystem bör upphävas. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.

5.4 Resultatbedömning

5.4.1 Resultat

Naturgasmarknaden

Genom det nya regelverket för naturgasmarknaden som trädde i kraft den 1 juli 2005 har processen påbörjats mot att genomföra en gemensam naturgasmarknad inom EU. Svenska kraftnät trädde den 1 juli 2005 i funktion som systemansvarig myndighet för naturgasmarknaden. Den fulla marknadsöppningen skall, enligt övergångsbestämmelser till naturgaslagen vara genomförd den 1 juli 2007. Tillsynen bygger på godkännande på förhand, vilket för svensk del innebär att villkoren för balanstjänst och metoderna för tariffsättningen skall godkännas av

Energimarknadsinspektionen på förhand. För de tariffer som skall tillämpas under 2006 kommer ett sådant godkännande lämnas den 30 november 2005.

Under 2005 har myndigheten följt och analyserat utvecklingen av den svenska naturgasmarknaden, studerat förutsättningarna för en introduktion av flytande naturgas i det svenska naturgassystemet, samlat in och sammanställt naturgasföretagens årsrapporter och redovisat sitt arbete med informationsinsatser till berättigade kunder. Energimarknadsinspektionen har också redovisat sitt arbete i kommissionens grupp av europeiska tillsynsmyndigheter (EREGE) och the Council of European Energy Regulators (CEER).

Energimyndigheten kommer den 14 oktober 2005 lämna förslag till hur gasförsörjningsdirektivet skall genomföras i svensk rätt.

Värmemarknaden

Energimyndigheten har på regeringens uppdrag följt och analyserat utvecklingen i fjärrvärmesektorn i relation till konkurrerande alternativ på värmemarknaderna med avseende på priser, konkurrens och miljö. Fjärrvärmens svarar för mer än 50 procent av värmemarknaden för bostäder och lokaler. Utvecklingen av fjärrvärmepriserna visar att de låg relativt stilla under perioden 1996–2000 men att prisutvecklingen sedan 2001 visat på ett trendbrott. De stora fjärrvärmeföretagen har höjt priserna relativt sett mer än de små företagen. Fjärrvärmeföretag med låga priser höjer även priserna mer än de små företagen. Konkurrensen mellan alternativen på värmemarknaden sker för närvarande mellan värmepump, pellets och fjärrvärme. Dessa uppvärmningsformers konkurrenskraft har stärkts under de senaste åren som en följd av de successiva höjningarna av skatterna på el och olja. Vidare visar uppföljningen att det i fjärrvärmesystemen används alltmer bibränslen och spillvärme vilket bidrar till minskad miljöpåverkan. Samtidigt finns det stora lokala skillnader i utsläppen samt variationer beroende på väderlek och bränslepriser över åren.

Drivmedelsmarknaden

Medlemsländerna skall i enlighet med direktivet 2003/30/EG om främjande av användningen av biodrivmedel eller andra förnybara drivmedel årligen rapportera hur introduktionen framskrider. Av Sveriges rapport till EU-kommissionen den 29 juni 2005 framgår att användningen av biodrivmedel ökar kraftigt. Under 2004 stod biodrivmedel för omkring 2,3 procent av bensin- och dieselanvändningen. Detta är en ökning med omkring 1 procentenhet jämfört med 2003. Merdelen av det biodrivmedel som används i Sverige importeras, främst i form av etanol från t.ex. Brasilien.

Om utvecklingen fortsätter är utsikterna goda att Sverige skall komma att uppnå det vägledande målet på 3 procent 2005. Det biodrivmedel som står för den största volymen är etanol, och merdelen av användningen sker genom låginblandning i vanlig bensin. Användningen av RME (rapsmetylester) och biogas ökar dock också, liksom antalet fordon som är anpassade för drift på rena biodrivmedel eller naturgas (främst s.k. FFV-bilar, bifuelbilar och bussar för gasdrift). Ökningen visar att biodrivmedel till följd av skattestrategins tillämpning gör biodrivmedelsfordon till intressanta alternativ. De på senare tid ökande bensinpriserna samt lokala incitament som t.ex. fri parkering för biodrivmedelsfordon bidrar sannolikt också till denna utveckling.

5.4.2 Analys och slutsatser

Naturgasmarknaden

Regeringen gör bedömningen att gasmarknadsreformen hittills har fungerat tillfredställande. Eftersom förändringarna har varit mycket omfattande är det dock för tidigt att redan nu dra för långtgående slutsatser. Både marknads- och effektivitetsskäl talar för att systemansvaret för naturgas och för el bör utföras på ett likartat sätt. Modellen med en oberoende systemansvarig myndighet och icke-diskriminerande spelregler för dem som utnyttjar infrastrukturen för naturgas tycks ha vunnit acceptans hos aktörerna på marknaden. Detta lägger också grunden för ett fortsatt arbete mot en gemensam nordisk naturgasmarknad. Genom att metoderna för

tariffsättning kommer att godkännas på förhand av Energimarknadsinspektion, säkerställs ytterligare att villkoren för tillträde till infrastrukturen är objektiva och icke-diskriminerande och medför också att förutsägbarheten för dess innehavare ökar.

Värmemarknaden

Regeringen bedömer att Energimyndighetens uppföljningar av värmemarknaderna tillsammans med Fjärrvärmeutredningens arbete bidragit till att öka genomlysningen av värmemarknaderna. Regeringen avser återkomma med förslag till åtgärder för att ytterligare öka genomlysningen och förbättra kundskyddet på fjärrvärme-marknaderna.

Drivmedelsmarknaden

Ett allvarligt hinder för introduktion av alternativa drivmedel i större skala är de höga inhemska produktionskostnaderna jämfört med bensin och diesel. Förutom de insatser som görs för att introducera biodrivmedel på marknaden utgörs regeringens stöd därför i dag främst av forsknings- och utvecklingsinsatser med syfte att sänka kostnaderna, se vidare avsnitt 6.4.1.

5.5 Politikens inriktning

Naturgasmarknaden

Möjligheten till alternativa val av energislag och uppvärmningsformer är avgörande för att energi- och värmemarknaderna skall kunna utvecklas positivt. Naturgasmarknaden öppnades den 1 juli 2005 för näringsidkare och skall den 1 juli 2007 vara helt öppen för alla kunder. Regeringen uttalade i propositionen 2004/05:62 följande. En effektivare användning av energi är en förutsättning för omställningen till ett uthålligt energisystem. Naturgasen är från klimatsynpunkt det bästa fossila bränslet men den används i liten skala idag. Regeringen bedömer att naturgasen kan ha betydelse under en omställningsperiod. Detta förutsätter dock att den används på ett sätt som leder till bättre utnyttjande av de samlade energiresurserna och

minskad belastning på miljö och klimat. Därför bör naturgasen företrädesvis utnyttjas för kombinerad el- och fjärrvärmeproduktion i kraftvärmeverk och för att ersätta olja och kol. Naturgasen får inte förhindra den kraftfulla utvecklingen av biobränslen som nu sker.

En utbyggnad av infrastrukturen för naturgas kan bidra till ett effektivare utnyttjande av det befintliga distributionsnätet i södra och västra Sverige. Utbyggnaden måste ske på kommersiella grunder. Något statligt stöd kommer inte att kunna påräknas. Den samhälleliga, och därmed ingående miljömässiga bedömningen, av ett naturgasprojekt skall göras i samband med tillståndsprövningen.

För att skapa goda marknadsförutsättningar inriktas naturgasmarknadspolitiken på att främja en fortsatt integrering med övriga gasmarknader inom Europa och i Östersjöområdet. Utveckling och integration av gasmarknaderna har en stor betydelse för den framtida försörjnings-tryggheten och klimatpolitiken. Genom fortsatt integrering skapas en naturgasmarknad med tillräckligt många aktörer, vilket stimulerar konkurrensen. En väl fungerande konkurrens på lika villkor är en förutsättning för att naturgasmarknaden skall fungera effektivt.

Processen med att öppna naturgasmarknaden för konkurrens inleddes i augusti 2000, då en ny naturgaslag (2000:599) trädde i kraft (prop. 1999/2000:72, bet. 1999/2000:NU12, rskr. 1999/2000:259). Lagen var ett led i genomförandet av det då gällande gasmarknadsdirektivet (98/30/EG). Det nya gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG trädde i kraft i juli 2003 och genomfördes i svensk rätt genom en helt ny naturgaslag (SFS 2005:503, prop. 2004/05:62, bet. 2004/05:NU14, rskr. 2004/05:246). Inom kort förväntas en förordning om villkoren för tillträde till transmissionsnät för naturgas bli antagen av Europaparlamentet och rådet. En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Naturgasförordningen skall tillämpas från den 1 juli 2006. Förordningen är ett viktigt led i fullföljandet av den inre marknaden för energi och innebär en detaljreglering av hur verksamhet med överföring av naturgas och systemansvaret skall bedrivas.

Direktivet 2004/67/EG om försörjnings-trygghet för naturgas (gasförsörjningsdirektivet) skall vara genomfört i maj 2006. Det innebär i

korthet att medlemsstaterna skall definiera och offentliggöra aktörernas ansvar, beredskapsnormer och beredskapsplaner. Kommissionen skall övervaka marknaden baserat på rapportering från medlemsstaterna och det etableras också en krismekanism på gemenskapsnivå för mer betydande försörjningskriser på naturgasmarknaden.

Värmemarknaden

Värmemarknaden består främst av enskild bränsleledning, närvärme och fjärrvärme för uppvärmning av framför allt bostäder och lokaler. I regeringens proposition *Energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn* (prop. 2001/02:56) bedömde regeringen att konkurrenssituationen, strukturförändringarna på fjärrvärmemarknaden och fjärrvärmens betydelsefulla roll i energiomställningen medför att en ökad pristransparens bör eftersträvas. En ökad pristransparens syftar till en ökad genomlysning av prissättningen på värmemarknaden. Vidare konstaterades i propositionen ett behov av ytterligare utredning rörande bl.a. konkurrenssituationen på värmemarknaden och åtgärder för att bättre skydda konsumenten mot oskälig prissättning på fjärrvärme. Riksdagen delade regeringens bedömning och konstaterade

att den fria prissättningen av fjärrvärme kombinerat med förekomsten av naturliga monopol innebär risker för oskäligen prishöjningar för fjärrvärmekonsumenter (bet. 2001/02:NU9, rskr. 2001/02:180).

Regeringen beslutade i december 2002 att tillsätta utredningen Fjärrvärme på värmemarknaden (dir. 2002:160). Utredningen, som antog namnet Fjärrvärmeutredningen (N2003:03), har bl.a. haft i uppdrag att belysa fjärrvärmens konkurrenssituation på värmemarknaderna och föreslå åtgärder för att bättre skydda konsumenten mot oskälig prissättning av fjärrvärme. I utredningsuppdraget ingick även att analysera om det är lämpligt att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten samt genomföra den kompletterande analys som riksdagen tillkännagivit när det gäller åtskillnad av nätverksamhet och konkurrenssatsverksamhet på elmarknaden såvitt avser avgränsningen till fjärrvärmeverksamhet. Fjärrvärmeutredningen har redovisat sammanlagt fyra betänkanden. I två betänkanden - *Skäligt pris på fjärrvärme* (SOU 2004:136) samt *Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden* (SOU 2005:33) lämnas bl.a. förslag till en samlad fjärrvärmelagstiftning för pristillsyn och förbättrat kundskydd. Regeringen avser återkomma med förslag till åtgärder utifrån utredningens överväganden.

6 Politik för ett uthålligt energisystem

6.1 Omfattning

Det energipolitiska programmet från 1997 innehåller ett program för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem för sjuårsperioden 1998 – 2004. Under 2004 har insatser kring forskning, utveckling och demonstration på energiområdet genomförts inom detta program.

I enlighet med beslutet om Budgetpropositionen för 2005 sker även fortsatta satsningar på långsiktiga energipolitiska insatser för forskning, utveckling och demonstration på energiområdet samt energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser från 2005 och framåt. Åtgärderna innebär fortsatta insatser för flera av de långsiktiga åtgärderna inom det program för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem som fanns för sjuårsperioden 1998 – 2004.

2002 års energipolitiska beslut omfattar åtgärder för den fortsatta omställningen av energisystemet. Beslutet innebär en mer ambitiös och långsiktig inriktning för såväl främjande av elproduktion från förnybara energikällor som för åtgärder för effektivare energianvändning. Ett kvotbaserat elcertifikatssystem infördes den 1 maj 2003, vilket ersätter de flesta av de tidigare bidragen för att främja elproduktion från förnybara energikällor. Vad gäller åtgärder för effektivare energianvändning inriktas dessa på styrmedel som stödjer den effektivisering som sker spontant i samhället och är anpassade till marknadens mekanismer, främst i form av insatser för information och kunskapsspridning. Bidrag ges bl.a. till kommunal energirådgivning samt teknik-

upphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. I och med beslutet om Budgetpropositionen för 2005 finns också ett tidsbegränsat investeringsstöd för investeringar i energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet under 2005-2007.

Energimyndigheten har ett huvudansvar att genomföra åtgärderna inom verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem. Även Boverket och Konsumentverket samt länsstyrelserna har ett viktigt ansvar för att genomföra vissa insatser inom programmen.

6.2 Mål

6.2.1 Mål för verksamhetsområdet

Målet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid omvandling och utveckling av all energiteknik.

Målet för de långsiktiga energipolitiska insatserna är att bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna, instituten, myndigheterna och i näringslivet som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt att utveckla teknik och tjänster som genom svenskt näringsliv kan kommersialiseras och därmed bidra till energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader.

6.2.2 Resultatindikatorer

För att följa upp resultatet under verksamhetsområdet, har Näringsdepartementet låtit utarbeta en plan för uppföljning och utvärdering av 1997 års energipolitiska program (Ds 2000:14). Enligt planen skall berörda myndigheter redovisa antalet ansökningar om bidrag, samt sökt och beslutat belopp. Vidare redovisas för programmets olika delar resultatindikatorer avpassade till verksamhetens karaktär. Energimyndigheten tog under 2000 fram en strategi för uppföljning och resultatredovisning av det långsiktiga energipolitiska programmet vilken därefter fortlopande har utvecklats. När det gäller den kommunala energirådgivningen genomförs årliga intervjuundersökningar för att bl.a. följa upp andelen som känner till och utnyttjar rådgivningsverksamheten samt hur de upplever denna. Därutöver redovisas vad gäller elcertifikatsystemet antal godkända anläggningar fördelat per kraftslag, installerad effekt och elproduktion.

För utveckling av teknik för framtidens energisystem inom åtgärderna för ett långsiktigt uthålligt energisystem redovisas indikatorer knutna till insatser över tiden, kvalitet och relevans samt möjliga resultat.

6.3 Insatser

6.3.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Åtgärder för minskad elanvändning

1997 års energipolitiska program

1997 års energipolitiska program har innefattat ett flertal åtgärder med syfte att minska elanvändningen i bostäder och lokaler. Insatserna bestod inledningsvis av stöd till konvertering av fastigheter och anslutning till fjärrvärme, stöd till konvertering till individuell uppvärmning, samt stöd till effektminskande åtgärder. I januari 2000 infördes ett stöd till utbyggnad av fjärrvärmenätet. Vidare infördes ett statligt stöd till investeringar i solvärme den 1 juni 2000.

Med undantag för stödet till investering i solvärme har åtgärderna för minskad

elanvändning upphört i och med programperiodens slut. Några ytterligare medel för åtgärderna för minskad elanvändning har inte anslagits efter utgången av 2002.

Förordningarna (1997:634) om statligt bidrag till investering för ombyggnad och anslutning av eluppvärmda byggnader till fjärrvärme och (1997:635) om statligt bidrag till vissa investeringar för att minska elanvändningen i bostäder och vissa lokaler upphävdes den 1 februari 2003. De upphävda förordningarna gäller dock fortfarande för ansökningar som inkommit till länsstyrelsen senast den 31 januari 2003. Ett stort antal projekt här därmed ändå genomförts under 2003-2004 och de sista åtgärderna beräknas slutföras under 2005.

Stödet till investeringar i solvärme har fortsatt under 2003 och 2004 i enlighet med 2002 års energipolitiska beslut (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). I och med beslut om Budgetpropositionen för 2005 förlängdes solvärmebidraget i ytterligare tre år. För treårsperioden 2005-2007 beräknas ytterligare 25 miljoner kronor för solvärmebidraget.

Under 2004 uppgick utgifterna för samtliga åtgärder för minskad elanvändning till 111 miljoner kronor, vilket kan jämföras med 172 miljoner kronor under 2003.

Investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus

Regeringen föreslår i denna proposition att ett stöd införs till ägare av småhus, flerbostadshus samt bostadsanknutna lokaler i syfte att stimulera hel- eller delkonvertering från direktverkande elvärme till fjärrvärme eller individuell uppvärmning från värmepump, biobränslen samt solvärme. Ett mål för stödet är att minska elanvändningen för uppvärmning av små- och flerbostadshus och bidra till att minska behovet av eleffekt under höglastperioder. Den stödberättigade åtgärden skall påbörjas och vara slutförd under perioden den 1 januari 2006 - den 31 december 2010. Stöd föreslås tillgodoföras byggnadsägaren genom kreditering på sådant skattekonto som har upprättats för dem enligt 3 kap. 5 § skattebetalningslagen (1997:483). Sammantaget beräknas skattebortfallet uppgå till 1,5 miljarder kronor för femårsperioden 2006-2010. En anmälan av stödet har skett till kommissionen enligt EG-fördragets regler om statligt stöd (se vidare avsnitt 7.1.9).

Åtgärder för att öka den förnybara elproduktionen m.m.

Generella åtgärder

Det genomförs ett antal åtgärder för att öka tillförseln av el från förnybara energikällor inom ramen för energipolitiska beslut från 1997 och 2002. Åtgärderna i 1997 års energipolitiska program (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272) utgick från målet att produktionen av el från förnybara energikällor skall öka med 1,5 TWh under perioden 1997 till 2002. Åtgärderna bestod av riktade investeringsstöd till vindkraftverk, småskaliga vattenkraftverk och anläggningar för biobränsleeldad kraftvärmeproduktion. Vid sidan av investeringsbidragen fanns under perioden 1 november 1999 till 30 april 2003 ett särskilt driftstöd till småskalig elproduktion, den s.k. 9-öringen. I den energipolitiska propositionen från 2002 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317) introducerades målet om att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010. Det huvudsakliga ekonomiska styrmedlet för att nå det uppställda målet är elcertifikatsystemet som infördes den 1 maj 2003. Genom 2002 års energipolitiska proposition introducerades även ett antal särskilda åtgärder för vindkraften. En sammanställning av utfallet av insatserna av 1997 och 2002 års energipolitiska program återfinns i avsnitt 7.3.2, Resultatbedömning.

Ellagen (1997:857, 4 kap. 10 §) innehåller bestämmelser om nedsättning av nättariffer för en innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt. Innebörden av bestämmelsen är att en innehavare av en småskalig elproduktionsanläggning endast skall betala för den del av nättariffen som motsvarar årlig kostnad för mätning och rapportering. Bestämmelsen har med tiden inneburit att nätföretag, som inom sitt koncessionsområde har särskilt gynnsamma förhållanden för småskalig elproduktion, har fått betydande kostnadsökningar. Regeringen har gjort bedömningen att bestämmelserna får effekter som inte är önskvärda men samtidigt att det inte finns tillräckligt underlag för att ta bort bestämmelsen (prop. 2001/02:143). Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 13 februari 2003 att låta utreda frågan inom ramen för utredningen Fortsatt utveckling av el- och

naturgasmarknaderna (dir. 2003:22). Uppdraget redovisades den 11 januari 2005 i betänkandet *El- och naturgasmarknaderna - Energimarknader i utveckling* (SOU 2004:129). Utredningens förslag är att bestämmelsen upphävs. Likaså föreslås att den bestämmelse i ellagen upphävs, som innebär att kostnaden för mätning i inmatningspunkten hos en småskalig elproducent inte skall debiteras denne. Utredningen beräknar att ett borttagande av stödet skulle innebära kostnadsökningar på 4-10 öre/kWh för de anläggningar som omfattas av bestämmelsen. Det rör sig om drygt 1 700 produktionsenheter med en sammanlagd årlig produktion av 2,4 TWh. Det är utredningens bedömning att prisnivån på elcertifikat framgent kommer att ligga på en nivå som möjliggör investeringar i nya anläggningar, också utan avgiftsbefrielsen. Analysen visar enligt betänkandet att det inte krävs särskilda stödinsatser för vissa kraftslag, som exempelvis vindkraft. En förutsättning för denna slutsats är att elcertifikatsystemet förlängs efter år 2010 och att systemets ambitionsnivå och kvoter fastställs långsiktigt. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser återkomma i denna fråga.

Elcertifikatsystemet

Riksdagen beslutade våren 2003 i enlighet med regeringens proposition *Elcertifikat för att främja förnybara energikällor* (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6, rskr. 2002/03:133) vilket innebar att elcertifikatsystemet trädde i kraft den 1 maj 2003. Elcertifikatsystemet ersatte flertalet av tidigare stöd till den förnybara elproduktionen och syftar till att uppnå målet om att öka användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010. I propositionen aviserade regeringen att en översyn av elcertifikatsystemet och de framtida kvotnivåerna skulle göras vartannat år med början 2004. I december 2003 gav regeringen Energimyndigheten i uppdrag att göra en sådan första översyn med redovisning i två etapper. Den första etappen, som redovisades den 30 april 2004, omfattade analyser och rekommendationer beträffande torvens roll i elcertifikatsystemet, kvotpliktsavgiftens utformning och den elintensiva industrins undantag från kvotplikten. Etapp två omfattade en allmän översikt av elcertifikatsystemet, statistik om systemet, de framtida kvotnivåerna, villkoren för konsumenterna samt frågan om vilka effekter

elcertifikatsystemet haft för vindkraften. Uppdraget slutredovisades den 1 november 2004 (M2005/81/E). Genom ett regeringsbeslut den 1 juli 2004 fick Energimyndigheten ett tilläggsuppdrag att utreda konsekvenserna av en utvidgad elcertifikatmarknad (M2005/81/E). Detta uppdrag redovisades den 1 januari 2005.

Energimyndigheten har vid sin översyn gjort bedömningen att de underliggande målen med systemet har goda förutsättningar att uppnås, dvs. att elcertifikatsystemet skapar stabila spelregler, ger rimliga villkor för befintliga anläggningar, stimulerar teknikutveckling och kostnadseffektivitet samt främjar nyetablering, utan att störa elmarknadens grundläggande funktioner. För den framtida framgången för elcertifikatsystemet är trovärdigheten avgörande. Långsiktighet och stabilitet är de enskilt viktigaste faktorerna för att säkra denna trovärdighet och därmed skapa förutsättningar för en god målpuppfyllelse för systemet. Energimyndighetens översyn visar att elcertifikatsystemet hittills inte har lett till några omfattande investeringar i ny produktionskapacitet. Den omfattande produktionsökning som ändå har skett är framför allt resultatet av bränslebyten och produktionsökningar i befintliga biobränsleeldade anläggningar. Denna ökning har gått snabbare än vad som förväntats vid elcertifikatsystemets införande. Energimyndigheten gör dock bedömningen att elcertifikatsystemet är ett tillräckligt stöd även för framtida nyinvesteringar. Dessa bedöms komma till stånd när möjligheterna till produktionsökningar till lägre kostnad börjar bli uttömda. De år som återstår av systemets nuvarande kvotpliktsperiod anses dock inte vara tillräckligt lång tid för att ge nyinvesteringar i förnybar elproduktion en rimlig stödnivå från elcertifikaten. Utan en förlängning av stödssystemet bedömer myndigheten att det finns en uppenbar risk för att målet om 10 TWh ny förnybar el till 2010 inte kommer att uppnås. En beskrivning av hittills observerade resultaten av elcertifikatsystemet återfinns i avsnitt 7.2.3, Resultatbedömning.

Regeringen bedömer, bl.a. baserat på de utredningar som Energimyndigheten genomfört under 2004, att erfarenheterna av elcertifikatsystemet överlag är goda och att systemet har fungerat väl. För att ytterligare förbättra förutsättningarna för systemets långsiktiga effektivitet, funktion och målpuppfyllelse bör

dock ett antal förändringar genomföras. Sådana förändringar presenterades i juli 2005 departementsskrивelsen *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29). I skrivelsen presenteras en rad förslag som syftar till att effektivisera systemet och skapa en ökad långsiktighet som möjliggör en ökad ambitionsnivå för den förnybara elproduktionen. Därutöver föreslås att elcertifikatsystemet ska förlängas till år 2030 och att ett nytt mål för användningen av el från förnybara energikällor bör sättas till 15 TWh till år 2016 jämfört med 2002 års nivå. Samtidigt föreslås en begränsning av rätten för en anläggning ska tilldelas elcertifikat till 15 år. Börjar tilldelningen år 2016 eller senare bör dock tilldelningen upphöra från och med den 1 januari 2031. Även anläggningar som var i drift den 1 maj 2003 föreslås få en begränsning av tilldelningsperioden. Skrivelsen innehåller även förslag som innebär att konsumentens ställning inom elcertifikatsystemet förbättras. I skrivelsen finns även förslag om en utvidgning av elcertifikatsystemet så att andra länder kan ansluta sig om vissa förutsättningar är uppfyllda. Skrivelsen remissbehandlas för närvarande och regeringen avser återkomma med en proposition om utvecklingen av elcertifikatsystemet senast våren 2006.

I samband med introduktionen av elcertifikatsystemet infördes en statlig prisgaranti för elcertifikat. Syftet med garantin är att ge producenter inom elcertifikatsystemet ett skydd mot alltför låga certifikatpriser under en inledande period. En certifikatberättigad producent ska under åren 2004 till och med 2008 till ett fast pris kunna lösa in de elcertifikat som producenten tilldelats under det föregående kalenderåret. För 2004 var priset 60 kronor per certifikat och för 2005 50 kronor. Dessa nivåer har understigit rådande marknadspriset på elcertifikat vilket har lett till att möjligheten att lösa in elcertifikat inte har utnyttjats.

Åtgärder för att främja vindkraften

För att tillvarata vindkraftens stora potential har regeringen vidtagit en rad av åtgärder. Inför introduktionen av elcertifikatsystemet föreslogs i 2002 års energipolitiska program tre särskilda åtgärder; ett stöd till teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskalig vindkraft, ett nationellt planeringsmål för vindkraft på 10 TWh till år 2015 och ett avtrappat kompletterande driftstöd (den s.k. miljö-

bonusen). Syftet med stödet för teknikutveckling och marknadsintroduktion är att i samverkan med näringslivet på sikt minska kostnaderna för nyetablering av vindkraft i havs- och fjällområden där en stor vindkraftspotential finns. Totalt avsattes 350 miljoner kronor under en femårsperiod från den 1 januari 2003. Stödet skall bidra till en avsevärt ökad produktion av el från vindkraft. Under 2004 har en rad beslut fattats som omfattar huvuddelen av stödet, se vidare avsnitt 7.2.3, Resultatbedömning.

Det pågår ett omfattande arbete med att förbättra de planmässiga förutsättningarna för vindkraften. En viktig utgångspunkt för detta arbete är det nationella planeringsmålet för vindkraft om en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015. Energimyndigheten gjorde i november 2004 bedömningen att 49 områden i 13 län är av riksintresse för elproduktion från vindkraft. Det är enligt Energimyndigheten en signal om att vindkraftsutbyggnad är väl lämpad i dessa områden. Det ankommer sedan på berörda kommuner att ta hand om utpekade områden i översiktsplaneringen och sedan följer sedvanlig prövning av varje enskilt projekt. Regeringen gav i juni 2004 länsstyrelserna i uppdrag att redovisa planeringsunderlag för utbyggnad av stora vindkraftsanläggningar. Arbetet avser både etableringsområden på land och till havs, ut till den gräns där Sveriges ekonomiska zon slutar. Länsstyrelserna skall redovisa resultaten av arbetet för landområden senast den 1 juni 2005 och för havsområden senast den 1 april 2006. (Se även utgiftsområde 20, *Allmän miljö- och naturvård*)

Den s.k. miljöbonusen infördes år 1995 och har under åren ökat i storlek från inledningsvis 9 öre/kWh till 18,1 öre/kWh år 2002. I samband med införandet av elcertifikatsystemet den 1 maj 2003 föreslogs att miljöbonusen skulle bibehållas under en övergångsperiod samtidigt som en successiv nedtrappning skulle ske. Ett förslag på utformning av avtrappningen presenterades i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1, Vol. 1, *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*). Den föreslagna avtrappningen har prövats av den Europeiska Kommissionen som i januari 2005 beslutade att stödet är förenligt med den gemensamma marknaden. Avtrappningen påbörjades under 2004 till 12 öre/kWh för landbaserad vindkraft och 17 öre/kWh för havsbaserad vindkraft. Under 2005 är nivån 9 respektive 16 öre/kWh.

Den 4 oktober 2004 presenterade Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet en strategi för den fortsatta avvecklingen av kärnkraften. Strategin redovisas även i propositionen *Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.* (prop. 2004/05:62). I strategin omnämns att regeringen för varje större planerat vindkraftsprojekt kommer utse en samordnare med uppgift att underlätta samspelet mellan vindkraftproducenter, myndigheter och andra aktörer på central, regional och lokal nivå. Regeringen beslutade den 30 juni 2005 om att bemyndiga chefen för Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet att förordna upp till fyra sådana vindkraftsamordnare (dnr. M2005/3940/E). I strategin nämns även att en särskild vindkraftsberedning ska inrättas med uppgift att svara för den övergripande samordningen av den fortsatta vindkraftsutbyggnaden. Arbetet med att utse vindkraftsamordnare och tillsätta en vindkraftsberedning fortsätter under hösten 2005.

Åtgärder för effektivare energianvändning

Inom ramen för 2002 års energipolitiska program beräknas 1 000 miljoner kronor satsas under perioden 2003 – 2007 på åtgärder för en effektivare energianvändning. De statliga insatserna inriktas på att stödja den effektivisering som sker spontant i samhället och som en följd av olika styrmedel. Syftet med insatserna är främst att stimulera användningen av befintlig energieffektiv teknik och främja introduktion av ny energieffektiv teknik.

Åtgärderna omfattar bl.a. bidrag till kommunal energirådgivning och stöd till regionala energikontor, utbildning och information, provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning samt stöd till teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Utgifterna för samtliga åtgärder för en effektivare energianvändning uppgick till 154 miljoner kronor för 2004, vilket kan jämföras med 127 miljoner kronor 2003.

För 2003 respektive 2004 har 136 miljoner kronor per år anvisats för insatser för en effektivare energianvändning omfattande bl.a. bidrag till kommunal energirådgivning, utbildning och information samt provning, märkning och certifiering av energikrävande

utrustning. Den kommunala energirådgivningen syftar främst till att ge oberoende råd till konsumenterna i energifrågor. Eftersom enskilda hushåll och företag kan ha svårigheter att tillgodogöra sig tillgängligt informationsmaterial på grund av energifrågornas komplexitet och koppling till andra faktorer finns det ett behov av att få den generella informationen anpassad till den egna situationen. Den 22 juni 2005 beslutade regeringen att uppdra åt Energimyndigheten att vidta de åtgärder som behövs för att överta ansvaret för den verksamhet som bedrivs vid Konsumentverket inom 2002 års energipolitiska program vad gäller provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning m.m. den 1 januari 2006. Bakgrunden är främst den kommande förändring av verksamhetens inriktning som genomförandet det s.k. ekodesigndirektivet (2005/32/EG) innebär mot fler icke-konsumentinriktade produkter och behovet av en ökad samordning av fastställandet av energieffektivitetskrav på produkter.

För 2004 ansökte och beviljades samtliga landets 290 kommuner bidrag för kommunal energirådgivning. Energimyndigheten arbetar med att fortsätta utveckla uppföljningsmetoderna och samarbetsformerna med utgångspunkt i bl.a. de årliga uppföljningarna avseende den kommunala energirådgivningen. Energimyndigheten redovisade den 30 juni 2004 ett uppdrag enligt regleringsbrevet för 2004 om vilka metoder och mått som bör väljas för analyser av större informations- och utbildningsinsatser med avseende på uppmärksamhet och kunskapshöjning (dnr N2004/5358/ESB). I uppdraget ingick även att redovisa metodutvecklingsarbetet för att underlätta en systemsyn vid energieffektiviseringsåtgärder. Energimyndigheten har vidare i regleringsbrevet för 2005 i uppdrag att senast den 31 oktober 2005 redovisa erfarenheter från utveckling av verktyg och metoder samt informationsspridning för att främja energirelaterade krav vid offentlig upphandling.

Vidare anslogs 49 miljoner kronor för 2004 för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik samt expansion av fjärrvärmenäten. Till följd av att EG-kommissionens godkännande av stödets förenlighet med statsstödsreglerna erhöles först under våren 2003 kunde bidragsförordningen

(2003:564) träda i kraft först den 1 oktober 2003.

EG-direktivet (2002/91/EG) om byggnaders energiprestanda trädde i kraft den 4 januari 2003. Direktivet fastställer bl.a. krav i fråga om beräkningsmetodik för byggnaders energiprestanda, minimikrav på byggnaders energiprestanda, energicertifiering av byggnader, regelbundna kontroller alternativt rådgivningsinsatser avseende fossilbränsleeldade värmeapparater samt regelbundna kontroller av luftkonditioneringssystem. Direktivet syftar till att effektivisera energianvändningen i bebyggelsen och därmed bidra till att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser samt minska EU:s importberoende av energi. Regeringen beslutade den 6 november 2003 att låta tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur EG-direktivet skall genomföras i Sverige (dir. 2003:139). Utredaren redovisade i november 2004 förslag till den lagstiftning som krävs för att genomföra EG-direktivet i Sverige i betänkandet *Energideklarering av byggnader – För effektivare energianvändning* (SOU 2004:109). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet. Vidare fick utredaren i tilläggsuppdrag i oktober 2004 att närmare utreda och lämna förslag om vilka uppgifter energideklarationer av byggnader skall innehålla och om hur beräkningen av en byggnads energiprestanda skall göras samt vilka kompetenskrav som bör ställas på de energiexperter som skall upprätta energideklarationer för olika kategorier av byggnader. Utredaren fick också i uppdrag att utreda och lämna närmare förslag om hur ett register för energideklarationer skall vara utformat samt vilka ändamål och funktioner ett sådant register skall ha. Tilläggsuppdraget redovisades i betänkandet *Energideklarationer – Metoder, utformning, register och expertkompetens* (SOU 2005:67). Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Därutöver har Energimyndigheten i uppdrag att lämna förslag till hur tillämpningen av informations- och rådgivningsalternativet enligt artikel 8 i EG-direktivet om byggnaders energiprestanda skall genomföras. Uppdraget skall redovisas senast den 1 oktober 2005.

Regeringen beslutade den 28 maj 2003 att uppdra åt Energimyndigheten att utreda och bedöma möjligheterna att förbättra statistik- och

kunskapsunderlaget avseende bebyggelsens energianvändning (dnr N2003/3380/ESB). I uppdraget ingick även att undersöka förutsättningarna för att utnyttja och samordna befintliga register för att fortlöpande inhämta information om bebyggelsens energianvändning samt behovet av och en eventuell utformning av en databas för sådan information. Behoven med anledning av genomförandet av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda (2002/91/EG) skulle särskilt beaktas. Uppdraget redovisades den 1 december 2003. Under 2004 och 2005 har Energimyndigheten fortsatt arbetet med att utveckla statistik- och kunskapsunderlaget i en mängd delstudier vad gäller bebyggelsens energianvändning vars resultat förväntas börja redovisas i slutet av 2005. Energimyndigheten fick även ett uppdrag i regleringsbrevet för 2004 att utreda vilka systemgränser som bör sättas för energiomvandling för byggnadsuppvärmning, bl.a. för att möjliggöra bättre jämförelser mellan byggnader med olika slag av energiförsörjning. Uppdraget redovisades den 31 oktober 2004 (M2005/96/E).

EG-direktivet 2004/8/EG om främjande av kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme på den inre marknaden för energi och om ändring av direktiv 92/42/EG trädde i kraft den 21 februari 2004. Direktivet avses bidra till en effektivare energianvändning och en minskning av utsläppen av främst växthusgaser. Regeringen beslutade den 6 maj 2004 om tilläggsdirektiv till Fjärrvärmeutredningen (N2003:03) med uppdrag till utredaren att föreslå hur EG-direktivet skall genomföras i Sverige (dir 2004:58). Tilläggsuppdraget redovisades i betänkandet *Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden* (SOU 2005:33). I betänkandet lämnas bl.a. förslag till en särskild lagstiftning om ursprungsgarantier avseende högeffektiv kraftvärme. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.

EG-kommissionen beslutade vidare den 1 augusti 2003 om ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättandet av ett ramverk för att fastställa krav på eko-design för energianvändande produkter och om ändring i rådets direktiv 92/42/EEG. Direktivet antogs slutligt under våren 2005 (2005/32/EG). Direktivet skall genomföras i nationell lagstiftning, vilket planeras att påbörjas

under andra halvåret 2005 och pågå under 2006 och 2007.

Den 12 december 2003 beslutade kommissionen att lämna ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster (KOM(2003) 739 slutlig). Förslaget syftar till att främja en effektivare slutanvändning av energi genom att bl.a. utveckla marknaden för energitjänster och fastställandet av mål för ökad energieffektivitet i medlemsstaterna. Direktivförslaget skall enligt kommissionen ses som ett komplement till lagstiftningen om öppnandet av den inre marknaden för energi. Vid energiministermötet den 28 juni 2005 nåddes en politisk överenskommelse om det föreslagna direktivet. En fortsatt behandling av direktivförslaget förväntas ske i Europaparlamentet och rådet under hösten 2005.

Kommissionen beslutade vidare den 22 juni 2005 att presentera en grönbok om effektivare energiutnyttjande (KOM(2005)265 slutlig) som en grund för ett samlat europeiskt initiativ om energieffektivisering. Grönboken avses behandlas i rådet under hösten med inriktningen att anta rådsslutsatser vid energiministermötet i november 2005.

Övriga energipolitiska åtgärder

Investeringsstöd för energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet

I enlighet med beslutet om Budgetpropositionen för 2005 har ett särskilt investeringsstöd för energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet införts (prop. 2004/05:1, bet. 2004/05:FiU1, rskr. 2004/05:47). Stödet trädde i kraft den 15 maj 2005 (SFS 2005:205) efter att stödet godkänts av kommissionen ur statsstödsypunkt. Stödet gäller under 2005 och 2006 förutom vad gäller installation av solcellsystem som gäller även under 2007. Sammantaget har 2 miljarder kronor avsatts för stödet som utgår via kreditering på sökandens skattekonto. Stödansökningar handläggs av länsstyrelserna och Boverket svarar för tillsynen av stödet. I enlighet med ett uppdrag i regleringsbrevet för Boverket redovisade myndigheten, efter samråd med Energi-

myndigheten, den 15 juni 2005 en plan för uppföljning och utvärdering av stödet (dnr M2005/3710/E).

EU:s ramprogram Intelligent energi – Europa (2003 – 2006)

Europaparlamentet och rådet beslutade i juni 2003 om ett fyraårigt program för åtgärder på energiområdet: Intelligent energi för Europa (2003 – 2006), som ersätter det tidigare ramprogrammet för energi (1998 – 2002). Inklusiva anslutarländernas medverkan beräknas programbudgeten till 250 miljoner euro för programperioden, vilket är en betydande ökning jämfört med det föregående programmet. Gemenskapens insatser på området fokuseras genom beslutet på färre områden än tidigare, nämligen förnybara energislag, energieffektivisering och internationellt samarbete, samtidigt som man tillför energiaspekterna av transporter som ett nytt element. Kommissionen har inrättat ett särskilt genomförandeorgan för att administrera programmet, benämnd Exekutiva byrån för intelligent energi, som är den första i sitt slag. Genomförandeorganet påbörjade sin verksamhet under hösten 2004.

För svenskt vidkommande är framför allt insatserna kring förnybara energikällor, energieffektivisering och uppföljning av stort intresse då insatserna på gemenskapsnivå kompletterar de svenska åtgärderna. Energimyndigheten har i uppdrag att främja svenskt deltagande i EU:s program på energiområdet. Detta görs genom deltagande i programkommittéarbetet, informationsaktiviteter och bidrag för utarbetande av projektansökningar samt möjlighet till medfinansiering av beviljade EU-projekt.

Kommissionen lade i april 2005 fram ett förslag till ett samlat program för konkurrenskraft och innovation för perioden 2007-2013 (KOM(2005)121 slutlig). Förslaget innebär att entreprenörskaps- och innovationsprogrammet, informations- och kommunikationsteknikprogrammet samt Intelligent energi – Europa får en gemensam administrativ ram. Programmet föreslås få en budget uppgående till 4,2 miljarder euro för sjuårsperioden, varav 780 miljoner euro avser programmet Intelligent energi – Europa. Förslaget innebär utökade satsningar på åtgärder inom de tre delprogrammen för effektivare energianvändning, förnybara energikällor samt energianvändningen inom transportsektorn.

Samtidigt innebär det att delprogrammet för energisamarbete med utvecklingsländerna utgår och förs in i de samlade satsningarna för insatser gentemot utvecklingsländerna.

Skattereduktion för vissa miljöförbättrande åtgärder

Den 18 december 2003 antogs lagen (2003:1204) om skattereduktion för vissa miljöförbättrande åtgärder i permanentbostäder av riksdagen. De åtgärder som berättigar till skattereduktion är installation av energieffektiva fönster i befintliga småhus och installation av bibränsleeldat uppvärmningssystem i nyproducerade småhus. Skattereduktionen gäller för installationer som påbörjats tidigast den 1 januari 2004 och slutförts senast den 31 december 2006. Sammantaget beräknas skattereduktionen uppgå till 50 miljoner kronor per år under 2004 – 2006.

Åtgärder för ett långsiktigt uthålligt energisystem

De långsiktiga åtgärderna inom 1997 års energipolitiska program under perioden 1998 – 2004 syftar till att främja utvecklingen av ny energiteknik för att bidra till utvecklingen av ett ekonomiskt och ekologiskt uthålligt energisystem.

De övergripande målen för energiforskningen har under denna period varit att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna och i näringslivet för utveckling och omställning av energisystemet i enlighet med riksdagens energipolitiska beslut 1997. Energiforskningen skall bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Energiforskningen skall också bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

De statliga insatserna skall bidra till uppbyggnad av kunskap inför framtida kommersiella tillämpningar, effektivisering av den teknik som idag är kommersiell samt utveckling av ny konkurrenskraftig teknik med högre verkningsgrad och låg miljöpåverkan. Områden som särskilt skall prioriteras är bl.a. biobränslebaserad elproduktion, biobränsleförsörjning inklusive hantering och nyttiggörande askor, nya processer för etanolproduktion baserad på cellulosahaltiga

råvaror, alternativa drivmedel, ny teknik för storskaligt utnyttjande av vindkraft och havsbaserad vindkraft, solceller, samt överföring, distribution och lagring av energi. Vidare skall alternativa drivmedel samt forsknings- och utvecklingsarbete för energieffektivisering i bebyggelse, industri- och transportsektorn prioriteras.

Huvuddelen av insatserna för ett långsiktigt uthålligt energisystem administreras av Energimyndigheten. I och med de neddragningar i resurser för de långsiktiga energipolitiska insatserna som genomförts i och med beslutet om Budgetpropositionen för 2005 har inga medel tillförts Vetenskapsrådet, Formas och Vinnova under 2005 för grundforskning med energirelevans, energi och bebyggelse samt energi och transporter. Vinnova ansvarar dock genom Programrådet för fordonsteknisk forskning (PFF) för samverkansprogrammet för miljöanpassade fordon som delfinansieras via energiforskningsanslaget t.o.m. 2005. Energimyndigheten gavs i regleringsbrevet för 2005 i uppdrag att senast den 1 november 2005 redovisa den fortsatta konkretiseringen och tillämpningen av de kriterier för prioritering av de fortsatta långsiktiga energipolitiska insatserna som redovisades i november 2004.

Insatserna utgörs av statligt stöd till forskning, utveckling och demonstration på energiområdet i tre olika former som omfattar Energiforskning samt Energiteknikstöd samt Introduktion av ny energiteknik. Från och med 2005 anvisas medel inom ett enda anslag, Energiforskning, vilket inrymmer alla de stödmöjligheter som beskrivs nedan.

Energiforskning

Inom energiforskningen stödjer staten forskningsprogram och forskningsprojekt som vanligen genomförs vid universitet och högskolor. Syftet är främst att bygga upp kompetens och sammanhållen kunskap till stöd för det långsiktiga arbetet med att skapa ett uthålligt energisystem. Oftast finansieras dessa forskningsprogram helt med statliga medel, men viss medfinansiering från andra finansiärer eller näringsliv kan förekomma. Utgifterna uppgick under 2004 till 536 miljoner kronor, vilket kan jämföras med 522 miljoner kronor 2003.

Energiteknikstöd

Staten stödjer även mer tillämpade forsknings- och utvecklingsinsatser. Energiteknikstöd har

använts för delfinansiering av fristående teknikutvecklingsprojekt, utvecklingsprogram och verksamhet vid industriforskningsinstitut. Stödet lämnas främst i form av bidrag, men det finns även möjlighet att bevilja stöd i form av villkorslån. Stödnivån varierar utifrån de tekniska och även i viss mån ekonomiska risker som bedöms vara förenade med genomförandet av respektive projekt, men kan uppgå till högst 50 procent av projektkostnaden. En stor andel av energiteknikstödet används för att stödja sammanhållna utvecklingsprogram som finansieras med 40 procent av staten och 60 procent av branschorgan/företag. Även fem s.k. kompetenscentra vid universitet och högskolor finansieras genom energiteknikstödet. Utgifterna uppgick under 2004 till 186 miljoner kronor vilket kan jämföras med 152 miljoner kronor 2003.

Introduktion av ny energiteknik

Staten kan även stödja introduktion av ny energiteknik genom energiteknikbidrag. Energiteknikbidrag lämnas för att främja utvecklingen av teknik baserad på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Bidraget syftar till att reducera den ekonomiska risk ett företag tar när tidigare oprövad teknik ska etableras i fullskaleanläggningar. Energiteknikbidrag får lämnas till enskilda projekt samt till svenskt och internationellt forsknings- och utvecklings-samarbete. Energiteknikbidrag får uppgå till högst 50 procent av kostnaden för projektet. Energiteknikbidraget används dessutom för att fullfölja ekonomiska åtaganden som beslutats inom programmet för främjande av biobränslebaserad elproduktion, FABEL, vilket avslutades den 1 juli 1997. Utgifterna uppgick under 2004 till 235 miljoner kronor, vilket kan jämföras med 196 miljoner kronor under 2003.

Samverkansprogram för utveckling av mer miljöanpassade fordon

Inom insatserna för ett långsiktigt uthålligt energisystem finansieras även delar av det särskilda samverkansprogram för utveckling av mer miljöanpassade fordon som initierades i april 2000 genom ett avtal mellan svenska staten och fordonstillverkarna. Programrådet för Fordonsteknisk Forskning (PFF), som är administrativt knutet till Vinnova, ansvarar för genomförandet av samverkansprogrammet.

Programmets inriktning är att genom behovsmotiverad forskning och utveckling påskynda miljöanpassningen av fordonsparken med samtliga tillväxtbefrämjande effekter. Tyngdpunkten i programmet ligger på motorteknisk forskning och utveckling utförd av industri och högskolor i samverkan med syfte att fungera som brygga mellan högskolans grundforskning och den mer tillämpade produktutvecklingen som industriföretagen ensam ansvarar för. Inför finansieringens andra etapp genomfördes en utvärdering våren 2003. I denna konstaterades bland annat att forskningsprojekten blivit mer grundläggande än förutsett och ett behov av förlängd tid för genomförandet. I oktober 2004 beslutade regeringen att ingå ett kompletterande avtal som bl.a. innebar att sluttiden förlängdes t.o.m. 2007.

Utvecklingsområden

Enligt den redovisningsmodell som Energimyndigheten utvecklat och använt sedan 2000 baseras redovisning och analys av insatserna på en indelning i sexton utvecklingsområden, organiserade inom de fem tematiska områdena Bränslebaserade energisystem, Transporter, Elproduktion och kraftöverföring, Industri samt Bebyggelse. Med utvecklingsområde avses ett väl avgränsat område med gemensamt mål och med en någorlunda likartad bedömd tid till kommersialisering. Insatserna redovisas och planeras mot bakgrund av en beskrivning av utvecklingsområdenas konkurrensförutsättningar, produktionsutveckling, efterfrågeutveckling och den kommersiella mognaden.

Energimyndigheten gavs i regleringsbrevet för 2004 i uppdrag att senast den 31 oktober 2004, mot bakgrund av förslagen i utvärderingen av 1997 års långsiktiga energipolitiska program (SOU 2003:80), redovisa hur en fokusering av insatserna för forskning, utveckling och demonstration på energiområdet konkret bör ske. Energimyndigheten delredovisade uppdraget genom en lägesrapport den 24 maj 2004. Den 1 november 2004 inlämnades slutrapporten (M2005/1318/E) *FOKUS - Prioritering och fokusering av satsningar på forskning, utveckling och demonstration på energiområdet* (STEM ER 29:2004).

I rapporten redovisas de kriterier för fokusering och prioritering som har tagits fram,

de tänkbara områden att prioritera som har identifierats samt förslag till fortsatt arbete.

Mot bakgrund av Energimyndighetens redovisning och i beaktande av de neddragningar som aviserades i regeringens budgetproposition för 2005 gavs Energimyndigheten i regleringsbrevet för år 2005 i uppdrag att senast den 1 november 2005 redovisa den fortsatta konkretiseringen och tillämpningen av de kriterier för prioritering som redovisats enligt ovan. Energimyndigheten gavs även i uppdrag att till samma datum redovisa operativa delmål, mätbara mål och indikatorer som kan användas för att kvantitativt eller kvalitativt följa upp de insatser som bör göras för att uppfylla de övergripande målen för verksamheten vad gäller de långsiktiga energipolitiska insatserna.

Mål och inriktning för de olika utvecklingsområdena har tidigare redovisats av Energimyndigheten, bl.a. genom rapporten *Forskning och utveckling inom energiområdet* (STEM ER 5:2003) och har sammanfattats i tidigare budgetpropositioner. Nedan följer en kort beskrivning och några exempel på insatser inom de fem olika temaområdena.

Temaområde Bränslebaserade energisystem

Uthållig produktion av bränsle, inklusive askåterföring

Insatserna syftar till att utveckla en kostnadseffektiv, uthållig och resurssnål produktion och användning av biobränslen.

Under 2004 har Energimyndigheten bl.a. arbetat med synteser från forskningsprogram om bioenergins betydelse för skogsmark och biologisk mångfald, samt kolbalanser. Resultaten väntas få tillämpning i uppdaterade regelverk om skogsbränsleuttag, exempelvis om näringskompensation i skog där grenar och toppar tas ut.

Det finns en fortsatt god efterfrågan på pellets, men ökande import av billiga bränslen ger konkurrens. Energimyndigheten och pelletindustrin driver ett utvecklingsprogram för bl.a. förbättrad produktion och högre pellets kvalitet. Ett annat samarbete med branschen syftar till att öka konverteringen till pelletbaserad uppvärmning inom småhussektorn.

Bränslen från åkermark får allt större uppmärksamhet och konkurrenskraften för energiskog har förbättrats. EU:s nya

jordbrukspolitik förstärker ytterligare konkurrenskraften för energigrödor.

För att bidra till att forskningen på området omsätts i kommersiella produkter och tjänster har Energimyndigheten satsat på att stödja innovationssystemet inom området, bl.a. genom insatser inom det s.k. EUFORI-projektets delprojekt Bioenergikluster Småland.

Avfallsbränslen inklusive biogas

Insatserna syftar till att åstadkomma en resurs- och miljömässigt hållbar energiutvinning ur avfall, och inriktas mot såväl förbränning som biogasproduktion och andra metoder för energiutvinning.

Kraftvärme

Insatserna syftar till att utveckla nödvändig kunskap för att effektivisera idag kommersiella tekniker och för att etablera nya kraftvärmetekniker med högre verkningsgrad och lägre miljöpåverkan.

Storskalig bränslebaserad värmeproduktion

Insatserna syftar till att minska miljöpåverkan från nya och befintliga energiproducerande anläggningar samt att skapa kunskap för nya energiprocesser.

Vätgasbaserade energisystem

Insatserna syftar till att möjliggöra att vätgas ska kunna ha en betydande roll i det framtida energisystemet, främst som drivmedel för fordon. Insatserna inriktas på forskning och utveckling rörande lagring, hantering och användning av vätgas, men kanske främst på processer för produktion av vätgas från förnybara källor. Insatserna sker mot bakgrund av omfattande internationella insatser på området, bl.a. inom EU. Verksamheten vid pilotanläggningen för biomassafergasning, Växjö Värnamo Biomass Gasification Center (VVBGC), är av stor betydelse. Det nyligen startade EU-projektet CHRISGAS syftar till att utveckla teknik för att producera vätgasrik syntesgas från biomassa. Arbetet kan leda till kommersialisering av tekniken.

Verksamhet bedrivs också på bränslecellsområdet i nära samarbete med näringslivet. Framför allt genomförs insatser för att utveckla och anpassa bränslecellsteknik till svenska behov och användningsområden.

Temaområde Transport

Produktion av biodrivmedel

Insatserna syftar till att demonstrera etanolframställning från cellulosa i pilotskala samt att utveckla förgasningstekniken för produktion av biodrivmedel. Insatser fokuseras även på biogas som fordonsbränsle och att vidareutveckla produktionen av biodrivmedelskomponenter för dieselmotorer.

Användningen av biodrivmedel ökar kraftigt, bl.a. till följd av skattepolitiken på området och till följs av EU-direktivet om främjande av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel. Energimyndigheten arbetar för att skapa en samlad insats på området, inbegripande alla steg på vägen från energikälla till fordonens hjul. Kompetens samlas såväl för att bidra till forskningens och utvecklingens strategiska inriktning som till att möjliggöra kommersialiseringen av forskningsresultat.

Den 23 februari 2005 invigdes i Piteå en pilotanläggning för förgasning av svartlut till syntesgas för produktion av el och/eller biodrivmedel.

Förbränningsmotorer

Insatserna syftar till att minska energianvändningen i fordon samt att bidra till en ökad användning av förnybara drivmedel och inriktas bl.a. mot teknik för att minska dieselmotorns utsläpp av partiklar och kväveoxider och för att öka ottomotorns verkningsgrad. Verksamhet bedrivs även kring mer okonventionella förbränningsmotorer och kring samverkan mellan förbränningsmotorer och elektriska drivsystem i s.k. hybridfordon. En workshop anordnad av Energimyndigheten under 2004 har visat att intresset är stort både inom högskolan och inom industrin för samverkan det senare området.

Elektriska drivsystem

Insatserna syftar till att uppnå en högre verkningsgrad hos fordon, ett effektivare transportsystem samt en marknadsintroduktion av energieffektiva fordon och riktas bl.a. mot forskning och utveckling rörande el- och hybridfordon samt bränsleceller. Under 2004 har såväl statens som industrins insatser kring hybridsystem ökat. Batteriteknik är en nyckelteknik för området och Energimyndigheten stöder bl.a. projekt med

målsättningen att utveckla billigare litium-jon-batterier.

Temaområde Elproduktion och kraftöverföring

Vattenkraft

Insatserna syftar till att bygga upp och långsiktigt vidmakthålla erforderlig kunskap och kompetens för en fortsatt effektiv och miljöanpassad vattenkraftproduktion. Mot bakgrund av de stora investeringar som görs och planeras för att förbättra och effektivisera befintliga vattenkraftsanläggningar finns ett mycket stort behov av specialistkompetens på området. Energimyndigheten arbetar aktivt för att skapa nätverk för kunskapsuppbyggnad och minska kompetensgapet som har uppstått genom att finansiera forskning och utveckling med avseende på turbinteknik, generatorer och miljö.

Vindkraft

Insatserna syftar till att skapa förutsättningar för att andelen elproduktion från vind i det svenska kraftsystemet skall öka, samt att kostnaderna för vindkraftsproduktion skall minska. De demonstrationsprojekt som etableras inom ”Pilotprojekt vindkraft – teknikutveckling och marknadsintroduktion i samverkan” utgör en viktig förutsättning för en framtida utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Verksamhet genomförs även kring implementering, drift och underhåll av vindkraftsanläggningar i syfte att sänka produktionskostnaden för vindkraft.

Solcellssystem

Insatserna syftar till att möjliggöra ett ökat utnyttjande av solenergi i det svenska energisystemet och inriktas bl.a. mot forskning och utveckling rörande tunnfilmsolceller och nanostrukturerade solceller, demonstrations- och informationsinsatser samt studier av design, integrering, montering och anpassning i byggnader.

Den forskning som bedrivits bl.a. vid Uppsala universitet har resulterat i att Sverige ligger i forskningsfronten inom solcellsområdet både vad gäller tunnfilms-solceller av s.k. CIGS-typ och s.k. Grätzelsolceller. Utvecklingen av produktionsteknik baserad på forskningsresultaten pågår inom utvecklingsbolaget Solibro AB, som planerar att ha kommersiella

solcellsmoduler av CIGS-typ på marknaden 2008.

Kraftöverföring och distribution

Insatserna syftar till möjliggöra ett överförings- och distributionssystem som är driftsäkert och effektivt samt anpassat för de nya tekniker och produktionssätt som förväntas introduceras i allt högre utsträckning. Verksamheten sker i stor utsträckning i samverkan med näringslivet inom olika program och centra. Som största enskilda insats utöver programmen har arbete inlett tillsammans med Vinnova avseende forskning kring industriella processer för att öka konkurrenskraften för kiselkarbidframställning, ett lovande material för effektivare kraftelektronik.

Temaområde Industri

Enhetsprocesser inom industrin

Insatserna syftar till att skapa en aktiv och långsiktig forskningssamverkan mellan industrin och den akademiska forskningen kring strategiskt viktiga och energikrävande processteg inom t.ex. pappersmasseindustrin och stålindustrin.

Verksamheten inriktas bl.a. på energieffektivisering av processer för framställning av mekanisk massa inom pappersindustrin, slutning av processer vid massa- och pappersfabriker för att minimera utsläppen, samt nya metoder för kokning, blekning och kemikalieåtervinning. Inom järn- och stålbranschen har utveckling bl.a. bedrivits i samverkan med EU för att möjliggöra minskat kol-/koksbehov i masugn påbörjats. Verksamhet bedrivs även för att utveckla modeller och verktyg för att få bättre kunskap om processers energiflöden och få beslutsstöd om vilka potentiella förbättringar som kan göras.

Hjälpssystem inom industrin

Insatserna inom detta utvecklingsområde fokuserar på sådana tekniska applikationer som inte direkt tillhör själva tillverkningsprocessen, t.ex. pumpar, fläktar, tryckluft och belysning. Insatserna syftar till att förfina kunskapen om produkter och system samt att föra ut kunskap om hjälpssystemens potential för kostnadseffektiva energi- och miljöåtgärder. Insatserna på detta område har under senare tid givits en låg prioritet.

Temaområde Bebyggelse

Uppvärmning, kylning och klimatskal

Insatserna syftar till att minska beroendet av el och olja för uppvärmning och inriktas mot en rad olika teknikområden såsom småskalig förbränning av bibränslen, fjärrvärme och fjärrkyla, värmepumpar, solvärme och klimatskal.

Under 2004 startades ett projektpaket av Energimyndigheten och Pellsam, Pellets-intessenters Samorganisation med syftet att lägga grunden för ett branschprogram kring vilket man i framtiden även kan knyta pelletstillverkarna samt solvärmebranschen. Utveckling av bättre förbränningsanläggningar för s.k. närvärme har genomförts.

Komponenter och hjälpsystem

Insatserna syftar till att öka energieffektiviteten för produkter och system för t.ex. ventilation och inomhusklimat, belysning, vitvaror, hemelektronik och kontorsutrustning.

Internationellt forskningssamarbete och övriga insatser

Utöver dessa sexton utvecklingsområden genomför Energimyndigheten även insatser kring energisystemstudier och för internationellt samarbete. Energimyndigheten samordnar och finansierar för svensk del ett stort antal internationella forskningssamarbeten inom energiområdet, främst genom det nordiska energiforskningsprogrammet, inom ramen för EU:s ramprogram för forskning och utveckling och genom IEA:s energiforskningsnätverk. Energimyndigheten arbetar även övergripande i det s.k. Eufori-projektet med att öka ambitionsnivån när det gäller att omsätta resultaten från FoU-insatser till internationella produkter.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

För att bidra till att utveckla Kyotoprotokollets flexibla mekanismer till trovärdiga och effektiva element i det internationella klimatsamarbetet, bedriver Sverige i samarbete med andra länder främst genom Energimyndigheten projekt som bidrar till att begränsa utsläpp av växthusgaser till atmosfären. Verksamheten innebär även metodutveckling för sådana projekt utifrån

regler och riktlinjer i Klimatkonventionen och dess Kyotoprotokoll, genom förvärvande av erfarenheter och utveckling av rutiner. Viktiga utgångspunkter för projekten är att de skall vara kostnadseffektiva och ge upphov till utsläppsminskningar som annars inte skulle komma till stånd. Projekt inom områdena förnybar energi och energieffektivisering prioriteras och man strävar efter en geografisk spridning och inkluderar såväl utvecklingsländer som övergångsekonomier. Dessa insatser och resulterande utsläppsminskningar kan i framtiden tillgodoräknas Sverige vid bedömning av uppfyllandet av våra åtaganden enligt Kyotoprotokollet.

Sveriges deltagande i Världsbankens Prototype Carbon Fund (PCF), som genom mönsterbildande insatser bidragit till utvecklingen av klimatprojekt och reglerna för dessa, finansieras också inom ramen för detta anslag. Fonden har som mål att bidra till investeringar i olika slag av projekt i såväl länder med övergångsekonomier som utvecklingsländer. Inom ramen för Östersjöländernas energisamarbete, BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation), och det nordiska samarbetet under Nordiska ministerrådet utvecklas nu Östersjöregionen till ett försöksområde för de flexibla mekanismerna. Ett viktigt mål med detta arbete är att bygga upp en gemensam förståelse och kompetens på området. En investeringsfond för klimatprojekt i Östersjöområdet (Testing Ground Facility) har bildats, Sverige deltar genom Energimyndigheten och det svenska bidraget uppgår till 38 miljoner kronor. I samarbete med våra grannländer och på sikt även med privata företag i regionen skall projekt inom energiområdet genomföras.

Regeringen tillkallade år 2001 en parlamentarisk delegation med uppgift att utarbeta ett förslag för ett svenskt system för tillämpning av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer (dir. 2001:56). Arbetet med och riktlinjer för att genomföra EU-direktivet redovisades i en proposition under hösten 2003 (prop. 2003/04:31). Riksdagen antog propositionen i mars 2004 (bet. 2003/04:MJU11, rskr. 2003/04:150). I december lämnade delegationen ett betänkande med förslag till lagstiftning rörande tillstånd för utsläpp av koldioxid och tilldelning av utsläppsrätter (SOU2003:120). Regeringen

lämnade en proposition om lagstiftning rörande tillstånd och tilldelning i april 2004 (prop. 2003/04:132) och riksdagen antog förslaget den 23 juni (bet. 2003/04:MJU19, rskr. 2003/04:281). I april 2004 lämnade delegationen ytterligare ett betänkande (SOU 2004:62), vilket jämte remissinstansernas synpunkter låg till grund för den proposition som regeringen lämnade till riksdagen hösten 2004 med förslag om en fullständig lagstiftning rörande handeln med utsläppsrätter och vilken riksdagen beslutade om i december 2004. Delegationen lämnade i februari 2005 ett slutbetänkande (SOU 2005:10) avseende vissa aspekter på ett genomförande av EU:s direktiv för handel med utsläppsrätter (KOM (2001)58). Rådet och Europaparlamentet beslutade under hösten 2004 hur utsläppsreduktioner från enskilda projekt skall kunna integreras i utsläppshandeln (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/101/EG av den 27 oktober om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen i överensstämmelse med Kyotoprotokollets projektbaserade mekanismer) Regeringen avser att lämna en proposition om hur dessa direktivförändringar skall införlivas i svensk lagstiftning under hösten 2005.

Utgifterna för verksamheten uppgick till 193 miljoner kronor 2004 vilket kan jämföras med 42 miljoner kronor under 2003.

6.3.2 Insatser utanför verksamhetsområdet

Regeringen gav i juni 2004 länsstyrelserna i uppdrag att redovisa planeringsunderlag för utbyggnad av stora vindkraftsanläggningar. Bakgrunden är bl.a. att det behöver göras planmässiga överväganden där det identifieras områden som bedöms ha rimliga förutsättningar för en storskalig utbyggnad av vindkraftsanläggningar. Arbetet avser både etableringsområden på land och till havs, ut till den gräns där Sveriges ekonomiska zon slutar. Länsstyrelserna skall redovisa resultaten av arbetet för landområden senast den 1 juni 2005 och för havsområden senast den 1 april 2006. Resultaten av arbetet kommer att bli ett väsentligt underlag för kommunernas planeringsarbete och i tillståndsprövningen av

enskilda projekt enligt plan- och bygglagen och miljöbalken (se vidare utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård*).

Regeringen överlämnade i juni 2005 skrivelsen *En nationell strategi för havsmiljön* (skr. 2004/05:173) till riksdagen. I skrivelsen framfördes att det är angeläget att havens stora potential för förnybar elproduktion tas tillvara och att arbetet med att öka kunskaperna om vindkraftverkens påverkan på miljön ges fortsatt hög prioritet så att eventuella negativa effekter kan undvikas och begränsas.

Regeringen beslutade den 21 juli 2005 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att analysera det svenska jordbrukets förutsättningar som producent av bioenergi (dir. 2005:85). Analysen skall ske ur både ett samhällsekonomiskt och ett företagsekonomiskt perspektiv. Utredningen är en del i regeringens arbete med hållbar utveckling och en omställning till en ökad användning av förnybara energikällor. Utredaren skall redovisa sitt resultat senast den 1 september 2006.

6.4 Resultatbedömning

6.4.1 Resultat

Åtgärder för minskad elanvändning

Energimyndigheten har i rapporten *Resultatredovisning av 1997 års energipolitiska åtgärder på kort sikt för hela programperioden 1998-2002* redovisat resultaten av åtgärderna inom det kortsiktiga energipolitiska programmet (ER 2005:25). När det gäller bidrag till konvertering till fjärrvärme och till konvertering till individuell bränsleledning har kvarvarande medel utnyttjats för beslut även under 2004. Stödet till investeringar i solvärme fortsätter under 2004 och 2005 i enlighet med 2002 års energipolitiska beslut (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). Omfattning och utfall av dessa tre stöd fram till och med 30 april 2004 vad gäller fjärrvärme och till och med den 31 december 2004 vad gäller de två övriga stödformerna redovisas i tabell 6.1.

Tabell 6.1 Omfattning och utfall av stöden för konvertering till fjärrvärme, resp. individuell bränsleledning, samt investeringsstödet för solvärme

Uppföljande resultatmål/ delprogram	Konvertering till fjärrvärme ¹⁾	Konvertering till individuell bränsleledning ²⁾	Solvärme ²⁾	Sammanlagt
Antal ansökningar	45 292	39 948	6 933	92 173
Anvisat belopp, Mkr	465	350	50	
Beslutat belopp, Mkr	441	332	42	815
Utbetalt belopp, Mkr	356	327	36	719
Effektmått, Energi				
–Effekt, MW netto	360	129	-	489
–Årlig reduktion, GWh	774	320	12	1 106
Reduktion av utsläpp av				
–S, ton/år	694	288	1	982
–NOx, ton/år	1 014	429	4	1 443
–CO ₂ , kton/år	740	294	1	1 035
–VOC, ton/år	-74	-127	-7	-208
–Tjära, ton/år	-	2	0,1	2
Statligt stöd per effektminskning, kr/kW	1 226	2 600	-	-
Statligt stöd per årlig reduktion, kr/kWh	0,53	1,04	1,78	-

¹ För perioden t.o.m. 2004-04-30.

² För perioden t.o.m. 2004-12-31.

Åtgärder för att öka den förnybara elproduktionen m.m.

Målet med åtgärderna inom ramen för 1997 års energipolitiska program är att öka tillförseln av elektricitet från förnybara energikällor med totalt 1,5 TWh per år under perioden 1998 – 2002. Fördelningen mellan energislagen är 0,75 TWh bibränslebaserad kraftvärme, 0,5 TWh vindkraft samt 0,25 TWh småskalig vattenkraft. De anslagna resurserna för bibränslebaserad kraftvärme fulltecknades tidigt under programperioden och resultatet uppgår till 0,88 TWh ny elproduktion. Det uppsatta målet för den småskaliga vattenkraften har däremot inte uppnåtts. De medel som ursprungligen tilldelats för investeringar i vattenkraft har därför tillåtits att användas för stöd till investeringar i vindkraft. Det mål som sattes upp för vindkraften kommer enligt Energimyndigheten att överträffas, produktionen väntas bli 0,96 TWh när investeringarna fullt ut genomförts. Den samlade bedömningen av investeringsstödet inom 1997 års energipolitiska program är att utfallet bedöms bli 1,88 TWh, målet om 1,5

TWh kommer därmed att överträffas. Enligt tillgänglig statistik fanns i maj 2005 drygt 730 vindkraftverk i Sverige med en total installerad effekt på 460 MW. Produktionen år 2004 var 0,85 TWh vilket motsvarade 0,6 procent av Sveriges elproduktion.

Målet med åtgärderna inom ramen för 2002 års energipolitiska program är att öka användningen av el från förnybara energikällor med 10 TWh från 2002 års nivå till 2010. Det främsta ekonomiska styrmedlet för att nå målet är det elcertifikatsystem som infördes den 1 maj 2003. Generellt kan sägas att elcertifikatsystemet fungerat tekniskt väl. Aktörerna på elcertifikatmarknaden har anpassat sig snabbt till det nya systemet och ett antal investeringar planeras. Energimyndigheten har under 2004 genomfört en översyn av elcertifikatsystemet och därtill utrett konsekvenserna av en utvidgad elcertifikatmarknad. Baserat på myndighetens rapport presenterades i juli 2005 en skrivelse med förslag på hur systemet ska utvecklas vidare (Ds 2005:29), se vidare avsnitt 7.2.2.

Det volymvägda medelpriset på elcertifikat uppgick under 2003 (maj-december) till 201

kronor. Under 2004 uppgick medelpriset till 231 kronor och hittills under 2005 (januari-juni) har priset varit 225 kronor. Under perioden april-juni har dock det volymvägda medelpriset sjunkit till 207 kronor. För en ägare av en produktionsanläggning inom elcertifikatsystemet tillkommer även en intäkt från försäljningen av elen. Det genomsnittliga elpriset på den nordiska börsen låg under 2004 på 25 öre/kWh. Priset har legat på samma nivå under första halvåret 2005. Tillsammans med det kompletterade driftstödet för vindkraften (den s.k. miljöbonusen) har de totala intäkterna för den befintliga förnybara elproduktionen inom elcertifikatsystemet varit mycket goda.

Sedan den 1 maj 2003 har det skett en omfattande elproduktionsökning bland befintliga biobränsleeldade anläggningar inom elcertifikatsystemet. Den ökning som skett är i första hand resultatet av bränslebyten och förlängd drifttid. Ökningen har gått snabbare än vad som förväntades vid elcertifikatsystemets införande och överskottsproduktionen de första 12 månaderna var cirka 3,3 TWh. Skogsindustrin har aviserat att de avser göra ett antal nyinvesteringar för att öka produktionen ytterligare. Energimyndigheten skriver i sin översynsrapport att om den höga elproduktionen fortsätter kommer det att genereras ett överskott av elcertifikat fram till och med år 2007 även om ingen ny kraft byggs. För att nå målet om 10 TWh förnybar el till 2010 är kapacitetsökningar i befintliga anläggningar inte tillräckligt. För att stimulera sådana nyinvesteringar föreslås att elcertifikatsystemet ges ökad långsiktighet och att kvoter sätts bortom 2010.

Enligt Energimyndighets statistik fanns i maj 2004 totalt cirka 1 700 anläggningar godkända för tilldelning av elcertifikat. Den totala förnybara elproduktionen från dessa anläggningar uppgick till 9,7 TWh per år. Av tabell 6.2 framgår fördelningen mellan de olika kraftslagen.

Tabell 6.2 Antal anläggningar godkända för tilldelning av elcertifikat den 1 maj 2004 uppdelat per kraftslag.

	Godkända anläggningar (antal)	Installerad effekt (MW)	Förnybar elproduktion (GWh/år)
Vatten	1 028	496	1 754
Vind	562	416	724
Biobränsle	100	3 192	7 233
Sol	1	0,008	0,006
Totalt	1 692	4 105	9 712

Källa: Energimyndigheten.

Totalt är 728 aktörer registrerade för hantering av kvotplikt år 2005. Av dessa är 271 elintensiv industri, 197 elleverantörer, 197 stycken för egen förbrukning och 63 frivilligt kvotpliktiga. Den 1 april 2005 annullerades drygt 7,8 miljoner elcertifikat motsvarande en kvotpliktsuppfyllnad på 99,2 procent. Detta är en betydligt högre än år 2004 då kvotpliktsuppfyllnaden var 77,0 procent vilket innebar att 183 miljoner kronor inbetalades till staten i kvotpliktsavgift. Motsvarande siffra år 2005 var 14 miljoner kronor. Konsumenten betalade 2004 i genomsnitt 3 öre/kWh i elcertifikatavgift vilket är en höjning från året före då det genomsnittliga priset låg kring 2,5 öre per kWh.

Vad gäller stödet till marknadsintroduktion av vindkraft så har Energimyndigheten under 2004 fattat beslut om fördelningen av huvuddelen av anslagna medel. Myndigheten beslutade om att anslå medel för två större vindkraftprojekt och ett program för att öka kunskaperna kring olika miljö- och acceptansfrågor. Örestads vindkraftspark AB, ägt av Vattenfall, beviljades 213 miljoner kronor för att uppföra en vindkraftspark om totalt 48 aggregat på Lillgrund i Öresund. Parken förväntas producera upp till 440 GWh med start från 2007. Airicole AB, ägt av Sydkraft, beviljades 70 miljoner kronor för att uppföra 20 aggregat vid Utgrundens fyr i Kalmarstrand. Parken beräknas producera 285 GWh. Det totala tillskottet från de två vindkraftsparkerna beräknas bli 725 GWh vilket i det närmaste innebär en fördubbling av dagens vindkraftsproduktion i Sverige. De två projekten ger möjlighet att studera verkliga effekter av större havsbaserade vindkraftparker, både tekniska och miljömässiga. Projekten ger också möjlighet att få erfarenheter av anläggningslogistik som kommer att vara viktigt för framtida etableringar. Energimyndigheten har också beslutat att anslå 35 miljoner kronor för forskning om miljöeffekter av vindkraft. Kunskapsprogrammet, som går under begreppet Vindval, syftar till att få fram mer kunskap om vindkraftens påverkan på den marina miljön, dess växter och djur samt människor och landskap. Programmet drivs av Naturvårdsverket på uppdrag av Energimyndigheten. Kopplat till programmet finns en programkommitté bestående av berörda centrala myndigheter och vindkraftbranschen. Resultaten från arbetet, tillsammans med tidigare genomförda

miljöeffektstudier, ska kunna användas som underlag vid planerings- och tillståndprocesser för att på så vis minska eventuell osäkerhet vid bedömningen av vindkraftens påverkan på miljön. Energimyndigheten fortsätter med arbetet att finna någon lämplig anläggning till fjälls och eventuellt några mindre projekt av teknisk karaktär som är av intresse att gå vidare med. Beslut om resterande del av anslaget förväntas komma före kommande årsskifte.

Den statliga prisgarantin för elcertifikat har inte använts under 2004 då priserna på elcertifikaten varit på en högre nivå än vad som garantin motsvarar.

Åtgärder för effektivare energianvändning

Åtgärderna syftar till att främja en effektivare användning av energi genom att stimulera användningen av befintlig energieffektiv teknik och främja introduktion av ny energieffektiv teknik. Åtgärderna omfattar främst informations- och kunskapsspridning och stöd till teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Det är av olika skäl svårt att ställa upp relevanta kvantitativa mål (se Ds 2001:60 *Effektivare energianvändning*) varför resultatredovisningen i stor utsträckning är kvalitativ.

För att öka kunskapen och intresset för miljömässigt motiverade energieffektiviseringar genomförs informations- och utbildningsinsatser. Energimyndigheten har under året givit ut 41 publikationer av olika slag riktade såväl till specifika användargrupper som till allmänheten. Antalet besökare på myndighetens webbplats ökar, bl.a. har informationssidan om programmet för energieffektivisering i energiintensiv industri haft ett stort antal besökare. 10,2 miljoner kronor har beviljats i bidrag för olika informations- och utbildningsaktiviteter som bl.a. syftar till att påverka nyckelaktörer att välja energieffektiv teknik vid investeringar och höja kunskapsnivån om effektiv energianvändning.

Bidrag till kommunal energirådgivningsverksamhet har liksom för 2003 beviljats till landets samtliga 290 kommuner. De regionala energikontoren har under 2004 beviljats ca 7,2 miljoner kronor i projektstöd som bedöms ha bidragit till att öka energirådgivarnas kompetens. En SIFO-undersökning som Energi-

myndigheten låtit genomföra visar att kunskapen hos allmänheten om att kommunen tillhandahåller energirådgivning ökat från 32 procent 2003 till 38 procent 2004. Andelen av dem som vet var de skall vända sig och känner till energirådgivningsverksamheten och som vänder sig till kommunens energirådgivare om de vill ha råd och tips har också ökat från 36 procent 2003 till 41 procent 2004. Vidare visar undersökningen att 26 procent av de intervjuade har gjort inköp eller investeringar för att spara energi under det senaste året.

Stöd för teknikupphandling syftar till att stödja produkter eller system där utveckling behövs för att få fram energieffektivare teknik. Teknikupphandlingarna genomförs i samarbete mellan tillverkare och beställare. Under året har 15 teknikupphandlingar pågått i olika faser, varav huvuddelen befinner sig i en utvärderings- eller vidareutvecklingsfas. Under 2004 har två nya teknikupphandlingar påbörjats, båda inom temaområdet bebyggelse.

Konsumentverket ansvarar för delprogrammet med provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning. Till största delen har resurserna använts för provning av energikrävande utrustning som används i hemmen och för att utveckla nya provningsmetoder. Inom EU finns sedan 1995 ett energimärkningssystem för hushållsapparater som i nuläget omfattar ett tiotal produktgrupper. För närvarande bereds inom EU även förslag om utformningen av energimärkning av olika slag av varmvattenberedare. En intervjuundersökning som Konsumentverket låtit genomföra hos 1 000 hushåll under 2004 visar att 65 procent av de konsumenter som köpt nya hushållsapparater de senaste två åren fått information om energideklarationen jämfört med 52 procent vid en motsvarande undersökning 2003.

Åtgärder för ett långsiktigt uthålligt energisystem

Insatserna kring forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet skall bidra till ökad användning av renare och effektivare energiteknik. Verksamheten skall bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Verksamheten skall bygga upp

vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens på energiområdet inom universiteten, högskolorna och näringslivet. Forskningens inomvetenskapliga kvalitet skall vara hög och insatserna skall vara relevanta.

Energimyndigheten har disponerat huvuddelen av medlen inom anslagen för Energiforskning, Energiteknikstöd och Introduktion av ny energiteknik inom programmet. Vissa anslagsposter har fram till och med 2004 disponerats av Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande och Vinnova.

Medel från anslagen har använts av Energimyndigheten på ett integrerat och samverkande sätt för att stödja verksamhet inom sexton utvecklingsområden, organiserade inom de fem tematiska områdena Bränslebaserade energisystem, Transporter, Elproduktion och kraftöverföring, Industri och Bebyggelse, samt för kategorin övergripande systemstudier och internationellt samarbete (se avsnitt 6.4.1.).

Vetenskapsrådets verksamhet har avsett energirelaterad grundforskning inom de tematiska områdena ovan. Formas har finansierat forskning och utveckling inom temaområdet Bebyggelse, medan Vinnova bedrivit verksamhet inom temaområdet Transporter. Av de anslagsposter som Vinnova disponerat avser två delfinansieringar av det särskilda samverkansprogrammet mellan staten och fordonstillverkarna kring utveckling av mer miljöanpassade fordon.

Åtterrapporeringen fokuserar i enlighet med den plan för utvärdering som lades fast i skrivelsen Ds 2000:14 på statistik, beskrivningar och karaktärisering av den verksamhet som erhållit stöd.

Nedan redovisas utfall och indikatorer för verksamhetens omfattning, kvalitet och relevans.

Antal beviljade projekt och medel

I tabell 6.3 redovisas antal beviljade projekt och beviljade medel fördelade på de sexton utvecklingsområdena (se ovan) samt för kategorin övergripande systemstudier och internationellt samarbete för de forsknings- och utvecklingsinsatser som administreras av Energimyndigheten, Vinnova, Formas och Vetenskapsrådet. Redovisningen avser således de samlade insatserna för forskning, utveckling och demonstration på energiområdet från anslagen

för energiforskning, energiteknikstöd och för introduktion av ny energiteknik.

De beslut om stöd som tagits under 2004 har delvis påverkats av den neddragning av resurserna som aviserades i budgetpropositionen för 2005. Vetenskapsrådet, Formas och Vinnova disponerar inte under 2005 direkta medel för energiforskning. I samband med neddragningen av resurser fick Energimyndigheten det administrativa ansvaret för i stort sett hela anslaget. Under 2004 har volymen beviljade medel ökat. Främst har stöd till temaområdet Bränslebaserade energisystem samt till Energisystemstudier och övergripande internationellt samarbete ökat, medan det stöd som beslutats inom temaområdet Industri minskat något. Under 2004 har dock volymen beviljade medel ökat. Främst har stöd till temaområdet Bränslebaserade energisystem samt till Energisystemstudier och övergripande internationellt samarbete ökat, medan det stöd som beslutats inom temaområdet Industri minskat något.

Tabell 6.3 Antal beviljade projekt och beviljade medel fördelade på de sexton utvecklingsområdena

Temaområde/Utvecklingsområden	2002		2003		2004		
	Miljoner kronor	Antal	Beviljat	Antal	Beviljat	Antal	Beviljat
Bränslebaserade Energisystem		302	232,9	260	220,7	228	290,0
<i>Uthållig produktion av biobränsle inkl. askåterföring</i>		136	50,4	106	43,4	117	53,0
<i>Avfallsbränslen inkl. biogas</i>		25	13,4	18	12,4	10	6,4
<i>Kraftvärme</i>		48	87,4	43	51,4	48	102,8
<i>Storskalig värmeproduktion</i>		45	55,3	37	65,3	40	82,6
<i>Vätgasbaserade energisystem</i>		6	6,0	17	27,6	13	22,1
<i>Bränslerelaterad grundforskning (VR)</i>		42	20,4	39	20,6	40	23,1
Transport		192	248,1	185	198,2	113	157,7
<i>Produktion av biodrivmedel</i>		28	95,2	33	65,5	41	92,0
<i>Förbränningsmotorer m.m.</i>		36	30,0	39	33,0	37	31,2
<i>Elektriska drivsystem</i>		22	24,7	28	26,4	35	25,4
<i>Miljöanpassade fordon (Vinnova)</i>		44	69,9	43	54,5	60	67,3
<i>Transporter (Vinnova) och transportrelaterad grundforskning (VR)</i>		23	10,5	18	8,6		9,1
Elproduktion/Eleteknik		106	91,4	111	115,1	84	115,8
<i>Vattenkraft</i>		11	7,6	11	7,7	9	13,3
<i>Vindkraft</i>		41	27,5	40	28,9	51	31,8
<i>Solcellsystem</i>		6	12,7	7	23,4	13	34,7
<i>Kraftöverföring och distribution</i>		15	27,5	19	36,8	11	18,4
<i>Elproduktionsrelaterad grundforskning (VR)</i>		33	16,1	34	18,3	30	17,6
Industri		58	72,3	82	121,7	77	113,9
<i>Enhetsprocesser inom industrin</i>		54	70,6	79	120,0	77	112,1
<i>Hjälpssystem inom industrin</i>		1	0,0	0	0,0	0	0,0
<i>Industrirelaterad grundforskning (VR)</i>		3	1,7	3	1,7	3	1,8
Bebyggelse		191	137,6	188	110,4	115	79,7
<i>Uppvärmning, kylning och klimatskal (STEM och FORMAS)</i>		126	98,1	127	75,2	98	57,3
<i>Komponenter och hjälpssystem</i>		32	23,5	28	21,8	17	9,0
<i>Bebyggelse grundforskning/system (VR och FORMAS)</i>		33	16,0	33	13,4	49	21,4
System/Internationellt/mm		111	63,9	125	78,4	163	110,6
<i>Energisystemstudier, m.m.</i>		26	24,0	32	33,7	55	48,6
<i>Övergripande internationellt samarbete (STEM och VR)</i>		85	39,9	93	44,7	108	62,0
Summa		960	846,2	951	844,5	1 026	970,4

¹ STEM (Statens energimyndighet), VR (Vetenskapsrådet), Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande), Vinnova (Verket för Innovationssystem).

Utfallet

Utfallet för samtliga myndigheter med verksamhet inom programmet redovisas i tabell 6.4. Som synes har även utbetalningarna ökat jämfört med tidigare år och uppgick för 2004 till nära 100 miljoner kronor mer än år 2003.

Fördelningen av medel på de olika utvecklingsområdena är ett resultat av den analys och verksamhetsplanering som Energi-myndigheten använder och kan tas som en indikation på hur verksamheten styrs mot

insatser av intresse för det svenska energisystemet och svenskt näringsliv.

Det temaområde som erhåller i särklass störst statligt bidrag är Bränslebaserade energisystem, följt av temaområdet Transporter. Detta förhållande ter sig naturligt mot bakgrund av biobränslenas stora betydelse i det svenska energisystemet och för svensk industri, samt det angelägna i att minska transportsystemets miljö- och klimatpåverkan i kombination med den svenska fordonsindustrins betydelse.

Tabell 6.4 Omfattningen i miljoner kronor av insatserna inom det långsiktiga energipolitiska programmet för de olika myndigheterna

	2002	2003	2004
Natur- och teknikvetenskaplig grundforskning (VR)	52	53	55
Bebyggelse (Formas)	23	19	31
Transporter (Vinnova)	18	10	17
Samverkansprogrammet för miljöanpassad fordonsteknik (Vinnova)	70	55	70
Summa	163	137	173
Statens energimyndighet (STEM)	684	708	766
SUMMA TOTALT	847	845	939

Samfinansiering

Näringslivets finansiering av verksamheten inom det långsiktiga energipolitiska programmet är en tydlig indikation på företagets intresse och kan i viss mån betraktas som ett mått på insatsernas relevans. Den totala volymen av den forsknings-, utvecklings- och demonstrationsverksamhet som stöds av Energimyndigheten uppgick år 2004 till 1 558 miljoner kronor, varav 757 miljoner kronor eller 49 procent utgörs av stöd från företag och branschorganisationer. Näringslivets andel har därmed minskat något från 52 procent år 2003 och 50 procent 2002, men ligger fortfarande högre än under 2001 (46 procent) och 2000 (44 procent).

Tabell 6.5 Energimyndighetens beviljningar respektive företagets eller branschorgans motfinansiering av forskning, utveckling och demonstration för 2002 – 2004

Finansiering	2002	2003	2004
Energimyndigheten	684	708	801
Företag/Branschorganisationer	678	775	757
Summa	1 362	1 483	1 558

Det sammanlagda beslutade stödet för perioden 2002 – 2004 från Energimyndigheten respektive företag/branschorganisationer visas i tabell 6.6. Av denna sammanställning framgår att den sammanlagda projektvolymen fortfarande är störst för temaområdet Bränslebaserade energisystem, men temaområdet Industri är det näst största om man tar hänsyn till näringslivets finansiering.

Temaområdet Transporter har en förhållandevis låg medfinansiering från näringslivet. Detta beror sannolikt bl.a. på att

stora delar av insatserna fokuserar på utveckling av processer för produktion av biodrivmedel, vilket är ett område som i stor utsträckning saknar etablerade aktörer. Det kan även ha betydelse att energiforskningen inriktats på relativt långsiktig forskning och utveckling som komplement till de stora insatser som näringslivet gör i mera tillämpningsnära projekt inom Fordonsforskningsprogrammet och inom Samverkansprogrammet för utveckling av mer miljöanpassade fordon. För temaområdena Bebyggelse samt Elproduktion och kraftöverföring är fördelningen mellan Energimyndighetens och näringslivets finansiering jämnare.

Tabell 6.6 Energimyndighetens beviljningar resp. näringslivets motfinansiering av forskning, utveckling och demonstration fördelat per temaområde för perioden 2002 – 2004

Finansiering under tre årsperioden 2002-2004 (miljoner kronor)	Energi-myndigheten	Näringslivet	Summa
Bränslebaserade Energisystem	680	556	1 236
Transport	423	179	602
Elproduktion/Elteknik	270	408	678
Industri	303	736	1 039
Bebyggelse	273	291	564
System/Internationellt/mm	244	39	283
Summa	2 193	2 209	4 402

Fördelningen av stödmottagare

Tabell 6.7 visar hur av Energimyndigheten beviljade medel fördelats mellan grupper av bidragstagare. Den största mottagarkategorin 2004 är universitet och högskolor med omkring 57 procent. Detta innebär en ökning från år 2003 med nära 10 procentenheter samtidigt som det beslutade stödet till kategorin företag har minskat med ungefär motsvarande andel. Sett över en längre tidsperiod fortsätter trenden med ökad andel finansiering till högskolor och universitet och lägre andel till företag.

Fördelningen av beviljade medel på olika mottagare kan till viss del tas som en indikation på att den eftersträvade utvecklingen av kompetens och kunskap sker såväl inom högskolan som i näringslivet. Trenden kan tyda på att högskolans roll i kompetensutvecklingen ökar. I många fall sker dock en samverkan och en kunskapsöverföring till industrin även i fall där stödmottagaren inte är ett företag, t.ex. inom

kompetenscentra och konsortier. Mot bakgrund av ambitionen att forskning, utveckling och demonstration på energiområdet i högre grad skall leda till kommersialisering av forskningsresultat ger utvecklingen dock anledning till ytterligare analys. Redovisningen av de uppdrag om prioritering av forskningsinsatserna och om operativa delmål, mätbara mål och indikatorer som kan användas för att kvantitativt eller kvalitativt följa upp insatserna (se nedan) kommer att bidra med underlag till sådana överväganden.

Tabell 6.7 Beviljade medel för forskning, utveckling och demonstration 2002 – 2004 fördelade på anslagsmottagare, procent

Anslagsmottagare	2002	2003	2004
Företag	32	22	12
Branschorgan/institut	17	22	23
Universitet/högskolor	44	48	57
Offentliga organ/övriga	4	6	4
Internationella	3	2	4
Summa procent	100	100	100
Summa beviljade medel mnkr	684	708	801

Antal program m.m.

Verksamheten genomförs till stor del i form av forskningsprogram, utvecklingsprogram eller annan programlagd verksamhet. Detta innebär bl.a. att verksamhetens inriktning och genomförande utformas med hjälp av styrgrupper eller motsvarande med representation av avnämarna till resultaten för respektive område. I tabell 6.8 nedan redovisas antalet av Energimyndigheten finansierade forskningsprogram samt utvecklingsprogram och kompetenscentra fördelade på de fem aktuella temaområdena.

Den stora och ökande mängden programlagd verksamhet är en bidragande faktor till säkrandet av verksamhetens relevans och kvalitet.

Tabell 6.8 Antal forskningsprogram med huvudsaklig finansiering från Energimyndigheten fördelat på temaområden, samt antalet utvecklingsprogram och Kompetenscentra (KC) 2002 - 2004

	2002		2003		2004	
	Forskning	UTV./KC	Forskning	UTV./KC	Forskning	UTV./KC
Bränslebaserade energisystem	9	13	9	13	9	14
Transport	2	1	3	2	3	3
Elproduktion och kraftöverföring	2	6	2	6	2	7
Industri	2	7	3	7	3	8
Bebyggelse	3	5	3	5	2	4
Energisystem, allmänt	2	1	2	1	2	1
Summa	20	33	22	34	21	37
Total antal program/KC		53		56		58

* Tabellen är inte fullt jämförbar med föregående år då indelningen reviderats.

Näringslivets deltagande i styrgrupper m.m.

Verksamhetens relevans garanteras till stor del genom representation från näringslivet och andra aktörer i de olika programmens styrgrupper. Den fortsatt stora andelen representanter från näringslivet, branschorganisationer och industriforskningsinstitut tillsammans med en väsentlig representation från universitet och högskolor ger goda förutsättningar för att avnämarnas intressen såväl som verksamhetens kvalitet skall beaktas.

Tabell 6.9 Organisatorisk hemvist för styrgruppers/programråds ledamöter under perioden 2003 – 2004

	2003		2004	
	antal	andel	antal	andel
Näringsliv	180	51%	174	48%
Universitet och Högskola	73	21%	78	21%
FoU-finansiärer, inkl. Energimyndigheten	50	14%	54	15%
Branschorganisationer	23	7%	17	5%
Industriforskningsinstitut	5	1%	14	4%
Myndigheter/Övriga	21	6%	27	7%
Totalt	352	100%	364	100%

Antal examina

För att verksamheten skall bidra till att bygga upp en kompetensbas för omställningen av energisystemet genomförs en stor del av insatserna i form av forskarutbildningsprojekt som avses leda fram till disputation för doktorsgrad eller licentiatexamen. Den vetenskapliga kvaliteten stärks genom den granskning som är förknippad med disputation för doktorsgrad och framläggande av licentiatavhandling.

Tabellen 6.10 redovisar antalet licentiat och doktorsexamina fördelat på temaområden och år. Det framgår att antalet examina stigit under programperioden. Antalet utexaminerade doktorer och licentiat från Energimyndighetens verksamhet var under 2004 sammanlagt 136, vilket innebär en fortsatt ökning från 118 år 2002 och 126 år 2003.

Tabell 6.10 Antal hel/del finansierade licentiat och doktorsexamina 2002 – 2004 fördelat på utvecklingsområde/temaområde

Utvecklingsområde/temaområde	2002		2003		2004	
	Dr.	Lic	Dr.	Lic	Dr.	Lic
Bränslebaserade Energisystem	29	19	28	32	28	21
<i>Uthållig produktion av biobränsle inkl. askåterföring</i>	3	3	3	1	3	2
<i>Avfallsbränslen inkl. biogas</i>	-	-	5	1	1	1
<i>Kraftvärme</i>	22	13	15	27	23	15
<i>Storskalig värmeproduktion</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Vätgasbaserade energisystem</i>	4	3	5	3	1	3
Transport	5	5	12	6	12	7
<i>Produktion av biodrivmedel</i>	3	1	5	1	6	1
<i>Förbränningsmotorer m.m.</i>	-	-	3	2	2	1
<i>Elektriska drivsystem</i>	2	4	4	3	4	5
Elproduktion och Elteknik	15	15	11	17	13	15
<i>Vattenkraft</i>	1	1	2	3	1	1
<i>Vindkraft</i>	-	2	1	4	-	2
<i>Solcellsystem</i>	4	3	3	1	2	-
<i>Kraftöverföring och distribution</i>	10	9	5	9	10	12
Industri	4	7	6	5	7	6
<i>Enhetsprocesser inom industrin</i>	4	7	6	5	7	6
<i>Hjälpssystem inom industrin</i>					-	-
Bebyggelse	5	14		4	9	12
<i>Uppvärmning, kylning och klimatskal</i>	4	12	-	4	9	12
<i>Komponenter och hjälpssystem</i>	1	2	-	-	-	-
System/Internationellt/mm	-	-	3	2	4	2
<i>Energisystemstudier, m.m..</i>	-	-	3	2	4	2
<i>Övergripande internationellt samarbete</i>	-	-	-	-	-	-
Summa	58	60	60	66	73	63
Antal examina totalt	118		126		136	

Jämställdhet

Tabell 6.11 visar fördelningen mellan kvinnor och män av antalet finansierade licentiat och doktorsexamina. Man kan konstatera att andelen kvinnor fortfarande är cirka 26 procent. Andelen kvinnor är något högre bland licentiaterna, medan männen överväger än mer bland dem som disputerar för doktorsgrad. Även om andelen kvinnor är förhållandevis hög mot bakgrund av det relativt få kvinnor som är verksamma på energiområdet kan dock någon ökning inte skönjas.

Tabell 6.11 Finansierade licentiater och doktorsexamina 2002 – 2004 fördelat på kvinnor respektive män, procent av totala antalet finansierade licentiater och doktorsexamina

	2002		2003		2004	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Dr.	74	26	75	25	81	19
Lic.	67	33	73	27	67	33
Dr.+lic.	70	30	74	26	74	26

Genomförda utvärderingar av kvalitet och relevans

Under år 2004 har elva av Energimyndighetens program eller verksamheter utvärderats avseende kvalitet och relevans. Utvärderingarna inom området bränslebaserade energisystem (Energi från avfall 2000 – 2003, Konsortiet för Materialteknik för termiska Energiprocesser KME, forskningsprogrammet Förbränning och förgasning av fasta bränslen för kraftvärmeproduktion, samt Gasturbincentrum) får i allmänhet goda omdömen avseende energirelevans, industrirelevans och vetenskaplig kvalitet. Rent generellt påpekas dock att det saknas en tillräckligt bra strategi för informationsspridning/kommunikation kring resultat från de industrinära satsningarna.

Utvärderingarna av teknikområden kring solet och inom temaområdet Industri (Mineralindustrin – energieffektiv framställning av industrimineralprodukter genom processutveckling, Högtemperaturförbränning (HTAC), samt Stålindustrins värmnings-, bearbetnings- och materialpaket 1999-2003) redovisar generellt positiva resultat. Beträffande vindkraft- och solvärmeverksamheten efterfrågas bättre samverkan med näringslivet och samhället. För vindkraftområdet behöver dessutom verksamhetens fokus ses över. När det gäller geotermiområdet har satsningarna avbrutits eftersom de inte varit tillräckligt kostnadseffektiva.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Klimatinsatserna syftar till att utveckla och ge erfarenheter av Kyotoprotokollets s.k. flexibla mekanismer, särskilt gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling. Detta görs genom att tillsammans med utländska

samarbetsparter utveckla, genomföra och utvärdera investeringsprojekt i andra länder som bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser. Energimyndigheten och tidigare NUTEK har genomfört cirka 65 projekt i de baltiska länderna samt i Ryssland och Polen sedan 1993 inom ramen för pilotfasen för gemensamt genomförande. Dessa projekt har genomförts inom ramen för en försöksverksamhet. Vid Kyotokonferensen 1997 antogs ett protokoll som bl.a. innefattar principer för krediterbara projekt. Kyotoprotokollet anger att de länder som har kvantitativa åtaganden kan uppfyller dessa genom åtgärder inom det egna landets territorium och genom åtgärder tillsammans med andra parter till protokollet utanför landets gränser. De senare slaget av åtgärder i internationellt samarbete och hur resultatet av sådana åtgärder skall tillgodoskrivas deltagarna regleras av bestämmelserna om flexibla mekanismer. Först genom Rysslands ratifikation år 2005 har osäkerheten om Kyotoprotokollets ikraftträdande undanröjts. Ett starkt bidragande incitament till Rysslands ratifikation var utsikterna att erhålla finansiering till angelägna åtgärder på energiområdet genom de flexibla mekanismerna. Osäkerhet om reglernas tillämpning och bristande administrativ kapacitet hos mottagarländerna utgör fortfarande hinder för marknadens utveckling. Försöksverksamheten bedrivs med sikte på att skapa goda rutiner och föredömliga tillämpnings-exempel och därigenom minska marknads-osäkerheten och medverka till att marknaden etableras. Inom Östersjöländernas energisamarbete BASREC skapar etablerandet av en multilateral investeringsfacilitet, i vars styrelse Energimyndigheten representerar Sverige, goda förutsättningar för att genomföra reguljära projekt som uppfyller de villkor som ställs av Kyotoprotokollet och därtill bidrar till kapacitets- och kompetensuppbyggnad i mottagarländerna. Energimyndigheten har under 2004 arbetat med tre projekt rörande gemensamt genomförande avseende fjärrvärme i Rumänien samt vindkraft i Estland. Förberedelser pågår även för projekt i Ryssland. Bristande administrativa resurser i värdländerna har försenat projekten. Myndighetens resultat får mot denna bakgrund beträffande mekanismen gemensamt genomförande anses vara godtagbara. Myndigheten har också i uppdrag att genomföra projekt inom ramen för den s.k.

mekanismen för en ren utveckling. Detta arbete har efter en utdragen inledande process avancerat väsentligt de senaste åren. Den inledande trögheten har i huvudsak berott på att regelverket inom ramen för Kyotoprotokollet inte varit färdigförhandlat och på att FN:s institutionella ramverk och kontrollorgan fortfarande är under utveckling. Ett urval har genomförts och färdiga avtal föreligger nu angående projekt i Brasilien, Indien och förhandlingar förs även med Kina. Hittills har dessa projekt resulterat i ianspråktagande av drygt 100 miljoner kronor av anslaget. Myndigheten uppger att den sammanlagda beräknade utsläppsreduktionen för projektportföljen uppgår till 3,2 miljoner ton koldioxidkvivalenter. Tillsammans med Sveriges andel i PCF och TGF beräknas den totala utsläppsreduktionen uppgå till 5,8 miljoner ton koldioxidkvivalenter. Denna volym motsvarar omkring 1,6 procent av de svenska utsläppen av växthusgaser under perioden 2008-2012 eller cirka 8 procent av utsläppen under ett år. Priset för de utsläppsrätter som avses förvärfvas inriktas på cirka 5 öre/kg koldioxid, vilket kan jämföras med marginalkostnader i Sverige som kan bedömas ligga i intervallet 50 öre – 2 kronor/kg koldioxid. Även jämfört med bedömda priser för utsläppsrätter i EU handelssystem framstår projekten som kostnadseffektiva. Dessa projekt skall även bidra till hållbar utveckling hos värdländerna.

Handel med utsläppsrätter

Under stor skyndsamhet har direktivet för handel med utsläppsrätter (2003/87/EG) transponerats till svensk lagstiftning med sikte på att handel skulle kunna börja i januari 2005. I arbetet med genomförandet av direktivet, upprättandet av administrativa rutiner och utarbetandet av en nationell fördelning av utsläppsrätter till berörda företag har Energimyndigheten jämte Naturvårdsverket och länsstyrelserna haft en rad uppgifter. Energimyndigheten har på regeringens uppdrag i enlighet med EU:s registerförordning (Kommissionens förordning EG nr 2216/2004) upprättat ett nationellt register för handeln som står i direkt förbindelse med kommissionens centrala register och utgör en nödvändig och central del av handelssystemet.

6.4.2 Analys och slutsatser

Energipolitiska åtgärder på kort sikt

Regeringen konstaterar att åtgärderna inom 1997 års kortsiktiga program slutförs under 2005 och att målen vad gäller ökad tillförsel av elproduktion och minskad elanvändning sammantaget har uppnåtts. I syfte att minska elanvändningen för uppvärmningsändamål föreslår regeringen i denna proposition att ett nytt femårigt investeringsstöd införs under 2006-2010 för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus. Regeringen aviserar därutöver sin avsikt att föreslå införandet av ett särskilt investeringsstöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus under 2006-2010.

Riksdagen godkände i juni 2002 regeringens förslag till en kraftigt höjd ambitionsnivå avseende utbyggnaden av förnybar elproduktion. Målet är en ökning med 10 TWh till år 2010 från 2002 års nivå. Sedan den 1 maj 2003 är elcertifikatsystemet i drift och systemet har hittills fungerat väl. Produktionen av el från förnybara energikällor har genom bränslebyten och produktionsökningar i biobränsleldade anläggningar ökat i snabbare takt än vad som förväntats. Nyinvesteringar, i t.ex. vindkraft, kräver dock en större långsiktighet i systemet. För att ytterligare förbättra förutsättningarna för systemets långsiktiga effektivitet, funktion och måluppfyllelse bör därför vissa förändringar göras. Förslag på sådana förändringar (Ds 2005:29) har skickats ut på remiss. Exempelvis föreslås en förlängning av systemet till år 2030 och ett nytt mål för användningen av el från förnybara energikällor om 15 TWh till år 2016. Därutöver föreslås ändringar som möjliggör en internationell handel med elcertifikat. Regeringen avser återkomma med en proposition om utvecklingen av elcertifikatsystemet. Regeringen kommer också att se över möjligheterna till en förändring av reglerna för tillståndsgivning vad beträffar vindkraften för att detta inte skall vara ett hinder i att nå målet för förnybara energikällor. Regeringen konstaterar att i stort sett samtliga medel som avsatts inom ramen för 2002 års energipolitiska program för stöd till marknadsintroduktion av vindkraft är uppbundna av fattade beslut. I syfte att möjliggöra ytterligare havs- och fjällbaserade vindkraftsparkar avser regeringen föreslå att

stödet förlängs i ytterligare fem år fr.o.m. 2008 med sammanlagt 350 miljoner kronor.

Regeringen konstaterar med tillfredsställelse att samtliga landets 290 kommuner bedriver kommunal energirådgivningsverksamhet och att intresset för rådgivningsverksamheten fortsatt är betydande hos allmänheten. Regeringen välkomnar kommissionens presenterade grönbok om energieffektivisering som kan skapa förutsättningar för ett samlat europeiskt initiativ om energieffektivisering. Det är dock angeläget att effektiviseringsåtgärder är kostnadseffektiva och att marginalkostnaden för genomförande på nationell basis beaktas. Regeringen konstaterar att lagstiftningsarbetet inom EU fortsätter att i hög utsträckning påverka utformningen av åtgärderna för att främja en effektivare energianvändning. Genomförandearbetet av bl.a. EG-direktivet (2002/91/EG) om byggnaders energiprestanda kommer även under 2006 att kräva att betydande resurser inom ramen för anslagen avseende en effektivare energianvändning tas i anspråk. Regeringen avser återkomma med förslag till hur EG-direktivet om byggnaders energiprestanda liksom det s.k. kraftvärmedirektivet skall genomföras i Sverige. Under 2006 kommer även genomförandearbete avseende EG-direktivet (2005/32/EG) om ekodesignkrav på energianvändande produkter att pågå. Vidare bör utredningsinsatserna vid Energimyndigheten för att analysera förutsättningarna för s.k. vita certifikat för att främja ökad energieffektivitet fortsätta också under 2006.

Ett långsiktigt uthålligt energisystem

Den energikommission som tillkallades 1994 konstaterade i sitt slutbetänkande (SOU 1995:139) att forskning och utveckling är en förutsättning för att möjliggöra en ekologiskt hållbar tillväxt och att energiforskningen bör ges större resurser.

Genom 1997 års energipolitiska beslut initierades mot denna bakgrund en målmedveten satsning på forskning, utveckling och demonstration som bas i den långsiktiga strategin för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem. Insatsernas mål har varit att sänka kostnaderna för och introducera ny energiteknik baserad på förnybara energislag.

Den s.k. LångEn-utredningen (N 2002:07) om det långsiktiga energipolitiska programmet har granskat och utvärderat verksamheten inom 1997 års långsiktiga energipolitiska program i sin helhet. Slutbetänkandet (SOU 2003:80) överlämnades den 2 september 2003. Utredaren redovisar där sin uppfattning att programmet fungerat tämligen väl vad gäller inriktning, kvalitet och relevans och att programmets mål till stor del uppfyllts. Således har verksamheten enligt utredaren bidragit till målen att sänka kostnaderna för och introducera ny energiteknik baserad på förnybara energislag, att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna och i näringslivet, att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin samt ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen. Däremot kan man enligt utredaren inte hävda att verksamheten på ett signifikant sätt har bidragit till Sveriges möjligheter ”att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering”.

Verksamheten under 2004 utgör en fortsättning av de insatser utredaren granskat. Åtterrapporeringen har som tidigare skett i enlighet med den plan för utvärdering som lades fast i skrivelsen Ds 2000:14 *Plan för uppföljning och utvärdering av 1997 års energipolitiska program* och har fokuserats på statistik, beskrivningar och karaktärisering av den verksamhet som erhållit stöd.

Myndigheternas olika forsknings- och utvecklingsprogram har under 2004 fullföljts enligt plan. Under året har ett antal resultatsammanställningar, kunskapsöversikter och synteser sammanställts, vilka ger en god bild av erhållna resultat på olika områden. Särskilt inom området ”Utsläpp och luftkvalitet” har ett stort antal sammanfattningar visat på uppnådda resultat och pekat ut de kunskapsluckor som bör fyllas. Sammantaget kan sägas att den utveckling mot ökad aktivitet och ökade resultat som kunnat observeras sedan programperiodens start fortsatt.

Regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2005 samma bedömning som LångEn-utredningen och konstaterade att verksamheten inom 1997 års långsiktiga program vad gäller

inriktning, kvalitet, relevans och organisation fungerat tämligen väl samt att programmets mål till stora delar uppfyllts. Denna övergripande bedömningen kvarstår. Verksamheten har inte i tillräcklig utsträckning lett till nya produkter och processer som kunnat introduceras på marknaden, men uppfyllelsen av övriga mål inom området är överlag god.

Samtidigt har 2004 varit det sista året inom ramen för 1997 års långsiktiga energiforskningsprogram, varför en del av myndigheternas forsknings- och utvecklingsprogram avslutats under året. En stor mängd beslut har tagits mot bakgrund av de neddragningar av budgeten och de förändringar som aviserades i budgetpropositionen för 2005. Det ansvar kring energiforskning kring bebyggelse, transporter och grundforskning som tidigare legat på Formas, Vinnova respektive Vetenskapsrådet kom från och med 2005 att vila på Energimyndigheten.

Genom beslut om budget för 2005 (prop. 2004/05:1, bet. 2004/05:NU3, rskr. 2004/05:120) angavs de ekonomiska ramarna och de övergripande målen för fortsatta långsiktiga energipolitiska insatser under perioden 2005 – 2011. Den anvisade budgeten för fortsatta insatser kring forskning, utveckling och demonstration på energiområdet uppgick till 440 miljoner kronor per år, eller totalt 3 080 miljoner kronor för en sjuårsperiod med början den 1 januari 2005. Genom den ekonomiska vårpropositionen 2005 anvisas ytterligare 100 miljoner vardera året 2006 och 2007 för att nuvarande program inom energiforskningen, inbegripet insatser kring förnybara energikällor såsom solenergi, bioenergi och vindkraft, ska kunna fullföljas. Den sammanlagda nivån för insatser under den sjuåriga perioden 2005 till 2011 skulle därmed uppgå till 3 280 miljoner kronor, motsvarande omkring 62 procent av budgeten under tidigare sjuårsperiod. Även om den ursprungligen aviserade neddragning därmed mildrats något har Energimyndigheten redan under 2004 måst genomföra hårda prioriteringar. Vissa aktiviteter har avslutats eller fått kraftigt minskade resurser.

Regeringen konstaterade i budgetpropositionen för 2005 att statliga insatser för forskning, utveckling och demonstration på energiområdet är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för omställningen till ett hållbart energisystem. Regeringen såg dock

liksom utredaren behov av förbättringar såväl vad gäller själva forsknings- och utvecklingsverksamheten som när det gäller att skapa förutsättningar för att resultaten skall kunna omsättas i produkter och tjänster inom energisystemet. De fortsatta långsiktiga energipolitiska insatserna bör enligt regeringens bedömning präglas av en ökad prioritering och koncentration av resurserna samt till att öka ambitionsnivån när det gäller att omsätta resultaten från forsknings- och utvecklingsinsatser på energiområdet i kommersiella produkter, som kan bidra till såväl omställningen till ett hållbart energisystem som till Sveriges ekonomiska tillväxt.

Möjligheterna att med forskning, utveckling och demonstration främja en omställning av energisystemet beror till avgörande del av samverkan med näringslivet, och av näringslivets intresse av att omsätta resultaten från forskningsverksamhet i kommersiella produkter och tjänster. Energimyndighetens strategiarbete baseras på en marknadsfokuserad omvärldsanalys som omfattar bedömningar av marknadspotentialer och komparativa fördelar inom det svenska innovationssystemet.

Intresset för forskning utveckling och demonstration och efterfrågan på ny energiteknik påverkas i hög grad av nya nationella och internationella styrmedel. Systemet med elcertifikat, handel med utsläppsrätter och utformningen av energiskatter påverkar verksamheten i hög grad. Ökat producentansvar, ökad materialåtervinning, deponiskatt samt deponiförbud för brännbart avfall och biologiskt nedbrytbart avfall påverkar möjligheterna till såväl materialåtervinning som energiutvinning. Det program för energi-effektivisering (PFE) som införts 2005 förväntas driva på utveckling mot effektivare energianvändning i energiintensiva företag som i sina industriella verksamheter använder el i tillverkningsprocessen. Kraftfulla internationella satsningar, exempelvis kring Vätgasbaserade energisystem, påverkar också förutsättningarna för svensk forskning på området. Utredningen om förnybara fordonsbränslen (M 2003:2) lämnade i januari 2005 slutbetänkandet *Introduktion av förnybara fordonsbränslen* (SOU 2004:133), där ökade FoU-insatser kring s.k. andra generationens biodrivmedel förordas. Genomförandet av EU:s sjätte ramprogram för forskning och utveckling, och planeringen och

uppstarten av det sjunde ramprogrammet kommer att ha stor inverkan på den svenska energiforskningen.

Som tidigare nämnts gavs Energimyndigheten redan genom regleringsbrevet för 2004 i uppdrag att senast den 31 oktober 2004 redovisa hur en fokusering av insatserna för forskning, utveckling och demonstration på energiområdet konkret bör ske. Utgångspunkter för myndighetens analys har varit den nya omfattningen och de nya mål för energiforskningsprogrammet som fastlagts genom beslut om budget för 2005 (prop. 2004/05:1), målen för energipolitiken, den s.k. LångEntredningens betänkande (SOU 2003:80) och Sveriges komparativa fördelar med avseende på resurser, näringsliv och kompetens.

Uppdraget redovisades genom rapporten *FOKUS – Prioritering och fokusering av satsningar på forskning, utveckling och demonstration på energiområdet* (ER 29:2004). Rapporten framhåller att staten genom Energimyndigheten bör satsa på energiforskning av hög kvalitet och hög energirelevans, områden där hög utväxling av insatta resurser kan åstadkommas genom samverkan med andra finansiärer, branscher och där svensk forskning är internationellt konkurrenskraftig. Sverige bör satsa på områden där våra behov och resurser ger oss fördelar i förhållande till omvärlden och prioritera ned områden där omvärldens satsningar är mycket stora och där Sverige saknar jämförbara fördelar. Styrmedels inverkan på möjligheten till marknadsintroduktion och internationell, såväl som nationell, marknadstillväxt skall också beaktas i valet av prioriterade områden. Sex tänkbara områden att prioritera pekades ut i rapporten, liksom några områden som vore mer lämpade som bevakningsområden.

Energimyndigheten redovisade även den 1 juni 2004 en kartläggning av potentiella nischmarknader för solceller och förslag till åtgärder för att främja introduktionen av solceller, bl.a. i form av demonstrationsprojekt.

Arbetet med utformningen av de långsiktiga energipolitiska insatserna fortsätter. Genom regleringsbrevet för 2005 gavs Energimyndigheten i uppdrag att senast den 1 november 2005 redovisa den fortsatta konkretiseringen och tillämpningen av de kriterier för prioritering som redovisats inom FOKUS-projektet. Samma datum skall myndigheten redovisa operativa delmål, mätbara

mål och indikatorer som kan användas för att kvantitativt eller kvalitativt följa upp insatserna. Regeringen avser återkomma om den närmare utformningen av fortsatta långsiktiga energipolitiska insatser på basis av dessa underlag.

Omställningen till ett långsiktigt uthålligt energisystem är en väsentlig del av en hållbar utveckling. Investeringar i teknik och infrastruktur på energiområdet behöver i ökad utsträckning styras mot långsiktigt hållbar, effektiv teknik med låg klimatpåverkan och med mindre känslighet för ett stigande oljepris. I detta sammanhang är insatser kring forskning, utveckling och demonstration för ett hållbart energisystem av stor betydelse som en av flera insatser i samverkan med exempelvis internationella regelverk, och marknadsbaserade, icke snedvridande styrmedel såsom t.ex. elcertifikat och handel med utsläppsrätter.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen i denna proposition en förstärkning av insatserna kring forskning, utveckling och demonstration på energiområdet med 270 miljoner kronor per år under 2006 och 2007, samt med 370 miljoner kronor under 2008.

Regeringen avser återkomma kring den närmare utformningen av dessa insatser mot bakgrund av Energimyndighetens redovisningar av ovan nämnda uppdrag. Regeringen gör dock bedömningen att denna förstärkning ger goda möjligheter att öka ambitionen överlag och på områden av särskilt intresse utifrån vad som framkommer av Energimyndighetens arbete. Förstärkningen bör bl.a. innebära möjligheter att höja ambitionen kring kommersialisering av forskningsresultat i linje med de vad som anförts i budgetpropositionen för 2005 och ovan, och för att stödja de energipolitiska initiativ och prioriteringar som nu genomförs eller föreslås på annat ställe i denna proposition.

Ett område av stort intresse är utnyttjande av biomassa för produktion av drivmedel och kraftvärme. Genom förgasning av biomassa, avfall eller svartlut från pappersindustrin är det möjligt att via s.k. syntesgas producera flera olika slag av drivmedel. Samtidigt, eller i stället, kan kraft och värme erhållas. Regeringen konstaterar att det inom några år kan komma att bli aktuellt att utveckla och demonstrera sådan teknik i full skala. Regeringen bedömer därför att sammanlagt 150 miljoner kronor av den föreslagna förstärkningen under perioden 2006-

2008 skall användas för att främja utvecklings- och demonstrationsprojekt inom området produktion av biodrivmedel och förgasning av biomassa, svartlut eller avfall.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser ingår som en viktig del i strategin för minskad klimatpåverkan från energisektorn. Energimyndighetens och Prototype Carbon Funds insatser har gett betydelsefulla erfarenheter, och har i praktiken visat att det finns betydande samhällsekonomiska vinster med internationellt samarbete mot klimatpåverkan.

Regeringen kan dock konstatera att genomförandet för de energipolitiskt motiverade internationella klimatåtgärderna har varit lägre och försenats i förhållande till vad som inledningsvis förutsattes. Den oklarhet som länge rått kring det internationella regelverket för projektredovisning samt för beräkningen och tillgodoräkandet av åstadkomna utsläppsminskningar har fördröjt projektens genomförande. Det avtal som träffats av Östersjöländerna för att göra regionen till ett försöksområde kan bli en katalysator för betydande aktivitet. En viktig stimulerande faktor är också genomförandet av EU:s direktiv om utsläppshandel och därtill kopplade projektaktiviteter. Osäkerheten om utsikterna för framtida klimatåtaganden, för utsläppshandel och projekt efter 2012 har å andra sidan i ökad grad kommit i förgrunden. Fortsatta och fördjupade åtgärder mot klimatpåverkan är angelägna och flexibla mekanismer bedöms vara viktiga element för internationellt samarbete även i en internationell överenskommelse avseende tiden efter 2012. Regeringen bedömer att arbetet med att utveckla Kyotoprotokollets flexibla mekanismer är angeläget och bör stärkas. Föredömliga statliga insatser bilateralt och multilateralt medverkar till förutsägbara och pålitliga processer och rutiner etableras för projektmekanismerna. Härigenom kan de företagsekonomiska riskerna inom den privata sektorn reduceras och en reguljär marknad komma till stånd. Energimyndigheten skall genomföra nya projekt i detta syfte. Myndigheten skall också inom ramen för sitt

uppdrag som nationell expertmyndighet på området bistå svenska företag vilka efter hand skall ta ett allt större ansvar för tillämpning av de projektbaserade mekanismerna inom ramen för den europeiska utsläppshandeln.

Det fortsatta arbetet med att utveckla mekanismerna bör även utgå från de betingelser som ges av länkningen av projektmekanismerna till den kommande utsläppshandeln inom det utvidgade EU. Vidgade aktiviteter på CDM- och JI- områdena är en viktig förutsättning för att engagera utvecklingsländerna och Ryssland i en fortsatt internationell klimatsamverkan bortom år 2012 då de kvantitativa åtagandena i Kyotoprotokollet löper ut. Utsläppshandelsdirektivet förutser även möjligheten av en koppling till andra system för handel med utsläppsrätter. En utveckling av mekanismerna i sådan riktning kan avsevärt förbättra systemets funktion. Inom ramen för de internationella klimatinsatser som handelssystemet aktualiserar bör medel avsättas för förberedelser, analys och utvecklingsarbete samt information inför bl.a. dessa utsikter. Inom ramen för anslaget bör Sverige även bidra till det internationella samarbetet och när det gäller att utveckla registrering, verifiering och utvidgning av mekanismernas funktion. I det s.k. kontrollstationsuppdraget har Energimyndigheten och Naturvårdverket gemensamt föreslagit att ett fortsatt och utökat statligt stöd skall ges för arbetet med de projektbaserade mekanismerna under perioden 2005-2012. Fortsatta insatser kan utöver utsläppsminskningar även bidra till internationell spridning av svensk energi- och miljöteknik och skapa en vidare marknad för svenska företag på området och därigenom stärka sysselsättningen i dessa företag.

6.5 Deltagande i GRETA International Limited

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att bli delägare i GRETA International Limited.

Skälen för regeringens förslag: Statens energimyndighet har ansvaret för kontoföringen av utsläppsrätter i Sverige inom ramen för EU:s handelssystem för utsläppsrätter avseende

koldioxid. För att fullgöra denna uppgift har myndigheten tidigare tecknat licensavtal med brittiska regeringen om viss IT-programvara. Den brittiska regeringen har därefter beslutat att bilda ett särskilt bolag som övertagit rättigheterna till IT-programvaran och licenstagarna har erbjudits ingå som delägare för att säkra den fortsatta utvecklingen av programvaran. I syfte att även i fortsättningen få tillgång till programvaran och tillse att utformningen passar svenska behov kan regeringen, genom Statens energimyndighet, därför komma att ingå i ett konsortium för denna gemensamma verksamhet i form av ett aktiebolag. Medverkan består i sådant fall i att man tecknar en aktie för 1 GBP. Deltagandet är att likställa med ett medlemskap i en förening som utför uppgifter till förmån för dess medlemmar. Den ekonomiska risken begränsar sig till insatsen. Regeringen bör därför bemyndigas att vid behov bli delägare i GRETA International Limited.

6.6 Politikens inriktning

De långsiktiga energipolitiska insatserna kring forskning, utveckling och demonstration inriktas mot att sänka kostnader för, och främja introduktionen av, ny energiteknik baserad på förnybara energislag eller teknik och metoder för effektiv och säker tillförsel, distribution och användning av energi, samt att genom internationellt samarbete och omvärldsbekantning bygga upp en bild av utvecklingen och forskningsfronten vad gäller teknik, metoder och tjänster på energiområdet så att relevanta lösningar kan införas i det svenska energisystemet.

Verksamheten inriktas även mot att inom energiområdet skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv, inklusive producenter av förnybar energi, och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin samt att forskning, utveckling och demonstration skall prioriteras och genomföras så att nyttiggörandet av resultaten för kommersialisering och marknadsintroduktion underlättas. Regeringen bedömer att ökade resurser krävs för insatserna rörande forskning, utveckling och demonstration i syfte att bidra till ett långsiktigt uthålligt energisystem. För 2006

föreslås att anslaget för energiforskning utökas med sammanlagt 370 miljoner kronor.

2002 års energipolitiska riksdagsbeslut innebar en delvis ny inriktning på åtgärder för att främja förnybar elproduktion och effektivare energianvändning. Vad gäller el producerad från förnybara energikällor fastställde riksdagen målet att användningen skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till 2010 (bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). Riksdagen godkände i april 2003 regeringens förslag till lag om elcertifikat (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6, rskr. 2002/03:133) och systemet trädde i kraft den 1 maj 2003. Elcertifikatsystemet syftar till att uppnå det uppställda målet för förnybar el samtidigt som teknikutveckling stimuleras och kostnaderna hålls nere. Elcertifikatsystemet ersatte huvuddelen av de tidigare stöden till den förnybara elproduktionen. För att stimulera till en fortsatt positiv utveckling av vindkraften, som är ett förnybart energislag som har betydande potential och under de senaste åren uppvisat en väsentlig teknisk utveckling, har ett antal kompletterande åtgärder införts.

Elcertifikatsystemet infördes den 1 maj 2003. Regeringen bedömer, bl.a. baserat på de utredningar som Energimyndigheten genomfört under 2004, att erfarenheterna av systemet överlag är goda och att systemet har fungerat väl. För att ytterligare förbättra förutsättningarna för systemets långsiktiga effektivitet, funktion och måluppfyllelse bör dock ett antal förändringar genomföras. Sådana förändringar presenterades i departementsskrivelsen *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29). Därutöver avser regeringen föreslå att det särskilda stödet för marknadsintroduktion av vindkraft förlängs i ytterligare fem år fr.o.m. 2008 med 70 miljoner per år. Dessutom kommer regeringen att anmäla till EU-kommissionen att Sverige avser att bibehålla miljöbonusen för havsbaserad vindkraft i 20 år.

Vad gäller åtgärder för en effektivare energianvändning är syftet med åtgärderna att stimulera användningen av befintlig energieffektiv teknik och främja introduktion av ny energieffektiv teknik. Detta görs genom informations- och kunskapsspridning, i samarbete med kommunal, regional och central nivå, samt genom att stimulera till miljöanpassad produktutveckling. Insatserna för effektivare energianvändning och teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik

inom 2002 års energipolitiska program fortsätter. Ett särskilt program för energieffektivisering i energiintensiv industri trädde i kraft den 1 januari 2005 (prop. 2003/04:170, bet. 2004/05:NU7, rskr. 2004/05:90). Programmet syftar till att främja en effektiv energianvändning i den energiintensiva industrin samtidigt som industrins konkurrenskraft värnas. Regeringen avser att återkomma med förslag till ett system för energideklarationer av byggnader i enlighet med EG-direktivet om byggnaders energiprestanda. Vidare förbereds ett samlat nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande som planeras att presenteras under våren 2006.

Ett särskilt stöd för att främja investeringar i energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler med offentlig verksamhet trädde i kraft den 15 maj 2005. Sammantaget har 2 miljarder kronor avsatts för stödet under perioden 2005-2007. Vidare föreslås i denna proposition ett femårigt stöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus i syfte att minska elanvändningen för uppvärmning och bidra till att minska behovet av

effekt under höglastperioder. Stödet föreslås omfatta 1,5 miljarder kronor under perioden 2006-2010. Därutöver aviseras ett femårigt stöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus i syfte att minska oljeanvändningen för uppvärmningsändamål. Stödet bedöms omfatta 0,5 miljarder kronor under perioden 2006-2010.

De energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatserna är inriktade i enlighet med de riktlinjer som fastställdes av riksdagen 1997. En begränsning av utsläppen av växthusgaser bör karakteriseras av kostnadseffektiva insatser såväl nationellt som internationellt. Internationellt samarbete är nödvändigt för att effektivt och uthålligt motverka klimatförändringar. Insatser på energiområdet är avgörande. Former för internationellt samarbete anges bl.a. i de s.k. flexibla mekanismerna i Kyotoprotokollet. Enligt protokollet kan dess parter uppfylla sina åtaganden dels genom åtgärder inom det egna landets gränser dels utomlands i internationellt samarbete. Inom EU har ett system för handel med utsläppsrätter upprättats som huvudsakligen inriktats på energisektorn.

7 Förslag

7.1 Budgetförslag

7.1.1 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tabell 7.1 Anslagsutveckling 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Utfall	148 058	Anslags-sparande	485
2004	Utfall	148 058	Anslags-sparande	485
2005	Anslag	189 205 ¹	Utgifts-prognos	186 594
2006	Förslag	193 780		
2007	Beräknat	197 082 ²		
2008	Beräknat	200 512 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 193 950 tkr i 2006 års prisnivå.

³ Motsvarar 193 950 tkr i 2006 års prisnivå.

Anslaget är avsett att finansiera Energimyndighetens förvaltningskostnader. I dessa kostnader ingår även Energimarknadsinspektionens verksamhet. Myndighetens beredskapsverksamhet redovisas under utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*. Förvaltningskostnaderna uppgick till 148 miljoner kronor för 2004, vilket var knappt 2 miljoner kronor högre än anslagsnivån och finansierades genom anslags-sparande. Under 2003 uppgick förvaltningskostnaderna till 140 miljoner kronor.

Därtill finansierar Energimyndigheten sina kostnader för planering, uppföljning och utvärdering av de energipolitiska programmen genom de s.k. programanknutna kostnaderna, som belastar anslagen för de olika åtgärderna inom de energipolitiska programmen. De

programanknutna kostnaderna har ökat i takt med att verksamhetsvolymen ökat.

Tabell 7.2 Utvecklingen av de samlade förvaltningskostnaderna vid Statens energimyndighet

Miljoner kronor

Anslag	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	Utfall 2003	Utfall 2004	Prognos 2005
Förvaltningsanslag (35:1/A2)	135	131	127	140	145	187
Programanknutna kostnader	61	79	85	101	136	95
Summa	196	210	212	241	281	282

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 7.3 Offentligrättslig verksamhet vid Statens energimyndighet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkter kostnader)
Utfall 2004	182 337	2 709	3 661	- 952
Prognos 2005	22 000	2 910	3 500	-590
Budget 2006	15 000	4 550	4 550	0

Energimyndigheten disponerar avgifter för tillsyn enligt naturgaslagen (2000:599). Vidare disponerar Energimyndigheten sedan 2003 avgifter för elanvändare som registrerar sig för att frivilligt hantera kvotplikten enligt lagen (2003:113) om elcertifikat. Från och med 2005 disponerar Energimyndigheten även avgifter enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter avseende kontoföring för de som frivilligt ansluter sig till handelssystemet. Under

2004 var avgiftsintäkterna väsentligt högre än normalt, vilket förklaras av tillfälligt höga intäkter från kvotpliktsavgifter enligt lagen (2003:113) om elcertifikat, vilka beräknas uppgå till ca 15 miljoner kronor under 2005.

Tabell 7.4 Uppdragsverksamhet vid Statens energimyndighet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2004 (varav tjänsteexport)	1 093	1 093	0
Prognos 2005 (varav tjänsteexport)	500	500	0
Budget 2006 (varav tjänsteexport)	1 000	1 000	0

Energimyndighetens uppdragsverksamhet avser främst mindre analysuppdrag beställda av andra myndigheter samt viss handläggning av ansökningar inom klimatinvesteringsprogrammen (KLIMP).

Regeringens överväganden

Energimyndigheten är central förvaltningsmyndighet för frågor om användning och tillförsel av energi. Regeringen bedömer att Energimyndigheten förvaltat sin verksamhet på ett kostnadseffektivt sätt och att myndigheten har en god måluppfyllelse av uppställda mål för verksamheten.

Energimyndigheten har påbörjat ett arbete med att utveckla och förbättra statistiken avseende industrins energianvändning för att tillgodose bl.a. de krav som Kyotoprotokollet ställer. Denna statistik har tidigare ingått i Statistiska centralbyråns ansvarsområde men har övergått till Energimyndigheten som ansvarig myndighet för den officiella energistatistiken. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att Energimyndigheten bör tillföras 1 000 000 kronor per år i utökade resurser. Samtidigt minskar anslaget 1:5 *Statistiska centralbyrån* med 500 000 kronor.

Energimyndigheten har under 2005 fått i uppdrag att vara nationell expertmyndighet avseende de projektbaserade mekanismerna under Kyotoprotokollet. I detta ingår bl.a. att vara ansvarig myndighet avseende mekanismen för ren utveckling (CDM) och ha funktionen

som fokuspunkt för projekt avseende gemensamt genomförande (JI). Regeringen bedömer med anledning av detta att Energimyndigheten bör tillföras 1 400 000 kronor per år i utökade resurser för de tillkommande uppgifterna.

Anslaget minskar vidare med 1 129 000 kronor fr.o.m. 2006 till följd av en generell reduktion med 0,6 procent av företrädesvis anslag avsedda för förvaltnings- eller investeringsändamål.

Regeringen föreslår att 193,8 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 197,1 miljoner kronor för 2008 och 200,5 miljoner kronor.

Tabell 7.5 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	188 205	188 205	188 205
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 150	7 256	10 658
Beslut	925	1 113	1 132
Överföring till/från andra anslag	500	508	517
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	193 780	197 082	200 512

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2005 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

7.1.2 35:2 Insatser för effektivare energianvändning

Tabell 7.6 Anslagsutveckling 35:2 Insatser för effektivare energianvändning

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2004	Utfall	127 159		34 129
2005	Anslag	166 000 ¹	Utgifts-prognos	160 391
2006	Förslag	168 000		
2007	Beräknat	136 000		
2008	Beräknat	3 000		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/2005:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget avser bidrag för kommunal energirådgivning, utbildning av och information till energirådgivare samt stöd till regionala energikontor. Anslaget avser även insatser för informationsspridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder, vissa utredningsinsatser samt utbildning om energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för provning, märkning och certifiering av energianvändande utrustning. Vidare får anslaget användas för administrationskostnader knutna till det särskilda stödet enligt förordningen (2005:205) om stöd till investeringar i energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet samt för stödet avseende konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus.

Utfallet under 2004 uppgick till 127 miljoner kronor, vilket var 9 miljoner kronor lägre än anslagsnivån. Anslagssparandet förklaras till stor del av beslutade men ännu ej utbetalade bidrag.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2006 besluta om åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter om högst 105 miljoner kronor för 2007.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår med anledning av förslaget i avsnitt 7.1.9 om ett särskilt investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus att anslaget utökas med 4 miljoner kronor 2006, 3 miljoner 2007 och 3 miljoner kronor för 2008 för att finansiera de tillkommande administrationskostnaderna vid berörda myndigheter. Boverket, länsstyrelserna, Skatteverket och Statens energimyndighet skall enligt förslaget administrera stödet. Regeringen föreslår att 168 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 136 miljoner kronor och för 2008 beräknas 3 miljoner kronor.

Tabell 7.7 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:2 Insatser för effektivare energianvändning

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	166 000	166 000	166 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	2 000	-30 000	-163 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	168 000	136 000	3 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 7.8 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:2 Insatser för effektivare energianvändning

Tusental kronor

	Utfall 2004	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Utestående åtaganden vid årets början	-	-	180 000	105 000	-
Nya åtaganden	-	180 000	15 000	-	-
Infriade åtaganden	-	-	-90 000	-105 000	-
Utestående åtaganden vid årets slut	-	180 000	105 000	0	0
Erhållet/förslaget bemyndigande		180 000	105 000		

7.1.3 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Tabell 7.9 Anslagsutveckling 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2004	Utfall	27 320		Anslags-sparande	80 090
2005	Anslag	85 000 ¹		Utgifts-prognos	82 379
2006	Förslag	65 000			
2007	Beräknat	65 000			
2008	Beräknat	-			

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/2005:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget avser bidrag till teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt kompletterande stöd till marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. För att täcka in alla led i detta arbete ges även kompletterande stöd för marknadsintroduktion av energieffektiv teknik, t.ex. för expansion av fjärrvärmenäten. Anslaget får även användas för informations-, utvecklings- och demonstrationsinsatser avseende konvertering mellan olika system för uppvärmning. Vidare används anslaget för stöd till investeringar i solvärme och genomförandet av EG-rättsakter inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete.

Utgifterna under 2004 uppgick till 27 miljoner kronor, vilket var 22 miljoner kronor lägre än anslagsnivån. Förordningen (2003:564) som reglerar bidragen under anslaget kunde, till följd av fördröjningar med anledning av Europeiska

kommissionens godkännande av stödets förenlighet med statsstödsreglerna, träda i kraft först den 1 oktober 2003. Föreningen i ikraftträdandet av stödet förklarar i huvudsak det uppkomna anslagssparandet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2006 besluta om åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter om högst 65 miljoner kronor för 2007.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 65 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 65 miljoner kronor.

Tabell 7.10 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	85 000	85 000	85 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-20 000	-20 000	-85 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	65 000	65 000	-

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 7.11 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Tusental kronor

	Utfall 2004	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Utestående åtaganden vid årets början		42 909	87 909	65 000	-
Nya åtaganden		59 000	26 000	-	-
Infriade åtaganden		-14 000	-48 909	-65 000	-
Utestående åtaganden vid årets slut		87 909	65 000	0	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande		130 000	65 000		

7.1.4 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tabell 7.12 Anslagsutveckling 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

År	Slagslag	Beräknat	Anslags- sparande	Utfall
2004	Utfall	52 110	Anslags- sparande	56 428
2005	Anslag	100 000 ¹	Utgifts- prognos	84 364
2006	Förslag	89 400		
2007	Beräknat	49 400		
2008	Beräknat	70 000		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/2005:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget får användas för bidrag till teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar.

Utgifterna under 2004 uppgick till 52 miljoner kronor, vilket var 8 miljoner kronor lägre än anslagsnivån. Anslagssparandet förklaras främst av de fördröjningar som skett med anledning av att Europeiska kommissionens godkännande av stödets förenlighet med statsstödsreglerna dragits ut i tiden och kunde erhållas så att stödförordningen (2003:564) kunde träda i kraft först den 1 oktober 2003. Vidare fattades beslut om huvuddelen av anslaget först under hösten 2004. Anslagssparandet är till största delen uppbundet av dessa beslut.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2006 besluta om åtaganden som inklusive tidigare

Tabell 7.14 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	Utfall 2004	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Utestående åtaganden vid årets början		212 000	134 000	100 000	50 000
Nya åtaganden		-	66 000	-	-
Infriade åtaganden		-78 000	-100 000	-50 000	-50 000
Utestående åtaganden vid årets slut		134 000	100 000	50 000	0
Erhållet/föreslaget bemyndigande		140 000	100 000		

gjorda åtaganden medför utgifter om högst 50 miljoner kronor för 2007 och med 50 miljoner kronor för 2008.

Regeringens överväganden

Regeringen har för avsikt att föreslå en förlängning av det nuvarande programmet med ytterligare fem år under perioden 2008-2012 om 70 miljoner kronor per år.

Anslaget minskas med 600 000 kronor under 2006 till följd av en generell reduktion med 0,6 procent av företrädesvis anslag avsedda för förvaltnings- eller investeringsändamål. Regeringen föreslår att 89,4 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 49,4 miljoner kronor och för 2008 70 miljoner kronor.

Tabell 7.13 Härledning av anslagsnivån 2006-2008, för 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	100 000	100 000	100 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-10 600	-50 600	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	89 400	49 400	70 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

7.1.5 35:5 Energiforskning

Tabell 7.15 Anslagsutveckling 35:5 Energiforskning

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2004	Utfall	536 109		169 709
2005	Anslag	440 000 ¹	Utgifts- prognos	484 350
2006	Förslag	815 100		
2007	Beräknat	829 884 ²		
2008	Beräknat	842 396 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/2005:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

² Motsvarar 815 100 tkr i 2006 års prisnivå.

³ Motsvarar 811 423 tkr i 2006 års prisnivå.

Anslaget används för att finansiera forsknings-, utvecklings- och demonstrationsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energilag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Anslaget används även för vissa utrednings- och utvärderingsinsatser inom energiområdet samt svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingsamarbete. Vidare får anslaget användas för att finansiera medlemsavgifter till vissa internationella organisationer inom energiområdet, såsom Energistadgekonferensen.

Utfallet under 2004 uppgick till 536 miljoner kronor, vilket var 90 miljoner kronor högre än anslagsnivån. Det högre utfallet förklaras främst av utbetalning av tidigare beslutade medel för fleråriga projekt som slutförts under den senare delen av programperioden.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår bemyndigas att under 2006 besluta om åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 779

miljoner kronor för 2007 och 825 miljoner kronor för åren 2008 – 2010.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att utvecklingen av förnybara energikällor och en effektivare energianvändning behöver stimuleras ytterligare i syfte att bidra till omställningen till ett långsiktigt uthålligt energisystem. För att nuvarande program inom energiforskningen, inbegripet insatser kring förnybara energikällor såsom solenergi, bioenergi och vindkraft, skall kunna fullföljas och för att främja utvecklings- och demonstrationsprojekt inom bl.a. området förgasning av biomassa, svartlut och avfall föreslås att 370 miljoner kronor per år tillförs under 2006, 2007 respektive 2008. Regeringen föreslår att 815 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 830 miljoner kronor och för 2008 beräknas 842 miljoner kronor.

Tabell 7.16 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:5 Energiforskning

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	440 000	440 000	440 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 400	12 460	21 363
Beslut	370 000	376 711	380 306
Överföring till/från andra anslag ³	700	713	727
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	815 100	829 884	842 396

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2005 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Avser avgifter till vissa internationella organisationer som tidigare tagits upp under ett annat anslag.

Tabell 7.17 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:5 Energiforskning

Tusental kronor

	Utfall 2004	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008–2010
Utestående åtaganden vid årets början		413 000	863 000	1 604 000	
Nya åtaganden		752 000	1 201 000		
Infriade åtaganden		-302 000	-460 000	-779 000	-825 000
Utestående åtaganden vid årets slut		863 000	1 604 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande		1 092 000	1 604 000		

7.1.6 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Tabell 7.18 Anslagsutveckling 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Tusental kronor

År	Utfall	192 547	Anslags-sparande	18 680
2004	Utfall	192 547	Anslags-sparande	18 680
2005	Anslag	19 500 ¹	Utgifts-prognos	33 746
2006	Förslag	18 100		
2007	Beräknat	18 100		
2008	Beräknat	18 100		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/2005:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget avser insatser för att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla metoder för s.k. gemensamt genomförande och projekt rörande mekanismen för ren utveckling. Anslaget får även användas för utvecklingsinsatser avseende systemet för handel med utsläppsrätter.

Utfallet under 2004 uppgick till 193 miljoner kronor, vilket var 143 miljoner kronor högre än anslagsnivån. Det höga utfallet förklaras främst av stora utbetalningar till Nefco (Nordic Environment Finance Corporation) som bl.a. administrerar investeringsfonden för klimatprojekt i Östersjöregionen, TGF, samt av att visst förberedelsearbete för introduktionen av system för handel med utsläppsrätter avseende koldioxid finansierades inom anslaget.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2006 besluta om åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 22,5 miljoner kronor för 2007 och 17,5 miljoner kronor för åren 2008 – 2010.

Regeringens överväganden

Anslaget minskas med 1 900 000 kronor för att finansiera en motsvarande ökning för anslaget 35:1 *Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader*. Regeringen föreslår att 18,1 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 18,1 miljoner kronor och för 2008 beräknas 18,1 miljoner kronor.

Tabell 7.19 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Tusental kronor

	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	20 000	20 000	20 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 900	-1 900	-1 900
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 100	18 100	18 100

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 7.20 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 35:6 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Tusental kronor

	Utfall 2004	Prognos 2005	Förslag 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008–2010
Utestående åtaganden vid årets början		12 000	40 000	40 000	21 900
Nya åtaganden		40 000	20 000	0	0
Infriade åtaganden		-12 000	-20 000	-18 100	-21 900
Utestående åtaganden vid årets slut		40 000	40 000	21 900	0
Erhållet/föreslaget bemyndigande		40 000	40 000		

7.1.7 35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat

Tabell 7.21 Anslagsutveckling 35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat

Tusental kronor				
2004	Utfall	0	Anslags-sparande	100 000
2005	Anslag	80 000 ¹	Utgifts-prognos	0
2006	Förslag	59 520		
2007	Beräknat	39 520		
2008	Beräknat	19 520		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2005 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/2005:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2006.

Anslaget avser statlig prisgaranti för elcertifikat. Riksdagen godkände i april 2003 regeringens förslag till lag om elcertifikat (prop. 2002/02:40, bet. 2002/03:NU6, rskr. 2002/03:133), vilket innebar att elcertifikatsystemet trädde i kraft den 1 maj 2003. Systemet syftar att öka användningen av förnybar el med 10 TWh till 2010 enligt det mål som fastställdes 2002 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). För att ge producenterna ett skydd mot alltför låga certifikatpriser finns under en inledande period (2003 – 2007) ett garantipris för elcertifikaten. Prisgarantin utfaller emellertid först efter årets slut. Prisgarantin har inte behövt utnyttjas under de två första verksamhetsåren med elcertifikatsystemet.

Regeringens överväganden

Anslaget minskas med 480 000 kronor fr.o.m. 2006 till följd av en generell reduktion med 0,6 procent av företrädesvis anslag avsedda för förvaltnings- eller investeringsändamål. Regeringen föreslår att 59,5 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 39,5 miljoner kronor för 2008 och 19,5 miljoner kronor.

Tabell 7.22 Härledning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:7 Statlig prisgaranti elcertifikat

Tusental kronor			
	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	80 000	80 000	80 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-20 480	-40 480	-60 480
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	59 520	39 520	19 520

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

7.1.8 35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Tabell 7.23 Anslagsutveckling 35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Tusental kronor				
2004	Utfall	305 589	Anslags-sparande	11 939
2005	Anslag	317 230 ¹	Utgifts-prognos	315 000
2006	Förslag	313 050		
2007	Beräknat	282 186 ²		
2008	Beräknat	288 394 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2004/05:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 276 148 tkr i 2006 års prisnivå.

³ Motsvarar 276 148 tkr i 2006 års prisnivå.

Anslaget avser statens åtaganden om ersättning av vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av de två kärnkraftsreaktorerna vid Barsebäcksverket upphört. Driften av den första reaktorn i Barsebäcksverken upphörde den 30 november 1999. Enligt det avtal som träffats mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall AB utgår ersättning för merkostnader för avställnings- och servicedrift av de två reaktorerna. Avtalet framgår av regeringens proposition *Godkännande av avtal om ersättning i samband med stängning av Barsebäcksverket, m.m.* (prop. 1999/2000:63).

Avtalet är utformat så att samma principer som låg till grund för ersättningen för Barsebäck 1 även skall tillämpas för Barsebäck 2 när den reaktorn ställs av med stöd av lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling. Regeringen beslutade i december 2004 om att rätten att driva den andra reaktorn vid Barsebäcksverket

(Barsebäck 2) för att utvinna kärnenergi upphör att gälla i och med utgången av maj 2005.

I samband med stängningen av Barsebäck 2 upphörde den s.k. singeldriftsersättning som utgått till Barsebäck Kraft AB för de merkostnader i produktionen som orsakats av att bara en av två reaktorer i Barsebäckverket varit i drift. Regeringen beslutade den 7 juli 2005 med stöd av 5 § lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling att betala ett schablonbelopp om 7 500 000 kronor per månad såsom förskottsersättning för avställnings- och servicedrift avseende Barsebäck 2 fr.o.m. den 1 juni 2005 intill dess en slutlig överenskommelse om sådan ersättning fastställts, dock längst t.o.m. den 31 december 2005.

Utgifterna under 2004 uppgick till 306 miljoner kronor, vilket var 11 miljoner kronor lägre än anslagsnivån. Det lägre utfallet förklaras av en lägre utveckling av nettoprisindex än prognostiserat, vilket ersättningen månatligen uppräknas med enligt avtalet.

Regeringens överväganden

Förhandlingar om ersättningsnivån vad gäller vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av Barsebäck 2 upphört pågår för närvarande mellan staten och reaktorägarna. Resultatet av denna förhandling kan inte bedömas i nuläget. I avvaktan på att ett förhandlingsresultat föreligger bör anslagsnivån motsvara tidigare beräknade anslagsnivåer för anslaget. Regeringen avser att senare återkomma i frågan.

Regeringen föreslår att 313 miljoner kronor anslås för 2006. För 2007 beräknas 282 miljoner kronor för 2008 och 288 miljoner kronor.

Tabell 7.24 Härladning av anslagsnivån 2006–2008, för 35:8 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäckverket

Tusental kronor			
	2006	2007	2008
Anvisat 2005 ¹	317 230	317 230	317 230
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	317	7 303	14 443
Beslut	-4 497	-42 347	-43 279
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	313 050	282 186	288 394

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2004 (bet. 2004/05:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2005 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

7.1.9 Investeringstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus

Regeringens förslag: Ett stöd införs till ägare av småhus, flerbostadshus samt bostadsanknutna lokaler i syfte att stimulera konvertering från direktverkande elvärme, helt eller delvis, till fjärrvärme eller individuell uppvärmning från biobränslen, värmepump samt solvärme. Den stödberättigade åtgärden skall ha påbörjats och ha slutförts under perioden den 1 januari 2006 - den 31 december 2010. Stödet tillgodoförs byggnadsägaren genom kreditering på sådant skattekonto som har upprättats för denne enligt 3 kap. 5 § skattebetalningslagen (1997:483).

Ärendet och dess beredning: I 2005 års ekonomiska vårproposition aviserade regeringen sin avsikt att se över möjligheterna att väsentligt förbättra de skattemässiga villkoren för en övergång från direktverkande elvärme till mer effektiva, energisnåla och miljövänliga uppvärmningssystem (prop. 2004/05:100, Finansplanen, s. 37). Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet har som en följd av detta låtit utarbeta promemorian *Investeringstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus* med förslag till utformning av ett särskilt investeringstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus.

Promemorian har remissbehandlats och tillställts 42 remissinstanser. 38 remissyttranden har inkommit varav 5 på eget initiativ. Remissinstansernas synpunkter finns tillgängliga hos Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr. M2005/4020/E).

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna ställer sig till övervägande del positiva till det föreslagna investeringsstödet. *Villaägarnas Riksförbund* välkomnar att ett konverteringsbidrag återinförs men anser att stödet även bör omfatta konvertering från olja till annat miljömässigt bättre uppvärmningsalternativ. Även *Boverket* och *Länstyrelsen i Skåne län* framför att ett stöd också bör omfatta konvertering från oljebaserad uppvärmning. *Statens energimyndighet* ser positivt på en fortsatt utbyggnad av fjärrvärmens och tillstyrker i huvudsak innehållet i promemorian. *Svensk Energi* ifrågasätter emellertid förslaget då de anser att de olika uppvärmningsformerna bör få konkurrera på lika villkor med varandra på marknaden. *Svensk Fjärrvärme* anser att stödet bör göras mer generellt och marknadsneutralt genom att inriktas endast på det husinterna värmedistributionssystemet.

Fastighetsägarna Sverige anser att det finns skäl att ytterligare analysera eventuella negativa konsekvenser av ett stöd och hur sådana skall hanteras innan beslut tas om införande.

Skatteverket framför att det kommer att kunna hantera det föreslagna stödet genom att kreditera den stödberättigades skattekonto men påpekar att verket i tidigare yttranden över olika slags stöd har avstyrkt att skattekontot används för kreditering av annat än skatter.

Boverket framhåller att det är angeläget att regelverket kring det föreslagna stödet utformas så tydligt och enkelt som möjligt. Flera länsstyrelser framför synpunkter om vikten av att fastställa tydliga regler kring när en stödberättigad åtgärd får påbörjas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt de energipolitiska riktlinjerna skall kärnkraften bl.a. ersättas genom en effektivisering av elanvändningen och en konvertering till förnybara energikällor. Det stöd som föreslås för att konvertera från elvärme i bostadshus kan verksamt bidra till målet att minska elanvändningen för uppvärmning av små- och flerbostadshus och bidra till att minska behovet av eleffekt under höglastperioder.

Stödet skall gälla konverteringar som genomförs från och med den 1 januari 2006 till och med den 31 december 2010. Stöd skall ges med högst 30 procent av konverteringskostnaderna upp till ett visst takbelopp per bostad. Sammantaget beräknas det totala skattebortfallet till 1,5 miljarder kronor för femårsperioden.

Den övergripande målsättningen med stödet är att minska elanvändningen för uppvärmningsändamål i bostadshus. Regeringen bedömer därför att detta stöd bör begränsas till att omfatta konvertering från direktverkande eluppvärmning. I avsnitt 7.1.10 aviseras därutöver ett särskilt investeringsstöd för konvertering från olja för uppvärmningsändamål. Stödet skall vad gäller konvertering från direktverkande elvärme huvudsakligen inriktas på värmedistributionssystem som medger övergång till fjärrvärme eller individuell uppvärmning med biobränsle, berg- sjö- eller jordvärmepump samt solvärme. Regeringen avser att besluta om en förordning med närmare föreskrifter om stödet. I förordningen kommer regeringen att närmare ange för vilka åtgärder stöd skall lämnas och villkoren för stödet. Regeringen kommer därvid att ta till vara de erfarenheter som finnas av tidigare bidrag för konvertering från direktverkande el och som framkommit vid olika uppföljningar och utvärderingar.

I syfte att finansiera investeringsstödet föreslås en tidsbegränsad höjning av fastighetsskatten för vattenkraftverk från och med 2006 till och med 2010 med 0,4 procent (se avsnitt 5.3.1, *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*, vol. 1). För att administrera stödet vid berörda myndigheter föreslås att medel tillförs under 2006–2010 för detta ändamål (se vidare avsnitt 7.2).

Stödet bör tillgodoföras byggnadsägaren genom en kreditering på sådant skattekonto som har upprättats för denne enligt 3 kap. 5 § skattebetalningslagen (1997:483). Skälen till förslaget i denna del utvecklas närmare i avsnitt 7.4.2, *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*, vol. 1.

En anmälan av stödet har skett till kommissionen enligt EG-fördragets regler om statligt stöd i den delen som omfattar flerbostadshus. Det är angeläget att stödet beslutas och införs utan onödig fördröjning. Eftersom stödet kan träda i kraft först sedan

kommissionen gett sitt godkännande och då godkännande inte kan förväntas innan riksdagsbehandlingen bör regeringen bemyndigas att besluta när lagen om investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus skall träda i kraft. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.4, *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*, vol. 1.

7.1.10 Investeringsstöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus

Regeringens bedömning: Ett stöd bör införas till ägare av småhus, flerbostadshus samt bostadsanknutna lokaler i syfte att stimulera konvertering från oljeuppvärmning till fjärrvärme eller individuell uppvärmning från biobränslen, värmepump samt solvärme. Den stödberättigade åtgärden skall ha påbörjats och ha slutförts under perioden den 1 januari 2006 - den 31 december 2010.

Skälen för regeringens bedömning: Användningen av fossila bränslen skall enligt de energipolitiska riktlinjerna hållas på en låg nivå. Energiförsörjningen skall i ökande utsträckning baseras på förnybar energi. Ett särskilt stöd för konvertering av uppvärmningssystem i sådana bostadshus som i dag endast använder olja för uppvärmningsändamål kan verksamt bidra till att minska fossilbränsleanvändningen och öka andelen förnybar energi. Flera remissinstanser, bl.a. Boverket och Villaägarnas Riksförbund, har angående förslaget till stöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus som redovisas i avsnitt 7.1.9 även föreslagit att ett sådant stöd införs.

Målet för stödet skall vara att minska oljeanvändningen för uppvärmning av små- och flerbostadshus. Stödet skall gälla konverteringar som genomförs från och med den 1 januari 2006 till och med den 31 december 2010. Stöd skall ges med högst 30 procent av konverteringskostnaderna upp till ett visst takbelopp per bostad. Sammantaget beräknas det totala skattebortfallet till 500 miljoner kronor för femårsperioden. Inom denna ram skall rymmas ett stöd för solvärme om 10 miljoner kronor per år.

När det gäller konvertering från oljebaserad uppvärmning bör stöd ges för sådana uppvärmningsanordningar som krävs för en konvertering till fjärrvärme eller individuell uppvärmning med biobränsle, berg- sjö- eller jordvärmepump samt solvärme.

I syfte att finansiera investeringsstödet föreslås en tidsbegränsad höjning av fastighetsskatten för vattenkraftverk från och med 2006 till och med 2010 med 0,1 procent (se avsnitt 5.3.1, *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*, vol. 1).

Regeringen avser att inom kort återkomma till riksdagen med förslag till utformning av ett sådant stöd. En anmälan av stödet behöver även ske till kommissionen enligt EG-fördragets regler om statligt stöd i den delen som omfattar flerbostadshus. En kompletterande anmälan skall därför ske till den anmälan som gjorts om stöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus.

7.2 Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet

7.2.1 Investeringsplan

Svenska kraftnät har redovisat sin treårsplan inklusive investeringsplan på koncernnivå för perioden 2006 – 2008 till regeringen.

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 2006–2008 för affärsverkskoncernen omfattar åtgärder i stamnätet inklusive utlandsförbindelserna och utrustning för telekommunikation. De planerade investeringarna under perioden beräknas till högst 2 080 miljoner kronor varav 670 miljoner kronor avser 2006. Investeringarna i stamnätet avser dels åtgärder i befintliga anläggningar, s.k. reinvesteringar om 1 235 miljoner kronor, dels nyinvesteringar om 845 miljoner kronor. Av nyinvesteringarna avser 85 miljoner kronor investeringar i utrustning för telekommunikation.

Investeringsplaneringen inom Svenska kraftnät syftar främst till att upprätthålla en god drift- och personsäkerhet i stamnätet. Stamnätet i Sverige dimensioneras, liksom i övriga Norden, utifrån att alltid klara ett ledningsfel, transformatorfel eller fel på någon ställverkskomponent utan att det leder till avbrott i

elförsörjningen (det s.k. n-1-kriteriet). Som en följd av störningen den 23 september 2003 som innebar att södra Sverige och Själland blev utan el upprättades bl.a. en förstärkt plan för förnyelse av transformator- och fördelningsstationerna i stamnätet. Planen innebär att två sådana stationer om året byggs om. Vidare finns ett behov av omfattande åtgärder för att förstärka korrosionsskyddet i kraftledningsnätet och förnyelse av topplinor. Under 2005 inleddes en systematisk kartläggning av korrosionens omfattning i syfte att utforma en åtgärdsplan för förnyelse av ledningsbeståndet.

Svenska kraftnät har påbörjat en ombyggnation av nuvarande 275 kV ledning till 400 kV (ny ledning) på sträckan Nea-Järpströmmen mellan Norge och Sverige. Ombyggnationen beräknas höja kapaciteten på förbindelsen med 500 MW och planeras vara färdigställd 2009. Investeringskostnaden beräknas för svensk del uppgå till 265 miljoner kronor.

Projektering pågår även av en ny 400 kV ledning från Närke till Skåne. Genom ledningen ökar driftssäkerheten och överföringsförmågan med 500 MW mellan Mellansverige och Sydsverige/kontinenten. Byggstart är planerad till 2007 och investeringskostnaden uppskattas till 1 200 miljoner kronor.

Svenska kraftnät arbetar inom ramen för Nordel – samarbetsorganet för systemansvariga företag i Norden – med att identifiera flaskhalsar i överföringsnäten som kan vara begränsande för elhandeln och elöverföringen inom Norden. I juni 2004 presenterade Nordel ett paket med

fem strategiska projekt som syftar till att förbättra förutsättningarna för den nordiska elmarknaden. Svenska kraftnät medverkar i genomförande av tre av dessa åtgärder.

Utöver de större projekt som nämns ovan sker investeringar i en ny 400 kV ledning mellan Stenkullen och Lindome i syfte att säkra en tillförlitlig elförsörjning i Göteborgsområdet. Investeringskostnaden beräknas till 120 miljoner kronor och vara färdigställd 2007. Vidare har projektering påbörjats för en ny 220 kV ledning mellan Nacka och Gustavsberg i syfte att förbättra elförsörjningen i Stockholmsområdet. Investeringskostnaden beräknas till 205 miljoner kronor. Därutöver sker en förnyelse av en 220 kV ledning i södra Norrland mellan Krångede och Horndal i Bergslagen. Investeringen beräknas till 175 miljoner kronor och vara slutförd till 2008.

För styrning och övervakning av elstamnätet har Svenska kraftnät ett landstäckande telekommunikationsnät. Under de senaste tio åren har teletrafiken successivt lagts om från ett radiolänk- och bärfrekvensbaserat kommunikationssystem till det optonät som byggts ut. För närvarande är drygt tre fjärdedelar av elstamnätets stationer anslutna till optostomnätet. Återstående investeringar omfattar kommunikationsutrustning i de stamnätsstationer som ännu inte anslutits.

En sammanfattande investeringsplan för Svenska kraftnät för budgetåren 2006–2008 redovisas i tabell 7.25. Planen stämmer överens med Svenska kraftnäts hemställan till regeringen.

Tabell 7.25 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Total kostnad 2006 – 2008	Utfall 2004	Prognos 2005	Budget 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Investeringar exkl. SwePol Link, Gasturbiner AB och optofiberutbyggnad	1835	340	406	610	625	700
SwePol Link	-	5	-	-	-	-
Optofiberutbyggnad	85	63	42	40	45	0
Gasturbiner AB	60	2	2	20	20	20
Summa investeringar	2 080	410	450	670	690	720
Amortering av externa lån, Svenska kraftnät	0	-	-	-	-	-
Amortering av externa lån, SwePol Link	390	148	130	130	130	130
Amortering av externa lån, Gasturbiner AB	0	-	-	-	-	-
Summa investeringar och amorteringar	2 470	558	580	800	820	850
Egen finansiering	2 470	558	580	800	820	850
Extern upplåning	-	-	-	-	-	-
Summa finansiering	2 470	558	580	800	820	850

Regeringens förslag: Den investeringsplan godkänns som Affärsverket svenska kraftnät har föreslagit för perioden 2006 – 2008.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att den nu redovisade investeringsplanen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde för treårsperioden 2006 – 2008 skall godkännas. Investeringsverksamheten inom Svenska kraftnät kan därför planeras med relativt god framförhållning. Regeringen är medveten om att tidsmässiga förskjutningar, som kan påverka investeringsnivåerna de enskilda åren kan förekomma. Regeringen har inget att erinra mot de överväganden och förslag om verksamhetens mål och inriktning som presenteras i Svenska kraftnäts treårsplan. Svenska kraftnät skall uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital³, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent och skall högst ha en skuldsättningsgrad⁴ på 55 procent. Som riktlinje för utdelning och skattemotsvarighet gäller krav på 65 procent av årets resultat för

affärsverkskoncernen. Kostnadseffektiviteten bör vara minst lika hög som i jämförbara företag.

Avgiftsinkomster

Svenska kraftnät finansierar sin nätverksamhet och balanstjänst genom avgifter. I och med att Svenska kraftnät fr.o.m. den 1 juli 2005 har utsetts till systemansvarig även för naturgas tillkommer motsvarande avgifter för denna verksamhet vilka beräknas till ca 10 miljoner kronor per år. Dessa prognostiseras för åren 2006 – 2008 i tabell 7.26.

Tabell 7.26 Avgiftsinkomster

Miljoner kronor

	2004	2005	2006	2007	2008
	3 649	3 700	3 717	3 718	3 509

Beräknade inleveranser från affärsverk

Enligt Svenska kraftnäts verksamhetsplan för 2006 – 2008 förväntas utdelningen bli 367 miljoner kronor för 2005 vid ett avkastningskrav på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent.

³ Justerat eget kapital definieras som genomsnittet av in- och utgående bundna egna kapital samt 72 procent av det fria egna kapitalet.

⁴ Med skuldsättningsgrad avses räntebärande skulder dividerat med justerat eget kapital inklusive minoritetsandelar.

Aktuellt års utdelning inlevereras nästkommande verksamhetsår. Det beräknade resultatet samt utdelningen och skattemotsvarigheten från Svenska kraftnät under budgetåren 2006 – 2008 redovisas i tabell 7.27 givet ett utdelningskrav på 65 procent av verksamhetsårets resultat. Regeringen avser att se över kapitalstrukturen inom Svenska kraftnät i syfte att säkerställa en ändamålsenlig kapitalförsörjning utifrån målen för verksamheten.

Tabell 7.27 Beräknade inleveranser

Miljoner kronor (löpande priser)

	Utfall 2004	Prognos 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Årets resultat	519	566	578	550	545
Utdelning och skattemotsvarighet ¹	337	367	367	376	357

¹ Inleverans nästföljande år.

7.2.2 Finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2006 teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier intill ett belopp om 1 520 000 000 kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas att för 2006 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 1 500 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas även att för 2006 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas för 2006 att besluta om delägarlån om högst 300 000 000 kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas för 2006 att besluta om förvärv och bildande av bolag som skall verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 10 000 000 kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier till bolag där Svenska

kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 1 520 miljoner kronor. Bemyndigandet är avsett för större projekt, som t.ex. för borgensåtaganden och kreditgarantier för likströmslänken till Polen, vilken ägs av Svenska kraftnäts dotterbolag SwePol Link AB. Regeringen bemyndigade 1999 Riksgäldskontoret att ställa ut garanti för externa lån som SwePol Link AB tar upp för att finansiera Polenkabeln till ett belopp på högst 1 000 miljoner kronor. Av bemyndigandet har regeringen tidigare även gett Svenska kraftnät själv rätten att fatta vissa beslut om att teckna borgen för lån till förmån för bolag i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier. I dag har Svenska kraftnät utnyttjat denna rätt intill ett belopp om 20 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att Svenska kraftnät ges rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 1 500 miljoner kronor. Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med nu gällande ordning.

Regeringen bemyndigas vidare att lämna delägarlån till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 300 miljoner kronor. Liksom tidigare avser regeringen att delegera denna rätt till Svenska kraftnät. Vid utgången av 2006 får dessa delägarlån uppgå till ett belopp om högst 300 miljoner kronor. För 2005 gav regeringen Svenska kraftnät rätten att lämna delägarlån intill ett belopp om 280 miljoner kronor. Regeringens förslag innebär att ramen höjs från 280 miljoner kronor till 300 miljoner kronor för 2006. Anledningen är att det av Svenska kraftnät helägda dotterbolaget Svenska Kraftnät Gasturbiner AB har för avsikt att reinvestera i kontrollanläggningar för samtliga 10 gasturbiner till en total kostnad av 100 miljoner kronor under åren 2005 – 2009. Genom att finansiera investeringarna med lån från affärsverket kan räntekostnaderna för koncernen som helhet hållas nere. Den största delen av ramen utgörs sedan tidigare av delägarlån från affärsverket till Svenska Kraftnät Gasturbiner AB för finansiering av dess verksamhet.

För 2006 föreslås regeringen att kunna besluta om förvärv av aktier eller bilda bolag intill ett belopp om 10 miljoner kronor samt

även avyttra aktier intill ett belopp om 10 miljoner kronor. Förvärv av aktier eller bildande av bolag skall ske inom ramen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde. Regeringen avser liksom tidigare att för 2006 delegera denna rätt till Svenska kraftnät.

Regeringen kommer att kräva full ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning.